

Od szkolenia do liczenia: monitoring przygotowania obwodowych komisji wyborczych 2025

AUTORKA

Martyna Hoffman

WSPÓŁPRACA MERYTORYCZNA

dr Anna Frydrych-Depka

Zofia Lutkiewicz

KOREKTA

Helena Krajewska

PROJEKT OKŁADKI

Krzysztof Szatkowski

SKŁAD

Piotr Kozanecki

FUNDACJA ODPOWIEDZIALNA POLITYKA SERDECZNIE DZIĘKUJE

- wszystkim obserwatorom, którzy wzięli udział w monitoringu wyborów prezydenckich w 2025 roku — bez Was ten raport by nie powstał,
- organizatorom i uczestnikom szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych za miłe przyjęcie,
- Krajowemu Biuru Wyborczemu za współpracę przy realizacji badania,
- Funduszowi Obywatelskiemu im. Ludwiki i Henryka Wujców za wsparcie działań Fundacji.

ISBN

978-83-979314-2-8

Publikacja została opracowana w ramach projektu *Na drodze do zwiększenia integralności wyborów w Polsce — edukacja, monitoring i rzecznictwo*, finansowanego ze środków Funduszu Obywatelskiego im. Ludwiki i Henryka Wujców

**Fundusz Obywatelski
im. Ludwiki i Henryka
Wujców**

Spis treści

1. Najważniejsze wnioski	1
Kluczowe rekomendacje	4
2. Metodologia badania.	6
Cel badania	6
Rekrutacja obserwatorów	7
Selekcja szkoleń do obserwacji.	8
Narzędzia badawcze	11
Kwestionariusz obserwacji	11
Ankiety audytoryjne.	13
Założenia sposobu raportowania	13
Pozostałe źródła danych	14
3. Wyniki obserwacji	16
Organizacja szkolenia	16
Data i godzina szkolenia	16
Warunki lokalowe	20
Sposób prowadzenia szkolenia.	24
Klarowność przekazu	24
Ćwiczenia praktyczne.	27
Korzystanie z prezentacji multimedialnych i materiałów wideo	30
Udzielanie odpowiedzi na pytania	31
Wsparcie po szkoleniu	34

Zagadnienia omawiane na szkoleniach.	35
Czynności związane z pracą komisji.	35
Struktura organów wyborczych.	35
Struktura ObKW i obowiązki jej członków	36
Zasady obecności członków ObKW w lokalu wyborczym . . .	37
Prawa członków komisji	38
Organizacja przestrzeni w lokalu wyborczym	40
Dostosowanie lokali wyborczych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	41
Wywieszenie wymaganych obwieszczeń i informacji dla wyborców	43
Kontrola i zabezpieczenie materiałów wyborczych przed rozpoczęciem głosowania	44
Sprawdzenie i plombowanie urny	45
Przygotowanie lokalu do otwarcia	46
Identyfikacja wyborcy i wydawanie kart do głosowania	48
Głosowanie przez pełnomocnika.	49
Głosowanie korespondencyjne	50
Wyborcy niefigurujący w spisie.	52
Wynoszenie kart z lokalu wyborczego.	53
Prośba o ponowne wydanie karty	54
Procedura otwarcia urny.	55
Procedura postępowania z głosami korespondencyjnymi przy ustalaniu wyników	57
Klasyfikacja głosów ważnych i nieważnych	58
Wypełnianie protokołu	61
Pakowanie dokumentacji wyborczej po zakończeniu pracy komisji.	64
Mąż zaufania	66
Obserwatorzy społeczni	67
Obserwatorzy międzynarodowi.	68
Wzory zaświadczeń dla mężów zaufania, obserwatorów społecznych i obserwatorów międzynarodowych	69
Obecność dziennikarzy w lokalu wyborczym	71
Obecność osób niepożądanych	71

4. Ocena szkoleń oczami ich uczestników	73
Ilość informacji przekazywanych na szkoleniach	73
Subiektywne poczucie przygotowania do pracy w ObKW.	75
Sugestie zmian.	78
5. Między procedurą a rzeczywistością – jak szkolenia komisji wyborczych widzą ich organizatorzy	80
Odpowiedzialność bez realnej sprawczości	81
Logistyka, presja i codzienność	83
Kompetencje osób szkolących	84
Wyobrażenia i nastawienia członków ObKW do szkoleń	87
Szkolenia alternatywne i wpływ komitetów wyborczych	89
Błędy ludzkie w pracy komisji – skutki niedostatecznego przygotowania i presji czasu.	90
Podsumowanie.	93
6. Rekomendacje.	95
7. Załączniki.	107
Struktura badanej grupy.	107
Płeć	107
Wiek	108
Wykształcenie	109
Członkostwo w partiach politycznych lub innych organizacjach o charakterze politycznym	110
Doświadczenie w zasiadaniu w obwodowej komisji wyborczej	111
Pełniona rola w ObKW	112
Zgłoszenie do pracy w ObKW	114

1.

Najważniejsze wnioski

POZIOM WYSZKOLENIA członków obwodowych komisji wyborczych (ObKW) ma kluczowe znaczenie dla przebiegu całego dnia głosowania. To właśnie od ich wiedzy, umiejętności i przygotowania zależy, czy proces wyborczy będzie przebiegał sprawnie, zgodnie z procedurami i bez niepotrzebnych komplikacji.

Członkowie ObKW to bezpośredni reprezentanci administracji wyborczej – to oni są „twarzą” całego procesu, którą wyborca napotyka w lokalu wyborczym. Ich profesjonalizm, uprzejmość i kompetencje budują poczucie bezpieczeństwa oraz przekonanie, że głos każdego obywatela jest traktowany z należytą powagą. Jednakże te same osoby – jeśli są nieprzygotowane lub popełniają błędy – mogą nieświadomie przyczynić się do utraty zaufania obywateli do uczciwości wyborów. Każda niejasność, błąd czy niepewność członków komisji mogą prowadzić do opóźnień, nieporozumień, a nawet naruszenia zasad wyborczych. Nawet drobne uchybienia, takie jak nieumiejętne wyjaśnienie procedur, niepewność w sytuacjach spornych czy niekonsekwentne stosowanie przepisów, mogą zostać przez wyborców odebrane jako przejaw chaosu lub braku transparentności.

Dlatego tak ważne jest, aby szkolenia członków ObKW nie były traktowane jako formalność, lecz jako inwestycja w jakość demokracji. To od nich zależy nie tylko sprawny przebieg głosowania, lecz także poziom społecznego zaufania do całego procesu wyborczego.

Niniejszy raport jest próbą zwrócenia uwagi na obszar, który – naszym zdaniem – nie cieszy się w debacie publicznej takim zainteresowaniem, jakim powinien. Szkolenia członków obwodowych komisji wyborczych, choć mają fundamentalne znaczenie dla prawidłowego przebiegu wyborów, często pozostają na marginesie dyskusji o jakości procesu demokratycznego.

Badanie opisane w tym raporcie podejmuje temat, który – według naszej wiedzy – nie był dotąd analizowany w Polsce w tak szerokim zakresie ani w literaturze, ani w debacie publicznej. Aby możliwie jak

najbardziej wszechstronnie uchwycić to zagadnienie, zastosowaliśmy różnorodne metody badawcze: obserwację szkoleń, badania ankietowe z ich uczestnikami oraz wywiady z organizatorami – urzędnikami wyborczymi i przedstawicielami delegatur Krajowego Biura Wyborczego. Takie podejście pozwoliło nam spojrzeć na proces szkolenia członków ObKW z różnych perspektyw, identyfikując zarówno jego mocne strony, jak i istniejące problemy.

W trakcie realizacji badania napotkaliśmy wiele wyzwań, zarówno natury organizacyjnej, jak i metodologicznej. Zróżnicowanie praktyk organizacji szkoleń w różnych regionach czy ograniczony dostęp do niektórych z nich sprawia, że zgromadzony przez nas materiał badawczy – choć szeroki – posiada pewne ograniczenia interpretacyjne. Szczegółowo opisujemy je w części metodologicznej raportu. Mimo tych trudności wierzymy, że niniejsza publikacja stanie się zaczątkiem do szerszej dyskusji na temat znaczenia i kształtu szkoleń członków obwodowych komisji wyborczych. Uważamy, że refleksja nad tym, w jaki sposób przygotowujemy do pełnienia swoich zadań są członkowie komisji, powinna zająć ważne miejsce w debacie publicznej o jakości procesu wyborczego i mamy nadzieję iż opracowane przez nas rekomendacje w przyszłości przyczynią się do zbudowania silnych, kompetentnych i budzących zaufanie zespołów obwodowych komisji wyborczych. W trakcie badania naszą uwagę zwróciły przede wszystkim następujące aspekty procesu szkoleniowego:

- **Zróżnicowanie szkoleń pod względem formy, treści i warunków organizacyjnych** – od profesjonalnych i angażujących po przeładowane treścią, prowadzone w trudnych warunkach lokalowych. Zakres omawianych zagadnień, długość szkoleń, sposób prowadzenia i dostępność materiałów różnią się w zależności od miejsca i prowadzącego.
- **Niedostateczny wymiar praktyczny** – większość szkoleń ma charakter wykładu, z minimalnym udziałem ćwiczeń praktycznych, co nie przygotowuje członków komisji do realnych wyzwań dnia głosowania.
- **Zmiany wytycznych w trakcie cyklu szkoleniowego** – w wyniku skutecznego zaskarżenia pierwotnych wytycznych Państwowej

Komisji Wyborczej przed Sądem Najwyższym wytyczne zostały zmodyfikowane już po rozpoczęciu szkoleń. W konsekwencji część komisji została przeszkolona według wcześniejszej wersji, co wymagało przyswojenia przez nich nowych informacji w bardzo krótkim czasie.

- **Terminy szkoleń są często nieprzyjazne dla osób pracujących** – szkolenia odbywają się w różnych dniach i godzinach – część gmin organizuje je w godzinach pracy, co utrudnia udział osobom zatrudnionym; uczestnicy zgłaszają trudności z dotarciem na spotkania, a także zauważalne są przypadki wcześniejszego z nich wychodzenia, co obniża jakość przygotowania i wskazuje na potrzebę bardziej dostępnych, elastycznych form szkoleń.
- **Rezygnacje i brak przeszkolenia członków komisji z uzupełnienia składu** – część powołanych do ObKW rezygnuje tuż przed wyborami, nierzadko z powodu braku pełnej świadomości zakresu obowiązków. Nowi członkowie powoływani są w ostatniej chwili i niekiedy nie ma już możliwości ich przeszkolenia, co zwiększa ryzyko popełnienia błędów i dodatkowo obciąża pozostałych członków komisji.
- **Brak wsparcia dydaktycznego dla prowadzących** – osoby prowadzące szkolenia często nie posiadają przygotowania pedagogicznego, co skutkuje mało angażującym, wykładowym sposobem prowadzenia zajęć i ograniczoną interakcją z uczestnikami.
- **Brak narzędzi do weryfikacji przyswojenia wiedzy** – po szkoleniach nie sprawdza się, czy uczestnicy rzeczywiście zrozumieli i zapamiętali kluczowe procedury, co może prowadzić do błędów w dniu wyborów.
- **Brak systemu monitorowania i ewaluacji jakości szkoleń** – na poziomie centralnym nie funkcjonuje systematyczny mechanizm kontroli jakości szkoleń ani zbierania opinii zwrotnych od uczestników. Informacje o problemach docierają do delegatur głównie za pośrednictwem gmin – najczęściej dopiero wtedy, gdy coś pójdzie nie tak. Brakuje bieżącego nadzoru i narzędzi do oceny skuteczności szkoleń.

Kluczowe rekomendacje

Raport rekomenduje kompleksową modernizację systemu szkoleń członków obwodowych komisji wyborczych, tak aby był on bardziej dostępny, spójny i lepiej przygotowujący do realnych wyzwań dnia głosowania.

W szczególności wskazujemy na potrzebę **wprowadzenia ogólnopolskiej platformy e-learningowej**, która stanowiłaby formalnie równoważną alternatywę dla szkoleń stacjonarnych, umożliwiając jednolite przygotowanie członków komisji w całym kraju oraz szybkie szkolenie osób uzupełniających składy komisji tuż przed wyborami. Mając na uwadze skalę tej zmiany, raport rekomenduje również rozwiązania pośrednie, możliwe do wdrożenia w krótszej perspektywie – m.in. **uruchomienie przez Krajowe Biuro Wyborcze ogólnodostępnych testów wiedzy online** o charakterze niewiążącym, służących samoocenie poziomu przygotowania do pracy w komisji i identyfikacji obszarów wymagających pogłębienia wiedzy.

Równolegle rekomendowana jest **gruntowna modernizacja materiałów szkoleniowych**, z większym wykorzystaniem form multimedialnych, interaktywnych i angażujących, dostosowanych do zróżnicowanych grup wiekowych i doświadczenia uczestników. Raport podkreśla konieczność **zwiększenia praktycznego wymiaru szkoleń, poprzez systematyczne ćwiczenia symulujące rzeczywiste czynności komisji** – od wypełniania dokumentacji i liczenia głosów, po reagowanie na sytuacje nietypowe i pracę zespołową. **Uzupełnieniem szkoleń powinny być związane checklisty i instrukcje krok po kroku**, dostępne także w dniu głosowania jako narzędzie pomocnicze, a nie substytut szkolenia.

Wskazujemy również na potrzebę **profesjonalizacji kadry prowadzącej szkolenia**, poprzez obowiązkowe przygotowanie dydaktyczne i komunikacyjne, oraz stworzenia dobrowolnych ścieżek podnoszenia kompetencji miękkich dla członków pełniących funkcje kierownicze w komisjach.

Rekomendacje obejmują także **ujednoczenie standardów organizacyjnych szkoleń** (warunki lokalowe, liczebność grup, zaplecze

techniczne), **lepsze informowanie kandydatów o realiach pracy w komisji** jeszcze przed zgłoszeniem ich kandydatury, a także **wcześniejszą publikację wytycznych** dla obwodowych komisji wyborczych, w terminie niepokrywającym się z okresem, w którym ich treść może być jeszcze zaskarżona, tak aby proces szkoleniowy mógł być zaplanowany w sposób stabilny i przewidywalny.

2.

Metodologia badania

Cel badania

W DNIU WYBORÓW to nie tylko instytucje państwowe, ale przede wszystkim obywatele – członkowie obwodowych komisji wyborczych (ObKW) – stają się gwarantem uczciwości procesu demokratycznego. Ich przygotowanie, kompetencje i poczucie gotowości mają bezpośredni wpływ na przebieg głosowania. Dlatego postanowiliśmy dowiedzieć się, jak wygląda proces szkolenia członków ObKW: co działa, a co wymaga poprawy.

Celem badania, które podsumujemy w niniejszej publikacji, było przyjrzenie się temu, jak organizowane są szkolenia dla członków ObKW: w jaki sposób ich uczestnicy zdobywają wiedzę, jak oceniane są stosowane metody dydaktyczne i czy zakres przekazywanych informacji rzeczywiście odpowiada na potrzeby osób, które w dniu głosowania przejmują odpowiedzialność za prawidłowy przebieg jednego z najważniejszych mechanizmów demokracji.

Zależało nam nie tylko na rozpoznaniu narzędzi wykorzystywanych do przekazywania wiedzy członkom ObKW, lecz także na głębszym zrozumieniu czynników wpływających na ich poczucie gotowości do działania w dniu głosowania. Niniejsze opracowanie powstało na podstawie obserwacji prowadzonych przez wolontariuszy Fundacji Odpowiedzialna Polityka podczas szkoleń dla członków ObKW, które odbywały się w różnych regionach Polski w związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2025 roku. Uzupełnieniem materiału były wyniki badania ankietowego przeprowadzonego techniką ankiety audytoryjnej wśród uczestników tych szkoleń. Obserwacje realizowano przy użyciu ustrukturyzowanego kwestionariusza, udostępnionego wolontariuszom za pośrednictwem aplikacji Vote Monitor.

Zgromadzone w ten sposób dane zostały wzbogacone o informacje pozyskane w ramach wywiadów pogłębionych z przedstawicielami administracji wyborczej oraz o wnioski z obserwacji pierwszej i drugiej tury wyborów Prezydenta RP w 2025 roku, prowadzonych przez obserwatorów społecznych Fundacji Odpowiedzialna Polityka. Tak zbudowana baza wiedzy pozwoliła uchwycić zarówno mocne strony obecnego systemu szkoleniowego, jak i obszary wymagające usprawnień. Na tej podstawie sformułowano konkretne rekomendacje – ukierunkowane na realne podniesienie jakości przygotowania członków komisji oraz wzmocnienie fundamentów procesu demokratycznego.

Rekrutacja obserwatorów

Rekrutację wolontariuszy do udziału w projekcie prowadzono za pośrednictwem własnych kanałów komunikacyjnych Fundacji oraz zaprzyjaźnionych organizacji. Spośród osób zgłaszających chęć uczestnictwa w działaniach obserwacyjnych wybrano te, które posiadały wcześniejsze doświadczenie jako obserwatorzy społeczni lub mężowie zaufania. Wśród zakwalifikowanych wolontariuszy było wielu, którzy wcześniej brali udział w misjach obserwacji wyborów organizowanych przez Fundację Odpowiedzialna Polityka. Część spośród wybranych osób posiadała również praktyczne doświadczenie w pracy w obwodowych komisjach wyborczych, co dodatkowo wzbogacało jakość prowadzonych przez nie obserwacji.

Selekcja miała na celu zapewnienie możliwie wysokiego poziomu przygotowania obserwatorów, tak aby osoby biorące udział w badaniu w pełni rozumiały specyfikę pracy komisji wyborczych, znały charakter i zakres obowiązków członków komisji oraz potrafiły krytycznie ocenić, czy przekazywana podczas szkoleń wiedza jest wystarczająca do samodzielnego i prawidłowego wykonywania tych obowiązków. Istotne było również, aby obserwatorzy mogli w stanie stwierdzić, czy treści przekazywane podczas szkoleń mają realne przełożenie na praktyczne działania podejmowane w dniu wyborów oraz czy uczestnicy szkoleń

będą w stanie efektywnie zastosować zdobytą wiedzę w rzeczywistych sytuacjach wyborczych.

Wolontariusze zostali przygotowani do prowadzenia obserwacji szkoleń poprzez udostępnienie im materiałów do samodzielnego zapoznania się, nagrań wideo zawierających szczegółowe instrukcje oraz udział w interaktywnym webinarze. Przygotowane materiały szkoleniowe obejmowały zarówno zasady prowadzenia obserwacji z wykorzystaniem ustrukturyzowanego kwestionariusza, jak i praktyczne elementy związane z realizacją badania ankietowego wśród uczestników. W jego ramach omówiono założenia metodologiczne ankiety audytoryjnej, jak też sposób wprowadzania uczestników w zasady dobrowolności i anonimowości badania, a także szczegółowe aspekty praktyczne związane z rozdawaniem i zbieraniem wypełnionych ankiet po zakończeniu spotkania. Obserwatorzy otrzymali wskazówki dotyczące komunikacji z uczestnikami szkoleń oraz dokumentowania swoich spostrzeżeń w sposób rzetelny i systematyczny, co miało na celu zwiększenie jakości i wiarygodności gromadzonych danych.

Selekcja szkoleń do obserwacji

Delegatury Krajowego Biura Wyborczego otrzymały od Fundacji prośbę o przekazanie informacji dotyczących terminów i miejsc planowanych szkoleń na ich obszarze. Jeśli delegatury z różnych przyczyn nie były w stanie udostępnić pełnych danych – na przykład ze względu na brak kompletnych informacji ze strony gmin, które wciąż ustalały harmonogramy szkoleń – podejmowano dodatkowe działania mające na celu ich pozyskanie. W tym celu prowadzono bezpośredni kontakt z odpowiednimi gminami oraz weryfikowano informacje w Biuletynach Informacji Publicznej.

Na podstawie zgromadzonych danych dokonano doboru szkoleń do obserwacji, zwracając szczególną uwagę na zapewnienie możliwie dużego zróżnicowania pod względem lokalizacji, w tym właściwości terytorialnych poszczególnych delegatur Krajowego Biura Wyborczego. Starano się objąć obserwacjami zarówno szkolenia organizowane

w dużych miastach, jak i małych gminach wiejskich, co pozwoliło uchwycić zróżnicowane warunki organizacyjne, infrastrukturalne i administracyjne przeprowadzanych szkoleń. Takie podejście umożliwiło uzyskanie bardziej wielowymiarowego obrazu szkoleń, pozwalając na dostrzeżenie zarówno powtarzających się schematów, jak i lokalnych odmienności w sposobie prowadzenia zajęć i przekazywania wiedzy uczestnikom.

Proces doboru szkoleń do obserwacji wymagał ze strony naszej i wolontariuszy dużej elastyczności oraz szybkiego reagowania na dynamicznie napływające informacje, ponieważ terminy i miejsca szkoleń były ustalane na bieżąco, często z niewielkim wyprzedzeniem. Baza szkoleń utworzona na potrzeby realizacji badania była wielokrotnie (czasami kilkanaście razy dziennie) aktualizowana, aby odzwierciedlała zmieniające się harmonogramy i lokalizacje. W planowaniu uwzględniono także dyspozycyjność wolontariuszy Fundacji Odpowiedzialna Polityka, którzy zgłaszali tak swoje możliwości czasowe, jak i zakres odległości, w jakiej mogą prowadzić obserwacje w pobliżu miejsca zamieszkania.

Z tego względu dobór próby badawczej szkoleń miał charakter celowy i nie jest reprezentatywny w sensie statystycznym. Wyniki niniejszych badań nie mogą być uogólniane na wszystkie szkolenia, lecz należy je postrzegać jako opis szerokiego spektrum praktyk, które w różnych konfiguracjach mogą występować na obszarze działalności poszczególnych delegatur Krajowego Biura Wyborczego.

Obserwacje zostały przeprowadzone na terenie 15 województw (z wyjątkiem województwa opolskiego, do którego nie udało się nam dotrzeć), obejmując 48 różnych powiatów i miast na prawach powiatu z obszaru 34 delegatur Krajowego Biura Wyborczego. W sumie zrealizowano ponad 70 obserwacji, z czego do analizy włączono 68. Dwie obserwacje zostały odrzucone – jedna z powodu niepełnego wypełnienia kwestionariusza, a druga ze względu na zbyt długi czas jego uzupełniania. Zgodnie z przyjętym założeniem kwestionariusze miały być wypełniane możliwie „na świeżo”, bezpośrednio po zakończeniu szkolenia, tak aby jak najwierniej oddać jego przebieg i charakter oraz uchwycić autentyczne doświadczenia uczestników.

Podczas badania obserwowano trzy typy szkoleń: (I) dla przewodniczących i ich zastępców, (II) dla pełnych składów komisji oraz szkolenia przeznaczone dla (III) przewodniczących, zastępców i osób chętnych. Taki podział pozwalał nie tylko na uchwycenie różnic w treści i sposobie prowadzenia zajęć w zależności od grupy docelowej, ale też umożliwiał porównanie praktyk szkoleniowych w różnych kontekstach. Większość obserwowanych szkoleń, poza dwoma które odbyły się online, miała miejsce stacjonarnie.

Obserwacje objęły szkolenia przeprowadzone przed pierwszą turą głosowania. Przed drugą turą delegatury ponownie zostały poproszone o przekazanie informacji dotyczących terminów i lokalizacji ewentualnych szkoleń uzupełniających organizowanych przez podległe im jednostki. Z uzyskanych informacji wynika, że w większości przypadków takie szkolenia nie zostały zorganizowane. Tam, gdzie się odbywały, miały charakter raczej indywidualnych spotkań lub konsultacji z komisjami, które samodzielnie zgłosiły zapotrzebowanie na dodatkowe przeszkolenie bądź zostały do nich wytypowane na podstawie problemów zidentyfikowanych podczas pierwszej tury głosowania. Udało się przeprowadzić jedną obserwację szkolenia uzupełniającego, jednak ze względu na brak szerszego kontekstu nie została ona uwzględniona w niniejszym opracowaniu.

Pierwsze z obserwowanych szkoleń odbyło się 28 kwietnia, a ostatnie 17 maja 2025 roku. W zdecydowanej większości przypadków wolontariusze Fundacji mogli bez przeszkód uczestniczyć w szkoleniach jako obserwatorzy oraz rozdawać uczestnikom ankiety. Wolontariusze byli przychylnie przyjmowani przez organizatorów, którzy wcześniej zostali poinformowani o prowadzonym projekcie badawczym i wykazywali zainteresowanie jego celem. Dodatkowo obserwatorzy zostali wyposażeni w list intencyjny Fundacji, co ułatwiało wyjaśnienie charakteru ich obecności i wzmacniało zaufanie organizatorów.

Odnotowano jednak 3 przypadki, w których nie było możliwości przeprowadzenia badania ankietowego wśród uczestników szkolenia. We wszystkich, z wyjątkiem jednej sytuacji, wolontariusze mogli prowadzić obserwację szkolenia; wyjątek ten został szczegółowo opisany poniżej w relacji obserwatora.

Odmówiono mi możliwości przeprowadzenia ankiety pod zarzutem profilowania uczestników. Powołano się na informacje z KBW, która miała zakazać prowadzenia ankiety. Następnie odmówiono mi także możliwości obserwacji szkolenia, tłumacząc to „brakiem potrzeby obserwacji”. Opuściłem lokal przed rozpoczęciem szkolenia, około godziny 17:50.

12.05.2025

Narzędzia badawcze

Kwestionariusz obserwacji

Obserwacje prowadzono za pomocą ustandaryzowanego kwestionariusza, który składał się z 49 pytań dotyczących trzech głównych obszarów: organizacji szkolenia (np. data, godzina, charakter miejsca, warunki techniczne), oceny dydaktycznej (m.in. jasność przekazu, wykorzystanie materiałów dydaktycznych) oraz zakresu omawianych zagadnień merytorycznych.

Lista pytań dotyczących zakresu omawianych zagadnień merytorycznych została opracowana w oparciu o wytyczne Państwowej Komisji Wyborczej¹ oraz prezentację multimedialną „Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2025. Szkolenie Członków obwodowych komisji wyborczych”, przygotowaną przez Krajowe Biuro Wyborcze. Zawierała ona kluczowe tematy, które – zgodnie z założeniami ich autorów – powinny zostać poruszone podczas szkoleń. W przypadku pytań odnoszących się do szerszych zagadnień wskazano przykłady

1 *Uchwała PKW nr 165/2025 z dnia 23 kwietnia 2025 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r. oraz Uchwała PKW nr 189/2025 z dnia 8 maja 2025 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 18 maja 2025 r.*

informacji, jakie powinny zostać uwzględnione w ramach danego obszaru tematycznego. Miało to na celu ujednoczenie sposobu dokumentowania przebiegu szkoleń oraz zwiększenie porównywalności zebranych danych.

Obserwatorzy oceniali, w jakim stopniu każde z zagadnień zostało omówione podczas obserwowanego szkolenia, wybierając jedną z trzech odpowiedzi:

- **„tak”** – gdy zagadnienie zostało przedstawione w pełni i w sposób zrozumiały,
- **„częściowo”** – gdy zagadnienie zostało jedynie zasygnalizowane lub omówione niekompletnie, z pominięciem istotnych informacji, które zgodnie z założeniami powinny zostać uwzględnione; w tym przypadku wymagane było krótkie uzasadnienie oceny,
- **„nie”** – gdy zagadnienie nie zostało poruszone w ogóle.

Oceny te opierały się na subiektywnym odbiorze obserwatorów, którzy korzystali z wiedzy zdobytej podczas szkolenia przygotowawczego oraz własnego doświadczenia. Choć starano się zapewnić możliwie jednolite przygotowanie wolontariuszy, należy mieć świadomość, że poziom ich wiedzy, umiejętności analitycznych oraz doświadczenia w zakresie tematyki wyborczej mógł się różnić. W związku z tym wyniki tej części opracowania należy traktować jako orientacyjne – pomocne przede wszystkim w identyfikacji ogólnych tendencji, luk informacyjnych oraz potencjalnych obszarów wymagających usprawnień, a nie jako jednoznaczną weryfikację zakresu poruszanych podczas szkoleń zagadnień. Pomimo tych ograniczeń zebrane obserwacje dostarczają istotnych informacji o praktycznym przebiegu szkoleń i sposobie realizacji ich celów edukacyjnych. Stanowią tym samym wartościowy materiał diagnostyczny, który stał się dla nas punktem wyjścia do dalszych analiz.

Odpowiedzi obserwatorów pochodzące z kwestionariuszy obserwacji zostały w niniejszym opracowaniu przedstawione w ujęciu procentowym, pokazując, w jakim odsetku obserwowanych szkoleń dane zjawisko zostało odnotowane. Należy jednak jednoznacznie zaznaczyć, że wartości te odnoszą się wyłącznie do ograniczonej, niereprezentatywnej próby szkoleń objętych obserwacją. Ze względu na sposób doboru przypadków nie można ich traktować jako miarodajnego

wskaźnika częstości występowania danego zjawiska w całej populacji szkoleń obwodowych komisji wyborczych. Prezentowane dane mają charakter orientacyjny i służą identyfikacji wybranych tendencji oraz potencjalnych obszarów wymagających dalszej analizy.

Ankiety audytoryjne

Badanie ankietowe przeprowadzone z wykorzystaniem techniki ankiety audytoryjnej polega na zbieraniu opinii od osób zgromadzonych w określonym miejscu i czasie, w tym przypadku uczestników szkoleń dla obwodowych komisji wyborczych, bezpośrednio po ich zakończeniu. Celem zastosowania tej techniki było uzyskanie możliwie wiarygodnej i aktualnej informacji zwrotnej na temat jakości oraz przebiegu szkolenia z perspektywy samych uczestników. W ramach badania ankietowego, za zgodą organizatorów, ankiety były rozdawane uczestnikom tuż po zakończeniu zajęć. Ankiety miały na celu ocenę klarowności przekazywanych treści, adekwatności czasu trwania szkolenia oraz subiektywnego poczucia przygotowania szkolonych do pełnienia funkcji członka obwodowej komisji wyborczej. Wypełnienie ankiet miało charakter dobrowolny i anonimowy, co sprzyjało szczerości udzielanych odpowiedzi. Pozyskane w ten sposób dane stanowiły ważne uzupełnienie obserwacji prowadzonych przez wolontariuszy, wzbogacając analizę szkoleń o perspektywę samych uczestników.

Założenia sposobu raportowania

Zebrane dane i obserwacje nie mają na celu ani negatywnego ani pozytywnego wyróżniania konkretnych osób czy jednostek samorządu terytorialnego odpowiedzialnych za przygotowanie i prowadzenie szkoleń. Pragniemy podkreślić, że w niniejszym opracowaniu opisujemy warunki i realia tych szkoleń, które często są kształtowane przez wiele czynników pozostających poza bezpośrednią kontrolą samych prowadzących. Doskonale rozumiemy i doceniamy ogromną rolę oraz zaangażowanie wszystkich, którzy organizują i prowadzą szkolenia dla

członków obwodowych komisji wyborczych – ich praca ma fundamentalne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania procesu wyborczego.

Celem autorów jest przede wszystkim wspieranie organów odpowiedzialnych za organizację szkoleń w procesie ciągłego doskonalenia ich jakości. Analiza ma zachęcić do refleksji nad różnymi aspektami przebiegu szkoleń, wskazać na dobre praktyki, które mogą stanowić wzór do naśladowania oraz na obszary wymagające dalszego rozwoju i udoskonalenia. W trosce o poszanowanie pracy wszystkich zaangażowanych stron wszystkie opisy sytuacji zawarte w tej części opracowania zostały oznaczone wyłącznie datą obserwacji, bez wskazywania konkretnych lokalizacji czy szczegółów identyfikujących uczestników. Komentarze uczestników szkoleń oznaczone są indywidualnym numerem ankiety, także niezawierającym informacji o lokalizacji.

Cytaty zawarte w tej publikacji, pochodzące z formularzy obserwacji oraz ankiet przeprowadzonych z członkami obwodowych komisji wyborczych, zostały pozbawione nazw miejscowości i poddane korekcie wyłącznie pod względem pisowni i gramatyki – dla zwiększenia czytelności. Nie dokonywano żadnej innej ingerencji w ich treść.

Pozostałe źródła danych

Oprócz analizy materiału zebranego podczas szkoleń wnioski przedstawione w niniejszym opracowaniu zostały wzbogacone o dwa dodatkowe źródła informacji. Pierwszym z nich są relacje z obserwacji przeprowadzonych w dniu głosowania przez wolontariuszy Fundacji Odpowiedzialna Polityka podczas wyborów Prezydenta RP w 2025 roku. Ze względów metodologicznych obserwacje były prowadzone w lokalach wyborczych na terenie gmin w których uprzednio monitorowano proces szkolenia członków obwodowych komisji wyborczych.

Choć skala obserwacji dnia głosowania była ograniczona, pojedyncze relacje z lokali wyborczych stanowią cenne, anegdotyczne uzupełnienie ilustrujące wątpliwości lub niepewność w działaniu komisji. Pozwalają one uchwycić dynamikę pracy komisji oraz konkretne sytuacje, które mogą pojawiać się w praktyce, a które warto uwzględnić

przy projektowaniu szkoleń odpowiadających realnym wyzwaniom członków ObKW.

Podczas obserwacji dnia głosowania w pierwszej i drugiej turze wyborów Prezydenta RP odnotowano pojedyncze sytuacje, które – choć nie miały charakteru systematycznego – mogą świadczyć o brakach w przygotowaniu członków komisji. Przywołane w tekście cytaty mają charakter anegdotyczny i ilustrują wątpliwości lub niepewność w działaniu komisji w konkretnych momentach.

Po przeanalizowaniu materiałów zebranych podczas obserwacji i wstępnym sformułowaniu wniosków zależało nam na tym, by skonfrontować naszą perspektywę z doświadczeniami osób stojących po drugiej stronie procesu – odpowiedzialnych za organizację i prowadzenie szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych. Chcieliśmy lepiej zrozumieć ich punkt widzenia, zarówno na poziomie delegatur Krajowego Biura Wyborczego, jak i w gminach, w których szkolenia faktycznie się odbywały. W tym celu przeprowadziliśmy sześć wywiadów pogłębionych z przedstawicielami organów zaangażowanych w proces szkoleniowy, które odbyły się w okolicach września 2025 roku. Ich celem było nie tylko skonfrontowanie naszych obserwacji i wniosków, ale również uchwycenie wyzwań, z którymi mierzą się osoby odpowiedzialne za przygotowanie komisji – oraz zrozumienie, jak postrzegają one skuteczność obecnego modelu szkoleniowego.

Dzięki zastosowanemu wielowymiarowemu podejściu mamy nadzieję, że wnioski i rekomendacje przedstawione w niniejszym opracowaniu będą nie tylko odpowiedzią na zidentyfikowane przez nas problemy, lecz także realnym wsparciem dla praktyki szkoleniowej, uwzględniającym jej kontekst organizacyjny, ograniczenia i codzienne wyzwania.

Poszczególne cytaty wyróżniono następującymi kolorami:

- **pomarańczowy** – cytaty z badania ankietowego uczestników szkoleń (s. 20),
- **niebieski** – cytaty z kwestionariuszy obserwacji wypełnionych przez obserwatorów,
- **czerwony** – cytaty z relacji obserwatorów z dnia głosowania,
- **zielony** – cytaty z rozmów z organizatorami szkoleń (s. 81–92).

3. Wyniki obserwacji

Organizacja szkolenia

Data i godzina szkolenia

TERMIN SKŁADANIA ZGŁOSZEŃ kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych (ObKW) w wyborach Prezydenta RP w 2025 roku upłynął 18 kwietnia 2025 roku, a termin, do którego składy musiały zostać powołane, ustalony został przez Państwową Komisję Wyborczą na 28 kwietnia 2025 roku. Pierwsze szkolenia dla członków ObKW, o których informacje pozyskaliśmy z poszczególnych delegatur Krajowego Biura Wyborczego, rozpoczęły się już pod koniec kwietnia, tuż po powołaniu składów komisji – a ostatnie odbywały się do 17 maja 2025 roku, czyli do dnia poprzedzającego głosowanie w pierwszej turze wyborów Prezydenta RP.

Szkolenia, na podstawie obserwacji których opracowano niniejszą publikację, odbywały się w okresie od 28 kwietnia do 17 maja 2025 roku. Obserwowane szkolenia różniły się zarówno długością, jak i godziną rozpoczęcia. Najkrótsze trwało 35 minut, najdłuższe 3 godziny i 30 minut, a średnia długość szkolenia wyniosła 1 godzinę i 48 minut.

Zgodnie z art. 154 § 4 pkt 2 Kodeksu wyborczego członkowi obwodowej komisji wyborczej w związku z wykonywaniem zadań – przez które rozumie się również udział w szkoleniach i posiedzeniach komisji – przysługuje do 5 dni zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia. Oznacza to, że teoretycznie wszyscy członkowie komisji, w tym osoby zatrudnione, powinni być dyspozycyjni niezależnie od godziny szkolenia, co powinno oznaczać, że mogą się one odbywać w „godzinach urzędowych” (tj. między 8:00 a 17:00).

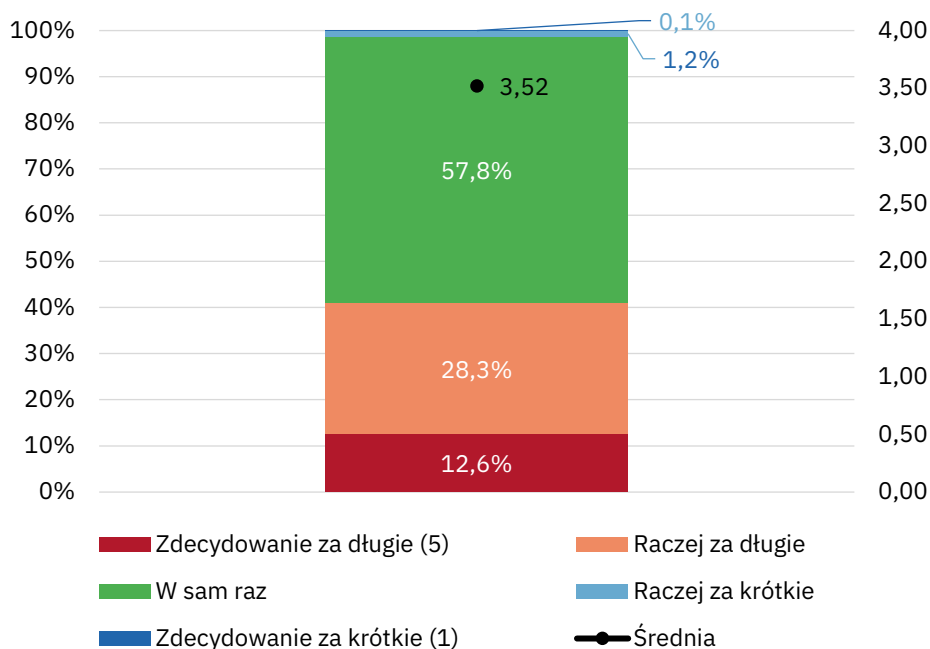
W praktyce widoczna jest znaczna różnorodność w godzinach organizacji szkoleń – część odbywa się w standardowych godzinach

pracy, a część poza nimi. Choć przepisy formalnie umożliwiają członkom obwodowych komisji wyborczych uzyskanie zwolnienia z pracy na czas uczestnictwa w szkoleniu, wydaje się, że część spotkań była planowana z myślą o osobach zatrudnionych, tak aby umożliwić im udział bez konieczności korzystania z tego uprawnienia. W tym kontekście warto zauważyć, że niektóre szkolenia odbywały się także w weekendy, w tym w soboty, co można interpretować jako dodatkowy ukłon organizatorów w stronę osób aktywnych zawodowo. Najwcześniejsze obserwowane szkolenie rozpoczęło się o 8:05, najpóźniejsze o 19:15, natomiast trwające do najpóźniejszej godziny zakończyło się o 20:35, co dobrze obrazuje szerokie spektrum organizacyjne.

Większość przebadanych uczestników szkoleń (57,8%) uznała ich długość za odpowiednią, jednak ponad 40% stwierdziło, że szkolenie było zbyt długie – 12,6% wskazało „zdecydowanie za długie”, a 28,3% „raczej za długie”.

Jak ocenia Pan(i) długość szkolenia?

N = 1543

Średnie oceny długości szkolenia (na skali 1 do 5, gdzie 1 oznaczało zdecydowanie za krótkie, a 5 zdecydowanie za długie) różniły się pomiędzy grupami wiekowymi, choć były to różnice stosunkowo niewielkie i nie pozwoliły na formułowanie jednoznacznych, kategoriowych wniosków. Najbardziej krytyczni okazali się najmłodsi – w grupie 18–24 lata średnia ocena wyniosła 3,77, a w grupie 25–34 lata 3,67, co oznacza, że częściej oceniali szkolenie jako zbyt długie. Wraz ze wzrostem wieku odnotowano spadek średnich ocen w tym pytaniu – w grupach od 35. do 64. roku życia wahały się one od 3,39 do 3,46, a wśród osób powyżej 65 lat wyniosły 3,43.

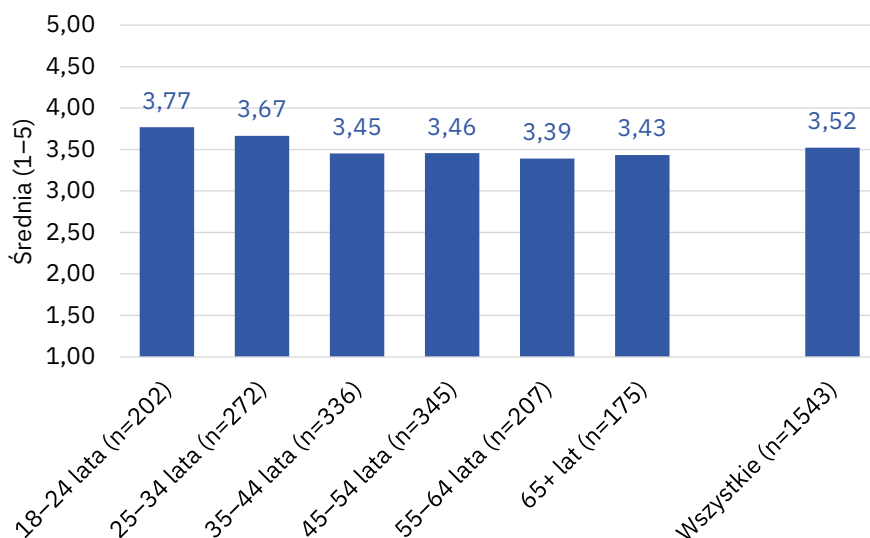
Można przypuszczać, że zróżnicowane oceny długości szkolenia wynikają z odmiennych oczekiwań i doświadczeń edukacyjnych uczestników. Młodsze osoby, wychowane w środowisku szybkiego przepływu informacji i częściej korzystające ze zwięzłych, interaktywnych form nauki – jak kursy online, webinary czy aplikacje edukacyjne – mogły postrzegać dłuższe szkolenie jako mniej angażujące lub nieadekwatne do swoich przyzwyczajzeń. Niewykluczone, że dla tej grupy szczególnie istotne są tempo przekazu, konkretność informacji oraz możliwość elastycznego zarządzania czasem.

Z kolei starsi uczestnicy mogą preferować spokojniejsze tempo pracy oraz bardziej szczegółowe omówienie zagadnień. Dłuższe szkolenie mogło być przez nich odbierane jako bardziej adekwatne do charakteru pracy w komisjach, dające poczucie solidnego przygotowania i przestrzeń na zadawanie pytań. Warto jednak zaznaczyć, że są to jedynie możliwe interpretacje, a jednoznaczne wnioski wymagałyby pogłębionych badań.

Jak ocenia Pan(i) długość szkolenia?

Wiek respondentów

N = 1543

W pytaniu otwartym o sugestie dotyczące szkolenia jednym z najczęściej zgłaszanych postulatów była potrzeba skrócenia jego czasu trwania. Wielu uczestników uważało, że szkolenia są zbyt długie i momentami nużące, zwłaszcza dla osób z doświadczeniem w pracy w komisjach wyborczych. Wskazywano, że dla takich uczestników szkolenia mogłyby być krótsze, bardziej syntetyczne i skoncentrowane na zmianach oraz kluczowych kwestiach praktycznych. Z kolei bardziej rozbudowane spotkania powinny być skierowane do nowych członków komisji lub osób funkcyjnych (przewodniczących i zastępców).

Część uczestników sugerowała również, aby szkolenia były dostępne w formie zdalnej lub nagranej (e-learning, film instruktażowy, prezentacja online), co pozwoliłoby na elastyczne zapoznanie się z materiałem i zaoszczędzenie czasu.

Kwestia godzin, w jakich odbywały się szkolenia, była również wielokrotnie poruszana przez uczestników w komentarzach do ankiet. Choć formularze były wypełniane po zajęciach – a więc przez osoby, którym udało się na nie dotrzeć i wytrwać do końca – część badanych wskazywała, że zaplanowane godziny były dla nich niedogodne. Uwagi

dotyczyły zarówno pory dnia, jak i długości szkolenia, a także trudności w pogodzeniu udziału z obowiązkami zawodowymi czy rodzinnymi.

Zgłaszane zastrzeżenia mogą częściowo tłumaczyć obserwowane zjawisko opuszczania sali przed zakończeniem spotkania. W relacjach obserwatorów Fundacji wielokrotnie pojawiały się wzmianki o uczestnikach wychodzących w trakcie zajęć, nierzadko już w ich połowie. Przykładowo, jedna z obserwatorek odnotowała, że podczas szkolenia, które rozpoczęło się z udziałem około 400 osób, salę opuściło około 70 uczestników. Pierwsze osoby zaczęły wychodzić mniej więcej w połowie szkolenia, a dwie kobiety tłumaczyły wcześniejsze wyjście koniecznością powrotu do pracy – ich pracodawca zwolnił je jedynie na dwie godziny.

Późniejsza godzina rozpoczęcia szkolenia – praca.

ANKIETA 021_01_11

Szkolenie mogłoby być nagrane i udostępnione do zapoznania się z nim lub mogłoby być przeprowadzane w różnych dniach po godzinie 16.

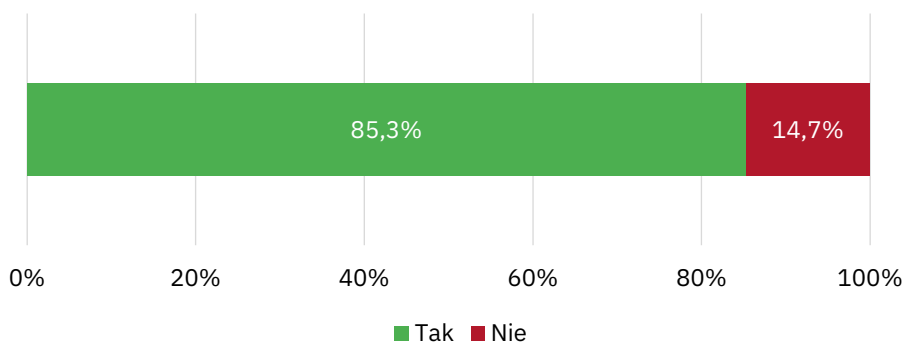
ANKIETA 001_6_30

Warunki lokalowe

W 85% obserwowanych szkoleń warunki lokalowe – takie jak akustyka, widoczność i komfort – zostały ocenione przez obserwatorów pozytywnie. W pozostałych przypadkach zwracano uwagę na problemy, przede wszystkim z widocznością prezentowanych slajdów. Często były one niewyraźne ze względu na niewielki rozmiar ekranu, co szczególnie utrudniało odczytanie treści osobom siedzącym w dalszych rzędach. Dodatkowo, w niektórych przypadkach zbyt silne oświetlenie sali powodowało wystąpienie niskiego kontrastu na slajdach, co jeszcze pogarszało ich czytelność. Zwracano także uwagę na problemy z akustyką.

Czy warunki lokalowe były odpowiednie (np. akustyka, widoczność, wygoda)?

N = 68

Obserwatorzy wskazywali również, że niektóre sale były zbyt małe, co skutkowało ich zatłoczeniem. Niekiedy przy takich warunkach lokalowych organizatorzy dzielili szkolenia na mniejsze grupy, jednak presja czasu, wynikająca z konieczności zakończenia jednej sesji przed rozpoczęciem kolejnej, powodowała czasem pośpieszne omawianie materiału. To z kolei mogło negatywnie wpływać na szczegółowość przekazywanych informacji.

W przypadku szkoleń online obserwowano dwa ich warianty. Pierwszy polegał na tym, że uczestnicy samodzielnie łączyli się zdalnie z dowolnego, wygodnego dla siebie miejsca. Drugi wariant zakładał, że szkolenie było prowadzone przez trenera zdalnie, za pośrednictwem programu do spotkań online, natomiast uczestnicy fizycznie przychodzili do urzędu (lub innego wyznaczonego miejsca w gminie), gdzie na żywo wyświetlano transmisję szkolenia. Obserwatorzy relacjonowali, że w pierwszym wariantcie na czacie pojawiały się informacje o zacinaniu się transmisji. Początkowo występował też problem z brakiem wyciszenia mikrofonów po stronie użytkowników, co zdarzyło się również podczas szkolenia organizowanego na potrzebę transmisji w gminach.

Akustyka i wygoda były w porządku, jednak slajdy miały niski kontrast i były słabo widoczne z dalszych rzędów, czasem także czcionka była za mała. Lepsze zaciemnienie sali poprawiłoby kontrast.

07.05.2025

Szkolenie odbyło się w sali gimnastycznej. Oddalenie części uczestników od stanowiska prowadzących mogło utrudniać odczytanie treści prezentowanych na ekranie multimedialnym.

12.05.2025

Za mała sala dla tej liczby uczestników. Było tłoczno.

13.05.2025

W części otwartej ankiety, w której uczestnicy mogli zgłaszać sugestie dotyczące usprawnień szkoleń, pojawiła się wyraźna grupa uwag związanych z aspektami techniczno-organizacyjnymi. Wiele osób wskazywało na problemy z nagłośnieniem – zbyt cichy mikrofon prowadzącego lub brak słyszalności pytań zadawanych z sali – a także na niewystarczające oświetlenie i słabą wentylację pomieszczeń. Wśród propozycji pojawiały się postulaty dotyczące zapewnienia mikrofonów dla uczestników oraz poprawy jakości sprzętu multimedialnego, w tym ekranów i wyświetlaczy. Pojedyncze komentarze dotyczyły także komfortu uczestników, np. dostępu do wody lub wprowadzenia krótkich przerw w trakcie zajęć.

Zdjęcie 1

Zdjęcie 2

Sposób prowadzenia szkolenia

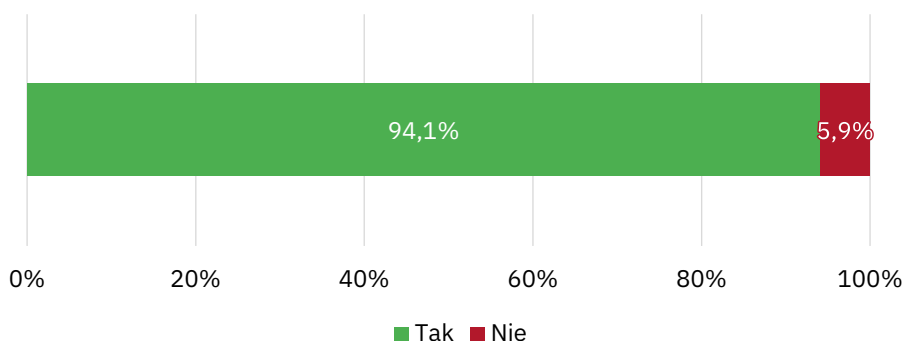
Klarowność przekazu

Podczas zdecydowanej większości szkoleń (94%) przekaz oceniano jako jasny i zrozumiały. W przypadkach, gdy prowadzących było kilku, poziom klarowności bywał zróżnicowany – jeden z obserwatorów zauważył, że jedna osoba wypowiadała się swobodnie, podczas gdy druga sprawiała wrażenie zestresowanej, co było wyraźnie słyszalne.

Szkolenia oceniane jako mniej przejrzyste charakteryzowały się brakiem jednoznaczności, chaotyczną strukturą oraz częstym odchyleniem od głównego tematu.

Czy sposób przekazu był zrozumiały i klarowny?

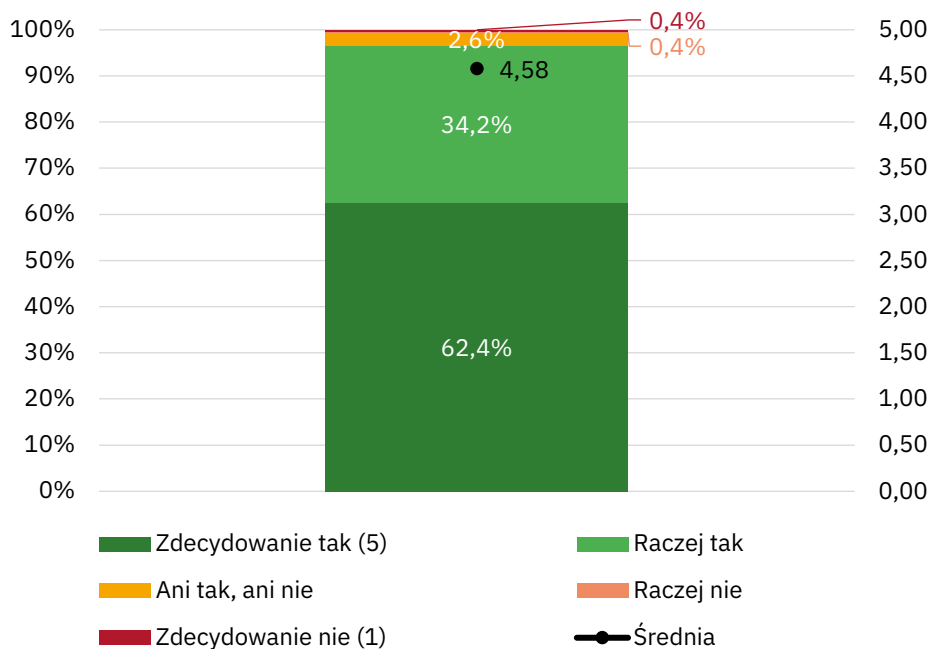
N = 68

Oceny uczestników szkoleń w dużej mierze pokrywają się z obserwacjami prowadzonymi przez wolontariuszy Fundacji. Zdecydowana większość badanych uznała, że szkolenie było dla nich zrozumiałe – 62,4% odpowiedziało „zdecydowanie tak”, a kolejne 34,2% „raczej tak”. Jedyne niewielki odsetek uczestników wskazał, że przekaz był raczej lub zdecydowanie niezrozumiały.

Czy dzisiejsze szkolenie było dla Pana(-i) zrozumiałe?

N = 1549

Choć w poszczególnych podziałach nie odnotowano istotnych różnic w ocenach zrozumiałości szkolenia, można zauważyć subtelny trend: im większe doświadczenie uczestnicy mieli w pracy w ObKW, tym wyżej oceniali klarowność przekazu. Osoby, które wcześniej pełniły funkcje w komisjach wyborczych, mogły łatwiej przyswajać omawiane treści, ponieważ potrafiły odnieść je do konkretnych sytuacji znanych z praktyki. Taka możliwość „zobrazowania” przekazywanych informacji – poprzez przywołanie własnych doświadczeń i wyobrażenie sobie przebiegu procedur – sprzyja lepszemu rozumieniu szkolenia i zwiększa jego postrzeganą użyteczność.

W przypadku osób bez wcześniejszego doświadczenia przekaz szkoleniowy mógł być trudniejszy do uchwycenia. Opisy procedur, sytuacji problemowych czy niuansów organizacyjnych mogły wydawać się abstrakcyjne, pozbawione kontekstu lub trudne do wyobrażenia. Brak punktów odniesienia sprawiał, że niektóre fragmenty szkolenia mogły być odbierane jako zbyt ogólne lub niejasne, mimo że dla osób

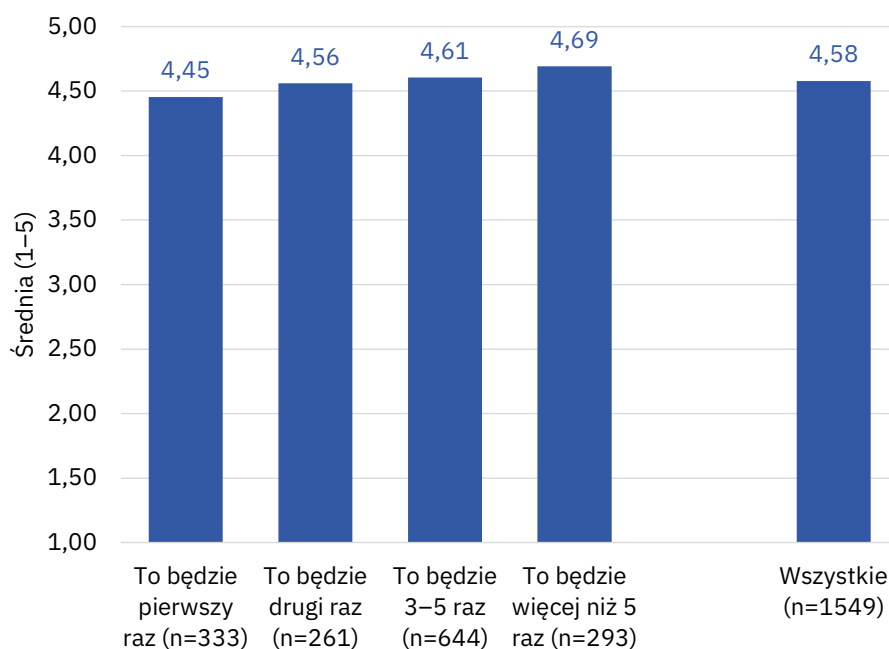
z praktyką były oczywiste. To zjawisko może częściowo tłumaczyć niższe oceny zrozumiałości wśród nowicjuszy, którzy dopiero w trakcie pracy w komisji będą mieli okazję skonfrontować teorię z rzeczywistością.

Czy dzisiejsze szkolenie było dla Pana(-i) zrozumiałe?

Ile razy, począwszy od 2011 roku, pracował(a) Pan(i)

w obwodowej komisji wyborczej (łącznie z tym razem)?

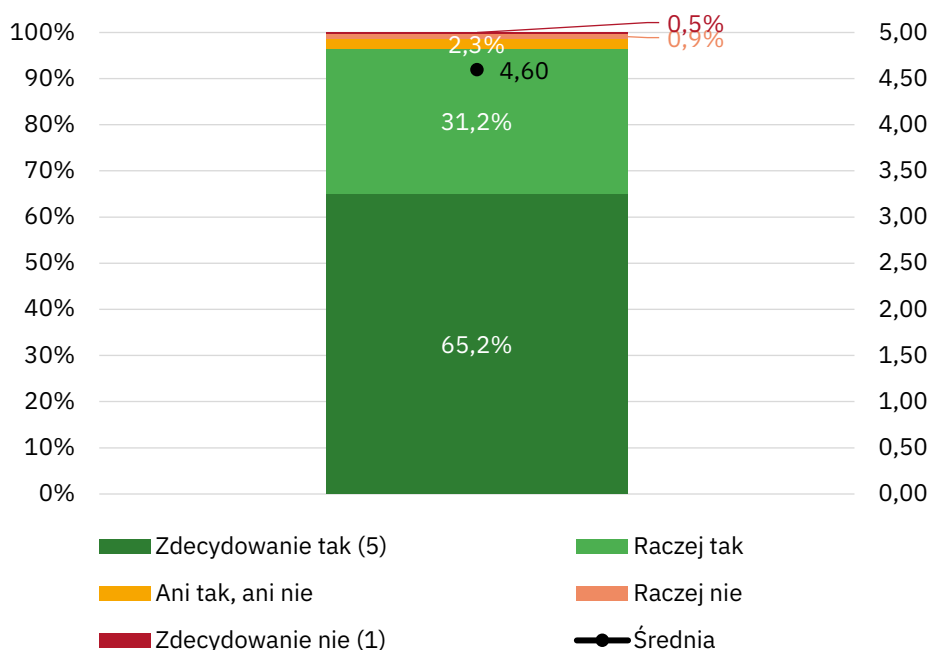
N = 1549

Uczestnicy szkoleń wysoko oceniali merytoryczne przygotowanie prowadzących. Aż 65,2% badanych uznało, że trenerzy byli zdecydowanie dobrze przygotowani, a kolejne 31,2% wskazało odpowiedź „raczej tak”. Łącznie ponad 96% respondentów oceniło kompetencje prowadzących pozytywnie. Wątpliwości wyrażały jedynie nieliczne osoby – 1,4% wskazało „raczej nie” lub „zdecydowanie nie”, a 2,3% pozostało neutralnych.

Czy prowadzący(-a) szkolenie był(-a) dobrze przygotowany(-a) merytorycznie?

N = 1542

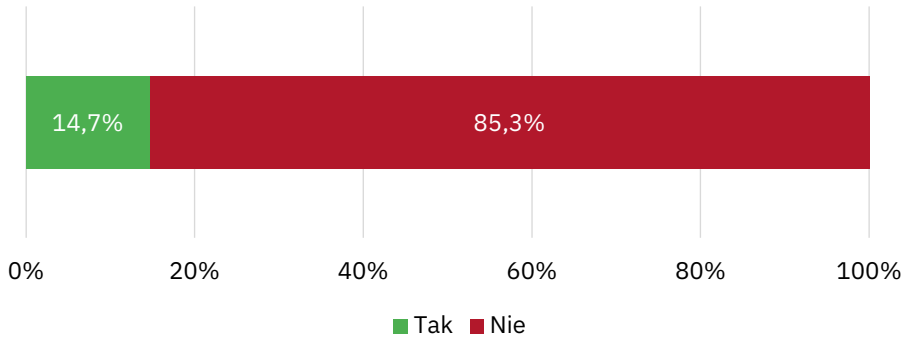

Ćwiczenia praktyczne

W trakcie obserwowanych szkoleń w zasadzie nie stosowano ćwiczeń praktycznych angażujących uczestników, takich jak wypełnianie protokołu czy symulacje sytuacji związanych z pracą w komisji wyborczej. Obserwatorzy czasami wskazywali jako formę ćwiczenia fragment prezentacji poświęcony klasyfikacji głosów i kart jako ważnych lub nieważnych – pod warunkiem, że był prowadzony w formie quizu z aktywnym udziałem uczestników. W innych przypadkach tę część prezentował jedynie prowadzący. Jeden z obserwatorów zaraportował, że podczas jednego ze szkoleń część dotycząca wypełniania protokołu miała charakter mogący zostać uznany za ćwiczeniowy, jednak – jak zaznaczył – została przeprowadzona w bardzo szybkim tempie.

Czy podczas szkolenia odbyły się ćwiczenia praktyczne, takie jak wypełnianie protokołu lub symulacje sytuacji związanych z pracą w komisji wyborczej?

N = 68

Na jednym ze szkoleń przygotowano przykładową – choć niepełną – aranżację lokalu wyborczego, wykorzystując m.in. kabinę do głosowania oraz tablicę z wzorami obwieszczeń dla wyborców. Choć była to ciekawa i potencjalnie bardzo pomocna inicjatywa, nie wszystkie jej możliwości zostały w pełni wykorzystane – układ lokalu nie został szczegółowo omówiony, a nie wszystkie elementy scenografii posłużyły jako materiał do demonstracji. Dodatkowo, ze względu na wielkość i układ pomieszczenia szkoleniowego część uczestników miała ograniczoną możliwość podejścia bliżej i dokładnego przyjrzenia się przygotowanemu stanowisku. W ocenie obserwatora mogło to ograniczyć potencjał tej bardziej angażującej i praktycznej formy nauki.

Zdjęcie 3

Z odpowiedzi otwartych w ankietach przeprowadzonych wśród uczestników szkoleń wyraźnie wynika, że istnieje silne zapotrzebowanie na bardziej praktyczny charakter zajęć. Wiele osób podkreślało, że szkolenia powinny skupiać się na konkretnych działaniach wykonywanych w dniu głosowania – jak pakowanie materiałów, liczenie kart do głosowania, rozliczanie protokołów czy reagowanie na typowe problemy w lokalu. Uczestnicy oczekują, że omawiane procedury będą ilustrowane rzeczywistymi przykładami, najlepiej zaczerpniętymi z doświadczeń komisji z poprzednich wyborów.

Respondenci zwracali również uwagę na potrzebę jasnego wskazywania, gdzie w materiałach i wytycznych można znaleźć informacje niezbędne do wykonania konkretnych zadań. Wśród uwag pojawiały się też głosy krytyczne wobec zbyt ogólnego charakteru niektórych szkoleń – część uczestników miała poczucie, że przekazywane treści są powtarzalne, zbyt oczywiste i nie wnoszą wartości dodanej, co prowadziło do znużenia i wrażenia straty czasu.

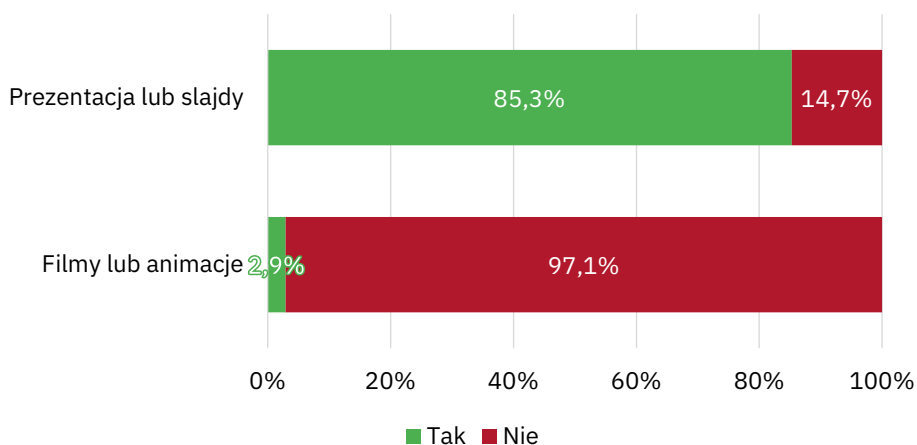
Wnioski te jednoznacznie wskazują, że ćwiczenia praktyczne – symulacje, demonstracje, praca na dokumentach – powinny stanowić istotny element programu szkoleniowego. Tylko wtedy uczestnicy będą mogli realnie przygotować się do pełnienia funkcji w komisji, zyskując nie tylko wiedzę teoretyczną, ale przede wszystkim umiejętność jej zastosowania w praktyce.

Korzystanie z prezentacji multimedialnych i materiałów wideo

Prezentacje wykorzystano na większości szkoleń – pojawiły się na ponad 85% z nich. Według relacji obserwatorów stanowiły one centralny element materiałów Krajowego Biura Wyborczego. Rzadziej korzystano z nich podczas szkoleń dla przewodniczących i ich zastępców – około 58% takich spotkań obejmowało prezentacje. Dla porównania w przypadku pełnych składów komisji zastosowano je podczas ponad 90% szkoleń. W 10 obserwowanych przypadkach prezentacji nie używano w ogóle; w jednym z nich uczestnikom rozdano wydrukowane slajdy do przeglądania w trakcie szkolenia. Materiały wideo, w postaci filmów lub animacji, wykorzystano tylko na dwóch szkoleniach – oba były przeznaczone dla pełnych składów komisji i organizowane w tej samej gminie.

Stosowane materiały dydaktyczne

N = 68

Udzielanie odpowiedzi na pytania

Tylko podczas mniej niż połowy szkoleń prowadzący aktywnie zachęcali uczestników do zadawania pytań lub w inny sposób angażowali ich w aktywny udział. Jedną z obserwowanych metod było zadawanie pytań sprawdzających wiedzę lub skupienie uczestników w różnych momentach spotkania.

Zdaniem obserwatorów na większości szkoleń (92%) uczestnicy mieli jednak możliwość zadawania pytań – niezależnie od tego, czy ostatecznie z tej możliwości skorzystali. Na pozostałych jednak zadawanie pytań nie było mile widziane, a w jednym przypadku próby ich zadawania były przerywane. Sytuacje te miały miejsce podczas szkoleń, po których zaplanowane były kolejne spotkania dla następnych grup członków ObKW. Bardzo prawdopodobne jest, że to pośpiech był przyczyną niechęci do przerywania pytaniami szkolenia.

Nie zaproszono do zadawania pytań, a wręcz próby rozmów w tle były uciszane, co tłumaczono koniecznością zachowania płynności szkolenia.

7.05.2025

W przypadku większości zadawanych pytań prowadzący udzielali odpowiedzi w sposób pełny i wyczerpujący, co zostało pozytywnie ocenione przez obserwatorów. Jednak w kilku obserwacjach odnotowano sytuacje, w których odpowiedzi na część pytań miały charakter połowiczny lub wymijający. W opinii obserwatorów mogło to wynikać z presji czasu oraz złożoności niektórych zagadnień, które wymagałyby bardziej szczegółowego i pogłębionego omówienia. W trakcie jednego ze szkoleń prowadzący – zamiast udzielić konkretnej odpowiedzi – mieli stwierdzić, że „liczą na wiedzę i doświadczenie szkolonych”. W kilku przypadkach osoby zadające pytania zostały poproszone o pozostanie po zakończeniu szkolenia w celu uzyskania pełniejszej odpowiedzi, jednak nie wszystkie z nich zdecydowały się skorzystać z tej możliwości.

Zdarzały się odpowiedzi mało precyzyjne – być może zabrakło czasu na głębsze przedyskutowanie zagadnienia.

8.05.2025

Dwóm uczestniczkom zasugerowano pozostanie po szkoleniu, ponieważ nie do końca zrozumiały udzieloną podczas spotkania odpowiedź dotyczącą skanowania kodów QR w aplikacji mObywatel. Jednak – z tego, co zaobserwowałam – panie nie skorzystały z tej możliwości i opuściły salę zaraz po zakończeniu szkolenia.

12.05.2025

Pytania dotyczące tematyki kolejnych szkoleń zostały przekierowane na odpowiednie, późniejsze spotkania. Po zakończeniu szkolenia każda zainteresowana osoba miała możliwość podejścia i zadania pytania, z czego skorzystało około 15 uczestników.

9.05.2025

Podczas jednego ze szkoleń prowadzący, odpowiadając na pytanie dotyczące funkcji skanera w aplikacji mObywatel, próbował zaprezentować jej działanie na telefonie jednej z osób szkolących, która podeszła na scenę. Ostatecznie jednak zrezygnował z tej próby, przyznając, że nie zna tej aplikacji.

Prowadzący nie znał aplikacji mObywatel i nie umiał wskazać, gdzie się otwiera skaner kodu QR.

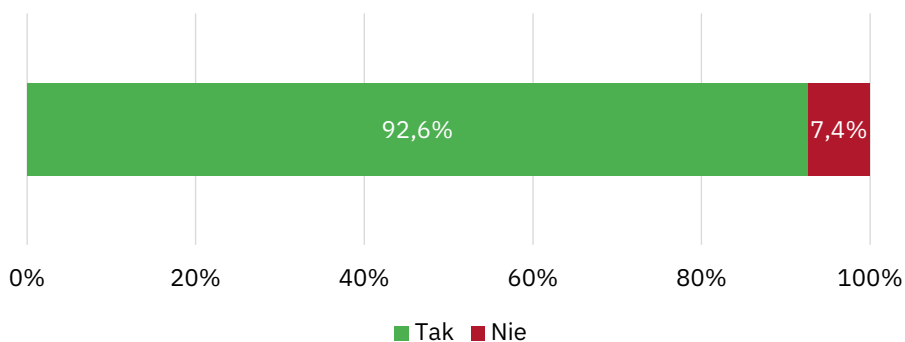
6.05.2025

Tylko w przypadku jednej z obserwacji odnotowano, że uczestnicy nie otrzymywali odpowiedzi na zadawane pytania. Obserwacja dotyczyła szkolenia prowadzonego online. Choć nie poinformowano bezpośrednio o możliwości zadawania pytań, uczestnicy korzystali z funkcji chatu, by

je zadawać. Można było odnieść jednak wrażenie, że chat nie był monitorowany przez organizatorów – nie pojawiały się na nim odpowiedzi ani odniesienia do pytań podczas wystąpień. W efekcie uczestnicy zaczęli odpowiadać sobie nawzajem, co doprowadziło do ożywionej dyskusji, na którą jednak zabrakło reakcji ze strony prowadzących. Jedną z odpowiedzi udzielonych przez uczestnika szkolenia dotyczyła interpretacji ważności głosu i mogła wprowadzać szkolonych w błąd.

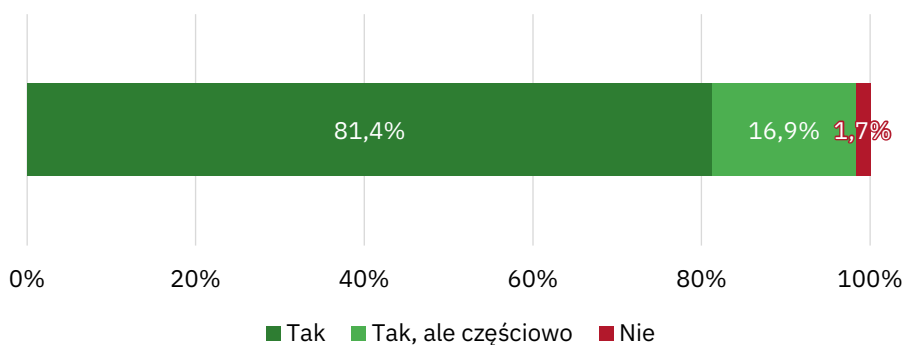
Czy uczestnicy mieli możliwość zadawania pytań?

N = 68

Czy udzielono odpowiedzi na zadane pytania?

N = 59

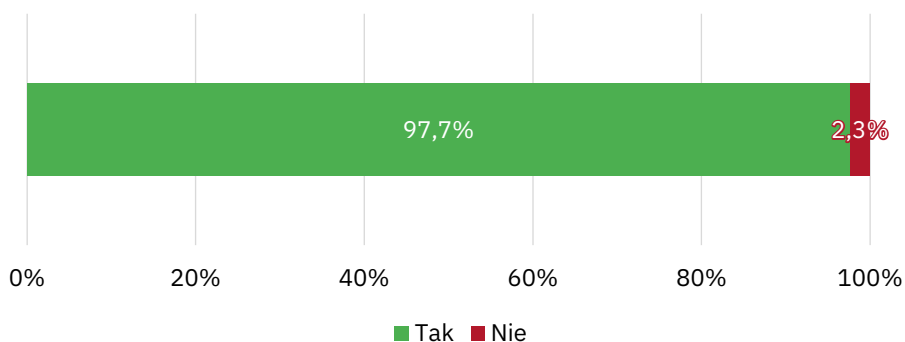
Wsparcie po szkoleniu

Z relacji obserwatorów wynika, że na mniej niż połowie szkoleń podano numery telefonów, pod którymi uczestnicy mogli uzyskać wsparcie w razie problemów lub pytań w dniu głosowania. W przypadku pozostałych szkoleń informowano, że numery te zostaną udostępnione później. Czasami omawiano, do kogo i w jakich sprawach można dzwonić, jednak konkretne numery nie były podawane i miały zostać przekazane w późniejszym terminie. Po szkoleniu zachęcano również do kontaktu z urzędem gminy w razie dodatkowych pytań. W jednym przypadku prowadząca szkolenie podała nawet swój własny numer telefonu.

Choć niemal wszyscy respondenci (97,7%) wiedzieli, gdzie szukać wsparcia w razie wątpliwości, pojawiały się pojedyncze przypadki braku tej wiedzy (2,3%).

Czy wie Pani, do kogo może się Pan(i) zwrócić w razie wątpliwości lub problemów w dniu głosowania?

N = 1533

Zagadnienia omawiane na szkoleniach

Czynności związane z pracą komisji

W przypadku 12 obserwowanych szkoleń były one łączone z posiedzeniami obwodowych komisji wyborczych. W zależności od daty organizacji szkolenia mogło to być pierwsze posiedzenie, na którym wybierano zastępców i przewodniczących. Na innych spotkaniach uczestnicy mogli natomiast zajmować się przygotowaniem pakietów do głosowania korespondencyjnego, liczeniem kart do głosowania lub odbiorem materiałów. Pokazuje to, że część szkoleń może być planowana w taki sposób, aby ograniczyć konieczność zwoływania oddzielnych posiedzeń i realizować kilka zadań jednocześnie.

Struktura organów wyborczych

Struktura organów wyborczych została poruszona tylko na nielicznych szkoleniach – na ponad 80% spotkań temat ten nie był omawiany, co może wynikać z faktu, że zagadnienie to nie jest uwzględniane na slajdach Krajowego Biura Wyborczego. W niektórych przypadkach prowadzący sami podejmowali tę kwestię, przedstawiając ją w różnym stopniu szczegółowości. Pominięcie zagadnienia może być zrozumiałe ze względu na obszerność programu i ograniczenia czasowe. Mimo to

taka wiedza może być przydatna, zwłaszcza że w trakcie szkoleń często pojawiają się odniesienia do Państwowej Komisji Wyborczej oraz okręgowych komisji wyborczych, nie zawsze jednak z jasnym wyjaśnieniem ich funkcji i wzajemnych relacji.

Struktura ObKW i obowiązki jej członków

Podczas większości szkoleń poruszano temat struktury obwodowej komisji wyborczej oraz obowiązków i funkcji jej członków, choć na około jednej trzeciej spotkań zagadnienie to nie było omawiane. Może to wynikać z faktu, że informacje te mogły zostać wcześniej przekazane podczas pierwszego posiedzenia komisji, na którym ustalano skład oraz podział funkcji. Choć niektóre szkolenia były łączone z pierwszym posiedzeniem komisji, to nie wszystkie, a te łączone odbywały się głównie na początku maja.

W trakcie szkoleń, na których temat ten był poruszany, podejście do niego różniło się – jedne koncentrowały się głównie na roli przewodniczącego i jego zastępcy, inne zaś obejmowały także funkcję „urnowego” czy osoby odpowiedzialnej za organizację ruchu w lokalu wyborczym.

Prowadząca kilka razy wspomniała, że to przewodniczący lub zastępca musi wykonać określoną czynność, ale nie wyjaśniła, na czym dokładnie polegają te funkcje. Powiedziała, że członkowie komisji powinni podzielić się zadaniami, np. przy wydawaniu kart do głosowania – i dlatego gmina dostarczyła trzy nakładki na spis wyborców.

12.05.2025

Zgodnie z prezentacją KBW informowano częściowo o roli przewodniczącego i zastępcy oraz osób odpowiedzialnych za porządek, ale nie przekazywano wielu szczegółów.

7.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

*[Nie było nadzoru nad urną w momencie rozpoczęcia obserwacji – przyp.].
Przybiegła urnowa po dziesięciu minutach, uciekła po trzech, i już jej nie było.*

1.06.2025

Mąż zaufania siedział niedaleko i pełnił rolę urnowego.

1.06.2025

Zasady obecności członków ObKW w lokalu wyborczym

Zasady dotyczące obecności członków ObKW w lokalu wyborczym – w tym wymagane kworum podczas głosowania i przy ustalaniu jego wyników, a także obowiązek stałej obecności przewodniczącego komisji lub jego zastępcy – zostały omówione na większości szkoleń, z wyjątkiem trzech. W ośmiu przypadkach obserwatorzy zgłaszali jednak zastrzeżenia co do kompletności przekazywanych informacji. Na części szkoleń kwestie te przedstawiano zamiennie – na jednych mówiono jedynie o konieczności zachowania kworum, na innych wyłącznie o obowiązkowej obecności przewodniczącego lub jego zastępcy.

Według relacji obserwatora po zakończeniu jednego ze szkoleń część uczestników, którzy pozostali, by zadać dodatkowe pytania, została błędnie poinformowana, że do ustalania wyników głosowania wystarczy obecność co najmniej połowy zamiast wymaganych 2/3 pełnego składu komisji. Podczas innego szkolenia wspomniano jedynie o kworum niezbędnym do przeprowadzenia głosowania, pomijając przy tym informację o kworum wymaganym do ustalenia jego wyników.

Powiedziano o obecności przewodniczącego i ponad połowy członków komisji.

7.05.2025

[...] Po szkoleniu w czasie rozmów podano błędnie że wymagane kworum to 1/2, a nie 2/3.

7.05.2025

O kworum mówiono, że lepiej, żeby było więcej niż mniej – slajd był długo pokazywany – ale nie wspomniano, że zawsze musi być obecny przewodniczący lub jego zastępca. Była też mowa o tym, że komisja ma zapewnić dobre warunki, więc jeśli potrzeba więcej osób, to należy ściągnąć pozostałych członków.

12.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Kiedy przybyłem do lokalu, w lokalu nie było przewodniczącej ani zastępcy. Zastępca przyszedł po kilku minutach. W trakcie obserwacji zastępca kilkakrotnie opuszczał lokal.

18.05.2025

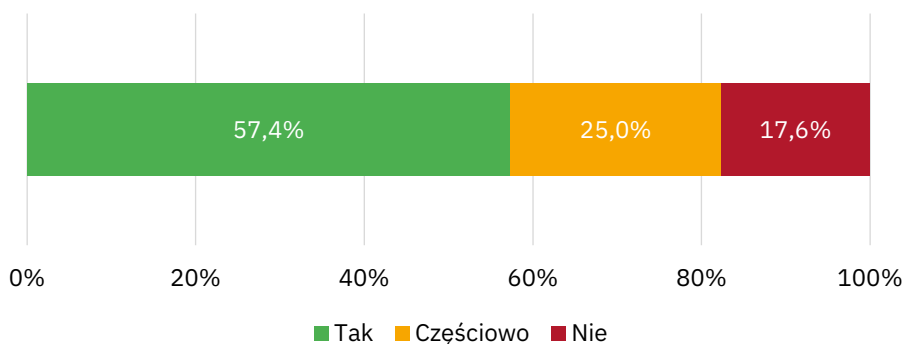
Prawa członków komisji

Podczas większości obserwowanych szkoleń poruszano kwestie dotyczące praw członków komisji wyborczych, w tym zagadnienia związane z dietą, organizacją czasu pracy komisji oraz uprawnieniem do dnia wolnego po dniu głosowania. W ponad połowie przypadków obserwatorzy ocenili przekazywane informacje jako wystarczające i kompletne.

Na części szkoleń zakres omawianych tematów był jednak ograniczony. Zdarzały się sytuacje, w których prowadzący skupiali się wyłącznie na kwestii wynagrodzenia, pomijając informacje o przysługującym po zakończeniu głosowania dniu wolnym od pracy.

Czy dane zagadnienie zostało omówione: prawa członków komisji (np. wynagrodzenie, przerwy, prawo do dnia wolnego)

N = 68

Przed rozpoczęciem jednego ze szkoleń uczestników poproszono o wskazanie godzin dyżurów, co połączono z omówieniem organizacji pracy w trakcie dnia głosowania. Na innym spotkaniu prowadzący odnieśli się do zjawiska przedłużania przez komisje ustalania wyników głosowania do godzin nocnych. Zwrócono uwagę na przypadki celowego przeciągania prac do momentu po północy w celu uzyskania dodatkowego dnia wolnego od pracy. Prowadzący wyraźnie zaznaczyli, że tego rodzaju działania są niepożądane, i apelowali do uczestników o ich unikanie.

Poinformowano, że członkom komisji przysługują prawa i obowiązki jak funkcjonariuszom publicznym, oraz omówiono zasady wynagradzania.

7.05.2025

Zagadnienie pojawiło się, ale prowadzący szkolenie poinformował jedynie o wynagrodzeniu członków komisji.

14.05.2025

*O wynagrodzeniu nie, o przerwach tak.
Duża prośba, żeby nie przedłużać liczenia –
szczególnie w drugiej turze –
tylko po to, żeby mieć drugi dzień wolny.*

12.05.2025

Organizacja przestrzeni w lokalu wyborczym

Zgodnie z relacjami obserwatorów kwestia organizacji przestrzeni w lokalu wyborczym – obejmująca m.in. rozmieszczenie kabin do głosowania, urny, stolików komisji oraz miejsc dla obserwatorów – nie została poruszona podczas 10 szkoleń, co stanowi 16% wszystkich obserwacji. W większości przypadków, w których zagadnienie to zostało omówione, obserwatorzy nie zgłaszali zastrzeżeń do przekazywanych treści. Niektórzy jednak zwracali uwagę na ich powierzchowne potraktowanie lub ograniczenie się jedynie do zaprezentowania grafiki z prezentacji PKW przedstawiającej przykładowy układ lokalu wyborczego, bez szerszego komentarza.

*Był pokazany tylko obrazek ze slajdów
KBW, na którym zaznaczono, że osłony
zapewniające tajność głosowania
powinny być dobrze ustawione i wyposażone
w długopis, ale nie było żadnych informacji
o organizacji samego lokalu.*

12.05.2025

*Zaprezentowano slajd ze schematem,
ale nie został on omówiony. Podano
jedynie, że powinien być zachowany
„ciąg” między stolikami komisji,
miejscami do głosowania a urną.*

5.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Niewielki powierzchniowo lokal usytuowany w szkole, w której jest jeszcze jedna komisja. Komisja w spisie miała 893 wyborców. Tylko 3 stanowiska z kotarami, natomiast z 8 stanowisk przy stolikach z przysłonami ze względu na ich ustawienie tylko 4 w miarę zapewniały tajność głosowania.

18.05.2025

Zupełnie nie zapewniały tajności głosowania, dwa z czterech miejsc były ustawione w stronę komisji i kolejki, choć była możliwość ustawienia w drugą stronę.

18.05.2025

Ustawienie stolików umożliwiło podglądanie głosowania.

1.06.2025

Dostosowanie lokali wyborczych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Podczas blisko 40% obserwowanych szkoleń nie omówiono kryteriów dostosowania lokalu wyborczego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W wielu pozostałych przypadkach temat ten został jedynie zasygnalizowany, bez przedstawienia szczegółowych wymagań wynikających z obowiązujących przepisów. Tam, gdzie temat się pojawił, często ograniczał się jedynie do wskazania uczestnikom lektury *Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych*, bez szerszego omówienia jego treści. Niekiedy poruszano jedynie kwestię umieszczania w lokalu i budynku informacji w sposób umożliwiający osobom z niepełnosprawnościami, np. poruszającym się na wózkach, ich wygodne odczytanie – czyli na odpowiedniej wysokości.

Choć część zagadnień – jak opisywane w późniejszych częściach niniejszego opracowania głosowanie korespondencyjne czy przez pełnomocnika – mogła być pominięta, ponieważ nie dotyczyła szkolonych komisji, to kwestia dostępności lokali wyborczych ma znacznie szersze zastosowanie. Zgodnie z Kodeksem wyborczym co najmniej 50% lokali obwodowych w każdej gminie musi być dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że temat ten dotyczy znacznej części członków obwodowych komisji wyborczych.

Warto przy tym zaznaczyć, że zagadnieniu dostępności poświęcono niewiele miejsca również w materiałach szkoleniowych Krajowego Biura Wyborczego. Jak wynika z naszych obserwacji, prezentacja KBW stanowi podstawę większości szkoleń, a temat ten pojawia się jedynie na jednym z 176 slajdów przygotowanych na potrzeby wyborów Prezydenta RP w 2025 roku.

Obserwowany przez nas niewielki nacisk położony podczas szkoleń na temat dostępności może wpływać na faktyczną inkluzywność procesu wyborczego. Brak omawiania tego zagadnienia w sposób praktyczny zwiększa ryzyko, że osoby z niepełnosprawnościami napotkają na bariery w dniu głosowania. Problemy te nie są jedynie teoretyczne – potwierdza je m.in. raport *Lokale wyborcze dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w wyborach Prezydenta RP (2025)*, przygotowany przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich we współpracy z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, który wskazuje na konkretne trudności, które mogą wynikać z niewystarczającego przygotowania członków komisji.

Mowa o tym, że obwieszczenia mają wisieć na odpowiedniej wysokości.

13.05.2025

Poproszono o dostosowanie wysokości wieszanych w lokalu materiałów.

12.05.2025

Pojawiło się tylko jedno zdanie, że ma być miejsce na wózek; brak informacji o oświetleniu lub wysokości obwieszceń.

12.05.2025

Wspomniano, ale nie omówiono wymogów – odwołanie do rozporządzenia.

12.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Bardzo małe pomieszczenie, trudno się w nim poruszać zwłaszcza na wózku.

18.05.2025

Wszystkie miejsca do głosowania były takie same, brak miejsca dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

18.05.2025

Wywieszenie wymaganych obwieszceń i informacji dla wyborców

Podczas większości szkoleń poruszano temat wywieszania obwieszceń i informacji dla wyborców – według obserwatorów na ponad 70% z nich został on omówiony w sposób wyczerpujący.

Na części szkoleń wspomniano jednak jedynie o obowiązku wywieszenia protokołów po zakończeniu ustalania wyników, pomijając informacje, które powinny być dostępne dla wyborców w dniu głosowania. Zdarzało się także, że kwestię tę ujmowano ogólnie – bez wskazania, co dokładnie należy wywiesić, w jaki sposób i w jakim miejscu.

*Zostało wspomniane, co ma być wywieszane,
nic o tym, jak lub gdzie.*

12.05.2025

Jedynie o wywieszeniu wyników.

12.05.2025

*Była mowa tylko o tym, że jeden plakat
ma być wywieszony niżej, żeby
osoba na wózku mogła go przeczytać.*

13.05.2025

Kontrola i zabezpieczenie materiałów wyborczych przed rozpoczęciem głosowania

Zagadnienie kontroli i zabezpieczenia materiałów wyborczych przed rozpoczęciem głosowania (w tym ich liczenia i stemplowania) było omawiane na przeważającej większości szkoleń. W części przypadków temat ten został jednak jedynie zasygnalizowany i miał być rozwinięty podczas oddzielnych posiedzeń komisji, na których planowano przeliczenie.

Z relacji obserwatorów wynika, że jednym z pytań, które mogło pojawiać się podczas szkoleń, było to, czy wystarczy przeliczyć karty podczas posiedzenia komisji przed dniem głosowania, czy też należy powtórzyć te czynności również w dniu wyborów. W relacji jednego z obserwatorów – na podstawie wypowiedzi osoby prowadzącej szkolenie – można było odnieść wrażenie, że przeliczenie kart w sobotę zwalnia z obowiązku ich ponownego liczenia w niedzielę. Inny obserwator również ocenił sposób przedstawienia tego etapu jako niejasny.

*Sprawa została w ten sposób poruszona,
że zostanie dokładnie omówiona w sobotę,
kiedy spotkają się w związku z pracami komisji
przygotowujących się do dnia wyborów.*

12.05.2025

Będzie to omówione podczas stemplowania kart do głosowania następnego dnia².

7.05.2025

Poinformowano, że można przeliczyć w sobotę, przy czym domyślnie sugerowano, że nie trzeba tego robić w niedzielę. Można było odnieść wrażenie, że licząc w sobotę, nie trzeba tego powtarzać w niedzielę.

28.04.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Poinformowano mnie, że karty zostały przeliczone w dniu wczorajszym.

1.06.2025

Stemplowanie kart odbywa się w pomieszczeniu na zapleczu, są momenty, że wszyscy obecni członkowie są w pomieszczeniach na zapleczu.

1.06.2025

Sprawdzenie i plombowanie urny

Na większości szkoleń szczegółowo omówiono etap polegający na sprawdzeniu, czy urna do głosowania jest pusta oraz na jej zaplombowaniu przed rozpoczęciem głosowania. W przypadku aż 75% przeprowadzonych szkoleń obserwatorzy nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń dotyczących zakresu i jakości przekazywanych informacji.

- 2 Komentarz obserwatora odnosił się do stemplowania kart przeznaczonych do głosowania korespondencyjnego. Karty te są przygotowywane (w tym ostemplowywane) wcześniej i wysyłane do wyborców, dlatego wzmianka o stemplowaniu „następnego dnia” nie dotyczy zapewne kart używanych w lokalu wyborczym.

Jednak zdaniem obserwatorów zagadnienie to nie zostało wystarczająco wyczerpująco omówione podczas sześciu szkoleń, które odbyły się wyłącznie dla pełnych składów komisji wyborczych. W tych przypadkach brakowało szczegółów lub dokładnego wyjaśnienia procedury związanej z przygotowaniem urn do głosowania – na przykład oświadczono, że komisja otrzyma plomby, ale nie wyjaśniono, jak je wykorzystać i w jakich miejscach je nakleić. Nie pojawiły się również relacje podkreślające konieczność sprawdzania, czy urna jest pusta, co może wynikać z założenia, że skoro urna jest przezroczysta, to jest to widoczne.

W grupie szkoleń dla przewodniczących komisji podobne zastrzeżenia nie wystąpiły. Mimo to również wśród tych szkoleń zdarzały się przypadki, w których temat ten w ogóle nie został poruszony.

Pokazano plomby na zdjęciu oraz omówiono kwestie wpisywania ich numerów do protokołów.

8.05.2025

Powiedziano tylko, że istnieje fakt otrzymania plomb.

7.05.2025

Przygotowanie lokalu do otwarcia

W przypadku większości szkoleń omówiono procedurę przygotowania lokalu do otwarcia, a zdaniem obserwatorów w przeważającej liczbie przypadków zrobiono to w sposób wyczerpujący. Jednak w odniesieniu do sześciu szkoleń (ok. 10%) obserwatorzy zgłosili, że temat przedstawiono w sposób niekonkretny lub bardzo pobieżny. Jak relacjonował jeden z obserwatorów, podczas jednego ze szkoleń skupiono się niemal wyłącznie na ponownym przeliczeniu i ostemplowaniu kart do głosowania, pomijając przy tym istotne kwestie, takie jak rozwieszenie obwieszceń czy ustawienie urny wyborczej.

Temat był opowiedziany bardzo pobieżnie.

13.05.2025

Bardzo, bardzo krótko powiedziała, że są dwa nowe protokoły w wytycznych – z czego ten o stemplowaniu jest na rano – oraz że trzeba się przejść i zobaczyć, czy nie ma nigdzie materiałów agitacyjnych.

12.05.2025

Podczas jednego ze szkoleń przekazano uczestnikom błędną informację, jakoby mąż zaufania nie miał prawa być obecny na etapie przygotowania lokalu wyborczego do otwarcia. Tymczasem na innym szkoleniu wyraźnie podkreślono, że zarówno mąż zaufania, jak i obserwator społeczny mają prawo uczestniczyć w tym etapie. Na tym samym szkoleniu prowadzący zwracali również uwagę, by członkowie komisji nie spotykali się wcześniej niż o wyznaczonej godzinie rozpoczęcia pracy, by umożliwić mężom zaufania i obserwatorom społecznym obserwację całego procesu przygotowania lokalu do otwarcia.

Skupiono się na niewpuszczaniu mężów zaufania, pominięto obserwatorów.

7.05.2025

Podać ważną informację, że jeśli podają godzinę, o której mają się spotkać, to właśnie o tej godzinie powinni się spotkać, a nie wcześniej, bo w przeciwnym razie można im zarzucić, że uniemożliwiono obserwację.

12.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

W samym lokalu nie wszystkie obwieszczenia były wywieszane.

1.06.2025

Identyfikacja wyborcy i wydawanie kart do głosowania

Temat identyfikacji wyborcy oraz wydawania kart do głosowania został poruszony na każdym szkoleniu. W zdecydowanej większości przypadków (95% obserwacji) obserwatorzy nie zgłaszali do tych części żadnych zastrzeżeń.

Omówiono dokładnie dokumenty, zaznaczając, że nie muszą być ważne. Powiedziano o kodach QR, a nawet była osobna strona w prezentacji poświęcona temu tematowi. Następnie, na pytanie uczestnika, wyświetlono dodatkowo informator z instrukcjami: „Zwracajcie uwagę, czy w telefonie wyświetla się aktualna data i godzina, bo to bardzo ważne”.

8.05.2025

Pewne wątpliwości obserwatorów budziło omówienie kwestii weryfikacji tożsamości wyborców za pomocą aplikacji mObywatel. Zaobserwowano trudności związane z przedstawieniem zasad korzystania z tej aplikacji – na jednym ze szkoleń prowadzący otwarcie przyznał, że jej nie zna. Z kolei na innym szkoleniu nie przekazano informacji o kodach QR, informując jedynie, że „są jeszcze ustalane”. Warto zauważyć, że szkolenie to odbyło się 13 maja, czyli zaledwie pięć dni przed pierwszą turą głosowania. Na jednym ze szkoleń pojawiła się informacja, że istnieje pewna niejasność co do oficjalnej interpretacji przepisów dopuszczających możliwość głosowania na podstawie aplikacji mObywatel, co związane było ze skargą na wytyczne złożoną przez jeden z komitetów wyborczych do Sądu Najwyższego.

Mówili o tym, że w aplikacji znajduje się informacja o właściwej dla wyborcy komisji. O kodach QR dopiero ktoś zapytał, ale okazało się, że kwestia ich stosowania nie została jeszcze ustalona.

13.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Członkini komisji nie wzięła dowodu, wyborczyni sama podała, mówiąc: „A dowód?”

1.06.2025

Wyborczyni w swojej rubryczce znalazła podpis matki. Zasugerowała że złoży swój w jej miejscu, na co członkini komisji przystała.

1.06.2025

Głosowanie przez pełnomocnika

Zagadnienie głosowania przez pełnomocnika nie zostało poruszone na wszystkich szkoleniach. W raportach obserwatorów pojawiło się uzasadnienie, że mogło to wynikać z braku zgłoszeń zamiaru głosowania za pośrednictwem pełnomocnika na obszarze właściwym dla szkolonych komisji. Termin zgłoszenia takiego zamiaru upływał 9 maja, dlatego dla części obserwowanych szkoleń informacja o braku takich zgłoszeń była już dostępna.

W przypadku szkoleń, na których temat ten został omówiony, opinie obserwatorów były zróżnicowane – część z nich była bardzo pozytywna, podkreślając szczegółowość i klarowność przedstawienia zagadnienia, jednak pojawiły się również głosy krytyczne, wskazujące na pobieżne potraktowanie tematu.

Stwierdzono, że kwestia ta zostanie wyjaśniona osobno komisjom, w których obwodach znajdują się wyborcy głosujący przez pełnomocnika.

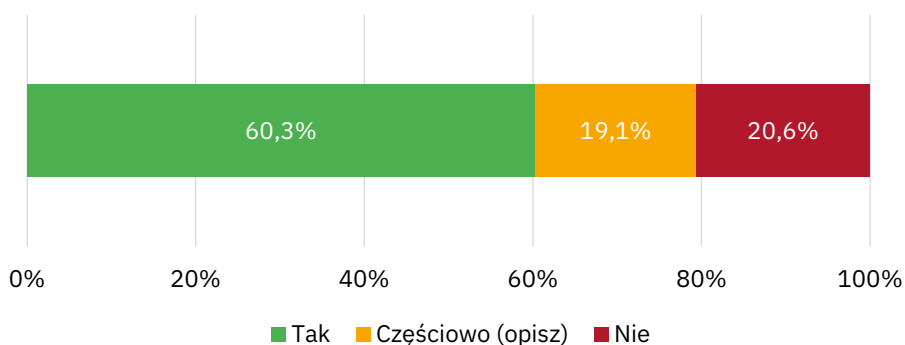
12.05.2025

Głosowanie korespondencyjne

Podobnie jak w przypadku głosowania przez pełnomocnika, procedura przyjęcia głosów z głosowania korespondencyjnego nie została w pełni omówiona na wszystkich szkoleniach. Można to tłumaczyć brakiem zgłoszeń chęci głosowania w ten sposób przez wyborców z obszaru działania szkolonych komisji obwodowych. Termin składania deklaracji dotyczących głosowania korespondencyjnego dla wyborców z niepełnosprawnościami i powyżej 60. roku życia upływał 5 maja, a osoby, które w dniu wyborów miały podlegać obowiązkowej kwarantannie lub izolacji, mogły złożyć wniosek do 13 maja 2025 roku. W związku z tym podczas części szkoleń było już wiadomo, czy taka forma głosowania będzie występować w danym obwodzie.

Czy dane zagadnienie zostało omówione: głosowanie korespondencyjne

N = 68

W przypadku niektórych szkoleń członkowie komisji, w których przewidziano głosowanie korespondencyjne, zostali poproszeni o pozostanie po zakończeniu ogólnej części szkolenia – wtedy zagadnienie to zostało im szczegółowo wyjaśnione. Na jednym ze szkoleń prowadząca stwierdziła, że temat został już wcześniej omówiony (najprawdopodobniej podczas posiedzenia komisji powołanego w celu ostemplowania kart do głosowania wykorzystywanych w głosowaniu korespondencyjnym oraz przygotowania pakietów wyborczych), dlatego celowo pominęła go podczas szkolenia.

Podczas jednego ze szkoleń prowadząca błędnie poinformowała, że wyborca głosujący korespondencyjnie może oddać głos w lokalu, jeśli jego pakiet wyborczy nie został jeszcze dostarczony do komisji. Jedna ze szkolonych członkiń komisji poprawiła prowadzącą, która przyznała się do pomyłki.

Dwie komisje zostały po szkoleniu, ponieważ przekazywano im informacje – pojawiło się tam głosowanie korespondencyjne.

9.05.2025

Zagadnienie zjawilo się, ale nie zostało omówione. Urzędnik wyborczy poinformował uczestników, że w gminie X żaden z wyborców nie zgłosił potrzeby głosowania korespondencyjnego.

14.05.2025

*Prowadząca dopytała ich, czy mają pytania. Potem pokazała im, jak głosowanie korespondencyjne będzie wyglądać w spisie wyborców – że **jeśli wyborca ma adnotację o głosowaniu korespondencyjnym, ale pakiet jeszcze nie dotarł, to może głosować pod warunkiem że podpisze się członek komisji oraz przewodniczący lub jego zastępca. Pani z komisji przeczytała wydrukowaną ustawę i poprawiła prowadzącą, że w takim przypadku jednak nie wydajemy karty do głosowania. Prowadząca przyznała się do błędu i powiedziała, że jeśli wytyczne mówią inaczej, to trzeba się do nich stosować.***

12.05.2025

Wyborcy niefigurujący w spisie

Na zdecydowanej większości obserwowanych szkoleń omówiono sytuacje, w których wyborcy nie figurują w spisie – na przykład głosowanie na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania lub głosowanie osób wychodzących ze szpitala. Jeśli temat był poruszany, obserwatorzy nie zgłaszali zastrzeżeń co do zakresu przekazywanych informacji.

Omówiono cztery sytuacje, kiedy można dopisać wyborcę. Było dużo o wychodzeniu ze szpitala i dyskusja o tym.

12.05.2025

Że trzeba go dopisać, że będzie dużo zaświadczeń, co jeśli w piątek wyjdzie ze szpitala.

12.05.2025

Zaświadczenia o prawie do głosowania – podkreślono, że musi być hologram i że będzie na nich data 18 maja, ale trzeba zwrócić uwagę, czy chodzi o pierwsze, czy ponowne głosowanie. Mówiono też o osobie omyłkowo pominiętej w spisie wyborców.

8.05.2025

Jedynym drobnym wyjątkiem było jedno szkolenie, podczas którego nieprecyzyjnie przedstawiono informacje dotyczące zabezpieczeń: stwierdzono, że wszystkie zaświadczenia o prawie do głosowania zawierają hologram, co jest niezgodne z prawdą – hologram nie występuje na zaświadczeniach wydawanych przez konsula.

Powiedziano, że zawsze jest hologram, a konsul wydaje zaświadczenia bez hologramu.

7.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Wydano jedną kartę do głosowania na podstawie zaświadczenia do głosowania na kolejny dzień wyborów.

18.05.2025

Mają problem, bo zupełnie niejasne jest dla nich to dopisywanie pacjentów, [...] dzwonią do urzędów gmin. Urząd powiedział, żeby po prostu już dopisywali jak leci i nie dzwonili, bo nie wyrabiają. Powiedzieli też, że dopisałiby osoby, które by przyszły w niedzielę do szpitala i skarżą się, że nie mają kontaktów do innych przewodniczących komisji w [miejsowość], bo chcieliby dać znać, że ktoś u nich zagłosował.

1.06.2025

Wynoszenie kart z lokalu wyborczego

W przypadku większości szkoleń omówiono temat wynoszenia kart do głosowania z lokalu wyborczego przez wyborców. Jak relacjonowali obserwatorzy, prowadzący zazwyczaj informowali, że w takiej sytuacji należy bezwzględnie wezwać policję oraz sporządzić odpowiednią adnotację w protokole. Zwracano również uwagę, aby unikać konfrontacji z wyborcą.

Zdaniem części obserwatorów na kilku szkoleniach temat ten potraktowano zbyt skrótowo i ogólnikowo, a uczestnikom nie przekazano praktycznych wskazówek dotyczących zapobiegania takim sytuacjom. Może to mieć związek z brakiem omówienia roli tzw. urnowego, który odgrywa istotną rolę w nadzorze nad procesem wrzucania kart do urny. Na jednym ze szkoleń kwestia postępowania wobec osoby próbującej wynieść kartę do głosowania nie została poruszona w ogóle.

Na jednym ze szkoleń padło stwierdzenie: „Nie upilnujecie wszystkich, trzeba opisać błąd miękki i tyle”. Tego rodzaju sformułowania mogą osłabiać motywację członków komisji do aktywnego przeciwdziałania podobnym incydentom, skoro z góry zakłada się, że i tak nie da się im skutecznie zapobiec.

Wskazano, że nie można wynosić, ale nie podano sposobu postępowania.

5.05.2025

Nie podano, jak zapobiec ani co zrobić z osobą, która wyniosła kartę.

6.05.2025

Bardzo wyraźnie zaznaczono, że trzeba bezwzględnie wezwać policję i wpisać w punkcie 24 protokołu głosowania.

8.05.2025

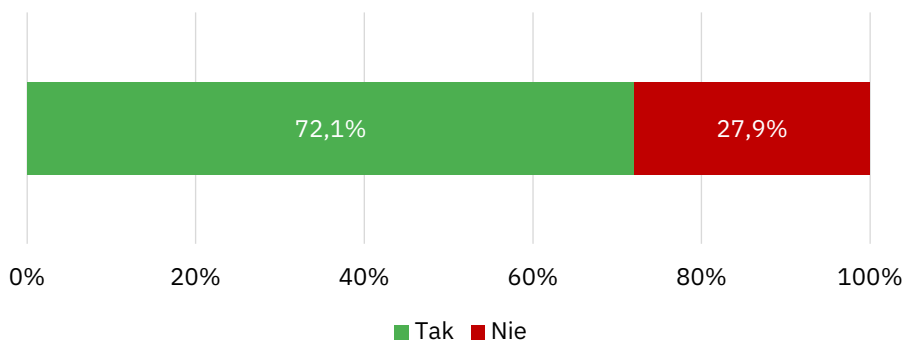
Prośba o ponowne wydanie karty

Informacja o postępowaniu w przypadku, gdy wyborca poprosi o ponowne wydanie karty do głosowania (np. z powodu pomyłki na wcześniej otrzymanej), została przekazana na 72% obserwowanych szkoleń. Tam gdzie ją uwzględniono, obserwatorzy nie zgłaszali zastrzeżeń co do jej treści – jasno informowano, że wyborcy przysługuje tylko jedna karta i nie ma możliwości wydania kolejnej.

Brak omówienia tej kwestii odnotowano zarówno podczas szkoleń skierowanych do przewodniczących obwodowych komisji wyborczych, jak i podczas szkoleń dla pełnych składów ObKW. Pominięcie tej informacji może prowadzić do niejednorodnych praktyk w dniu głosowania oraz do nieporozumień między członkami komisji a wyborcami, szczególnie w sytuacjach stresowych lub wymagających szybkiej reakcji.

**Czy dane zagadnienie zostało omówione:
jak postępować, gdy wyborca poprosi o ponowne wydanie
karty (np. w wyniku pomyłki na pierwszej)**

N = 68

Procedura otwarcia urny

Choć procedura rozplombowania i otwarcia urny została poruszona na większości szkoleń, to na średnio jednym na pięć szkoleń nie wspomniano o niej w ogóle. W ocenie obserwatorów zakres przekazywanych informacji był w większości przypadków satysfakcjonujący, a na niektórych szkoleniach omawiano temat w sposób bardzo szczegółowy – jak relacjonował jeden z obserwatorów, podczas szkolenia, któremu się przyglądał, mówiono m.in. o przedmiotach niepożądanych w urnie oraz o urnach pomocniczych.

Jednak część szkoleń potraktowała ten temat pobieżnie, bez szczegółów, a nawet – jak ujął to jeden z obserwatorów – „enigmatycznie”. W relacjach dwóch obserwatorów pojawiła się również informacja, że temat sprawdzania i rozpieczętowywania plomb został całkowicie pominięty. Zastrzeżenia pojawiły się także odnośnie przekazywania instrukcji, by wysypywać karty z urny, a nie je z niej wyciągać.

Bardzo ładnie pani opisała że wyjmujemy karty, a potem kładziemy urnę na bok i resztę wyciągamy – ale nie było nic o plombach.

12.05.2025

Było tylko wspomniane, że najlepiej wsunąć stoły i wysypać (powiedziała „wysypać”, nie „wyciągnąć”, ja jestem przeczulona) głosy. Jako że nie wspomniała o zamykaniu wlotu, nie było nic o otwieraniu ani sprawdzaniu plomb.

12.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Pan R. miał uwagi co do kolejności kolejnych kroków po otwarciu urny. Dzwonił do Komisarza. Zastępczyni dzwoniła do urzędu dzielnicy w jego sprawie.

18.05.2025

Zaczęli od liczenia pustych pól (w spisie). Przez 1 godzinę i 20 minut nie mogli ustalić ich liczby – myliły im się dane. O 0:20 rozpoczęli ponowne liczenie podpisów.

18.05.2025

Tylko jedna osoba zamykała urnę. Wszyscy zajmowali się czymś innym i byli odwrócenii. Później, gdy poproszeni zostali o złożenie podpisów, jedna z członkiń komisji podpisała plomby, które założono rano.

18.05.2025

Pan zakleja wlot do urny taśmą klejącą, bez żadnych podpisów członków Komisji.

1.06.2025

Procedura postępowania z głosami korespondencyjnymi przy ustalaniu wyników

Ponieważ zamiar głosowania korespondencyjnego należało zgłosić do 5 maja, organizatorzy większości obserwowanych szkoleń wiedzieli już, które komisje będą miały do czynienia z tą formą głosowania. Procedurę postępowania z głosami oddanymi korespondencyjnie omówiono na nieco ponad połowie obserwowanych spotkań. Tam, gdzie temat się nie pojawił, obserwatorzy odnotowali, że uczestnikom przekazywano informację, że w ich komisjach głosowanie korespondencyjne nie będzie realizowane. W pozostałych przypadkach najczęściej ograniczano się do ogólnych informacji, a szczegółowe instrukcje miały być przekazywane wyłącznie członkom komisji, których to dotyczy – proszono ich o pozostanie po zakończeniu szkolenia.

Szczegółowa instrukcja dla dwóch komisji, w których wyborcom wysłano pakiety.

12.05.2025

Miało być wyjaśnione osobno dla komisji z głosami korespondencyjnymi.

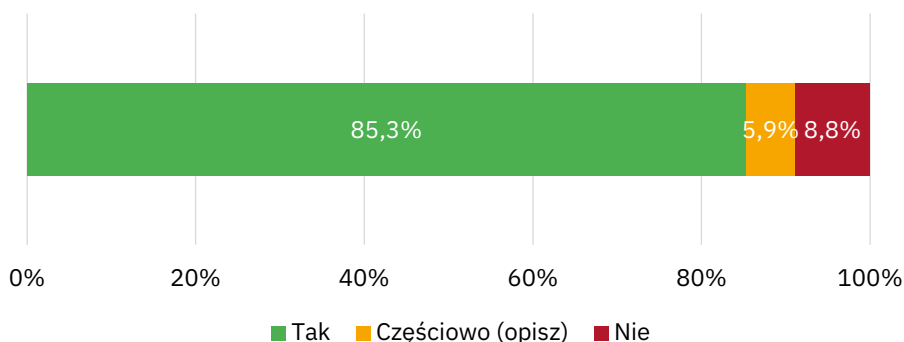
12.05.2025

Klasyfikacja głosów ważnych i nieważnych

Podczas większości obserwowanych szkoleń omawiano klasyfikację głosów i kart jako ważnych lub nieważnych. W wielu przypadkach temat ten przedstawiano z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych i quizów, w ramach których prowadzący prezentowali przykłady oraz albo samodzielnie je omawiali, albo zachęcali uczestników do udzielania odpowiedzi. Na szkoleniach, gdzie temat uznano za omówiony jedynie częściowo, obserwatorzy wskazywali na powierzchowność przekazu – na przykład brak przedstawienia konkretnych przykładów. Na jednym ze szkoleń, podczas którego nie korzystano z prezentacji ani slajdów, przykłady kart i głosów ważnych i nieważnych zostały wydrukowane i umieszczone na ścianach sali, jednak w relacji obserwatora nie wszyscy uczestnicy się z nimi zapoznawali.

Czy dane zagadnienie zostało omówione: klasyfikacja głosów ważnych i nieważnych

N = 68

W przypadku sześciu szkoleń obserwatorzy odnotowali, że zagadnienie dotyczące oceny ważności głosu lub karty nie zostało w ogóle poruszone. Dotyczyło to zarówno szkoleń dla przewodniczących komisji, jak i dla pełnych składów ObKW. Wydaje się, że pominięcie to wynikało z założenia, iż temat jest oczywisty, szczególnie w przypadku członków komisji posiadających wcześniejsze doświadczenie w pracy w komisjach wyborczych. Jednak praktyka pokazuje, że nawet doświadczeni członkowie mogą napotkać sytuacje budzące wątpliwości co do

prawidłowej oceny głosu. W związku z tym zagadnienie to powinno być systematycznie omawiane podczas szkoleń – niezależnie od doświadczenia uczestników – aby zapewnić jednolitą interpretację i minimalizować ryzyko błędów w procesie ustalania wyników głosowania. Regularne omawianie zasad oceny kart wyborczych nie tylko zwiększa pewność działania członków komisji, ale również przyczynia się do podtrzymania przejrzystości i wiarygodności całego procesu wyborczego.

Zdjęcie 4

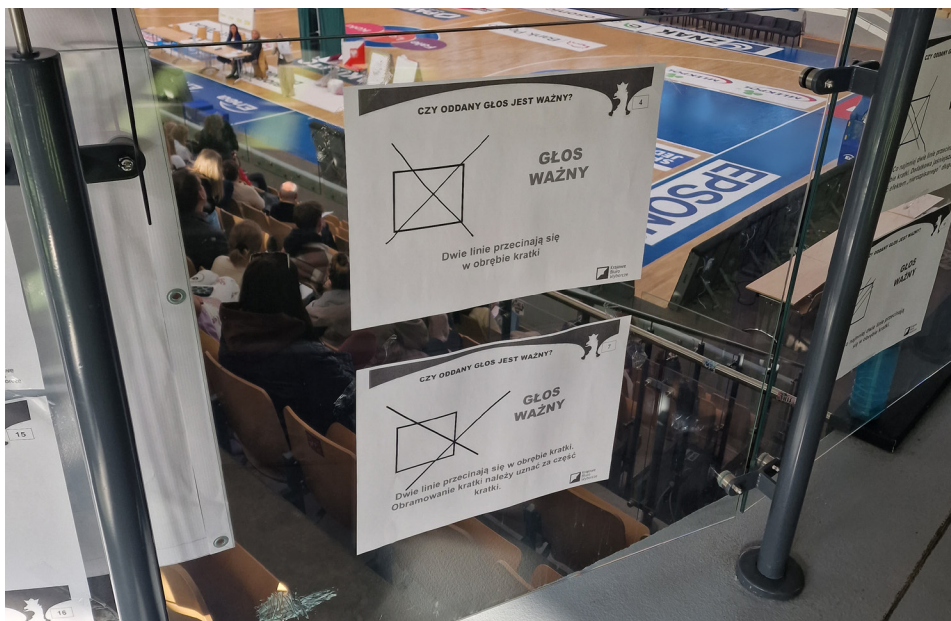
Materiały wywieszane zostały na sali, ale nie wszyscy uczestnicy szkolenia się z nimi zapoznawali.

7.05.2025

Pani przeprowadziła quiz i to było fajne.

12.05.2025

Zdjęcie 5

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Podzielono karty na poszczególnych kandydatów i je liczono.

18.05.2025

Ustalanie kart ważnych i nieważnych to nie było to osobne działanie, działa się razem z wyszukiwaniem kart i głosów nieważnych.

18.05.2025

Proces liczenia głosów na kandydata: pani po lewej odlicza głośno do pięciu, pan w głębi zapisuje każde pięć głosów „domkiem” i na koniec liczy domki.

18.05.2025

*Sprawdzano karty w kupkach kilkakrotnie.
Te wątpliwe były omawiane wspólnie, reszta
podawana w pakietach między członkami komisji.*

1.06.2025

*Każdy z członków wziął swoje kupki i liczył.
Nie pokazywano sobie wzajemnie kart.*

1.06.2025

*Komisja miała problem, gdy pojawiła się kratka
z zamazanym wnętrzem (bohomas – wiele razy
przecinające się kreski) oraz kratka z przecięciem
na krawędzi – uznano te głosy za nieważne.
Pani Przewodnicząca szukała potwierdzenia
u mnie – ja milczałam jak grób.*

1.06.2025

Wypełnianie protokołu

Omawianie zasad wypełniania protokołu z ustalenia wyników głosowania zostało, zdaniem obserwatorów, przeprowadzone w sposób satysfakcjonujący na większości analizowanych szkoleń. Zdarzały się jednak przypadki, w których temat ten został potraktowany pobieżnie lub całkowicie pominięty. Warto jednak podkreślić, że na niektórych szkoleniach zagadnienie protokołów było omawiane bardzo szczegółowo, krok po kroku. Na jednym uczestnicy otrzymali wydrukowane przykładowe protokoły z fikcyjnie wypełnionymi danymi, co stanowiło praktyczną pomoc dydaktyczną, ułatwiającą zrozumienie materiału.

*Ten temat znajduje się w rozszerzonej
wersji prezentacji, przez którą prowadząca
szybko przeleciała. Najwięcej uwagi poświęcono
podpisywaniu i wywieszaniu protokołów.*

8.05.2025

Najczęściej pominięcia lub skrótowe omówienie zagadnienia wypełniania protokołów obserwowano podczas szkoleń dla pełnych składów komisji. Natomiast na szkoleniach skierowanych wyłącznie do przewodniczących i ich zastępców temat protokołów był zwykle omawiany dokładniej – jedynie na jednym szkoleniu nie został poruszony. Można więc postawić hipotezę, że większy nacisk na szczegółowe zaznajomienie się z instrukcjami dotyczącymi wypełniania protokołów kładzie się przede wszystkim na osoby funkcyjne.

Warto jednak zauważyć, że pod protokołem podpisują się wszyscy członkowie komisji, dlatego cały zespół powinien wiedzieć, w jaki sposób go prawidłowo wypełnić, a odpowiedzialność za jego poprawność spoczywa nie tylko na przewodniczących i ich zastępcach. Treść protokołu powinna być przed jego podpisaniem przeczytana na głos. Ten prosty zabieg pełni funkcję kontrolną, pozwala zweryfikować poprawność i kompletność wpisów oraz pokazuje, że wszyscy członkowie komisji powinni dokładnie wiedzieć, co zatwierdzają. Nasze wieloletnie obserwacje, także podczas tegorocznych wyborów, pokazują jednak, że często jest to pomijane, co może prowadzić do nieświadomego podpisywania błędnych lub niepełnych protokołów.

W dwóch przypadkach rezygnacja z omawiania zasad wypełniania protokołu wynikała bezpośrednio z decyzji uczestników szkolenia. Przewodzący zwrócili się do grup z pytaniem, czy chcą, aby ten temat został szczegółowo omówiony, a w obu sytuacjach większość osób uznała, że nie widzi takiej potrzeby. W efekcie na jednym ze szkoleń temat protokołu w ogóle nie został poruszony, natomiast na drugim rozpoczęto jego omawianie, ale wkrótce przerwano je na wyraźne życzenie uczestników.

Sala zagłosowała, by nie omawiać tego tematu.

13.05.2025

Urzędniczka zapytała, czy chcą, aby omówić ten aspekt; z sali padły głosy: „nie”, „nie”.

7.05.2025

Jednym z kluczowych problemów może być moment, w którym temat protokołów pojawia się w harmonogramie szkolenia. Zazwyczaj jest on omawiany dopiero pod koniec spotkania, co wynika z chronologicznej logiki prezentacji – szkolenie rozpoczyna się od kwestii związanych z otwarciem lokalu, przez przebieg głosowania, aż do ustalania wyników i sporządzenia protokołu. Taki układ sprawia, że po długim czasie intensywnej pracy i przyswajania wiedzy uczestnicy często są już zmęczeni i mniej zainteresowani dalszymi szczegółami. Część z nich decyduje się więc na wcześniejsze opuszczenie szkolenia, zwłaszcza podczas masowych spotkań organizowanych w dużych halach sportowych, gdzie anonimowość sprzyja takim zachowaniom. W efekcie wielu członków komisji nie doczeka momentu omawiania protokołów, co może wpływać na ich późniejsze przygotowanie do prawidłowego ich wypełniania.

Jest to problem szczególnie istotny, zwłaszcza że wypełnianie protokołów jest zagadnieniem podatnym na błędy, czego świadomi tego są również sami szkolący. Na kilku spotkaniach otwarcie przyznawano, że błędy są oczekiwane. Członkowie komisji byli również instruowani, by pozostawali dostępni pod telefonem także po zakończeniu pracy komisji na wypadek, gdyby po kontroli protokołu w komisji okręgowej pojawiła się konieczność jego korekty oraz ponownego złożenia podpisów przez członków komisji.

*Nie bójcie się błędów miękkich –
tych zaznaczonych na żółto.
Te na czerwono to błędy rachunkowe.*

12.05.2025

*Mówiono również, że komisja musi ustalić,
jak się zwoła w razie konieczności poprawy
protokołu – żeby nikt spać nie poszedł.*

12.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Nie był czytany ani wstępny protokół, ani ostateczny.

1.06.2025

Odczytano wszystkie liczby wcześniej, a potem tylko omówiono, co uległo zmianie.

1.06.2025

Pakowanie dokumentacji wyborczej po zakończeniu pracy komisji

Temat pakowania i zabezpieczania dokumentacji wyborczej po zakończeniu pracy komisji pojawił się na zdecydowanej większości obserwowanych szkoleń. W przeważającej części przypadków obserwatorzy nie zgłaszali zastrzeżeń co do zakresu ani klarowności omawianego materiału. Pojawiały się jednak pojedyncze relacje o przekazywaniu uczestnikom szkoleń informacji błędnych, np. że obserwatorzy społeczni mogą uczestniczyć w przewożeniu i przekazywaniu materiałów wyborczych.

Mówiono o przekazaniu protokołów głosowania, o wywieszeniu protokołów, o tym, co ma być pakowane z dokumentacji, że mogą towarzyszyć przewożeniu i przekazywaniu koperty z protokołem mężowie zaufania i obserwatorzy. Omówiono też zawartości opakowań zbiorczych.

8.05.2025

Podobnie jak przy zagadnieniu wypełniania protokołu, sytuacje, w których temat ten był pomijany lub omawiany w sposób niepełny, występowały niemal wyłącznie podczas szkoleń przeznaczonych dla pełnych składów komisji. Może to sugerować, że prowadzący niektóre

szkolenia zakładają, iż odpowiedzialność za znajomość procedur pakowania oraz zabezpieczania dokumentacji spoczywa głównie na przewodniczących i ich zastępcach.

Padła info, że dostali szare arkusze do pakowania, ale nie był szczegółowo omówiony przebieg tego procesu.

13.05.2025

Pomijano temat głosów (kart) niewykorzystanych.

9.05.2025

Zgodnie ze strukturą prezentacji Krajowego Biura Wyborczego, która stanowiła punkt odniesienia dla większości szkoleń, temat ten był zazwyczaj dyskutowany na końcu zajęć – podobnie jak w przypadku omówienia protokołu. W efekcie część uczestników – zmęczona długością szkolenia lub wychodząca przed jego zakończeniem – nie doczekała tego fragmentu i zwyczajnie nie była już obecna w momencie jego omawiania.

Podobnie jak w przypadku pracy z protokołami, można odnieść wrażenie, że również temat pakowania i zabezpieczania dokumentacji jest postrzegany jako potencjalnie problematyczny, a występowanie błędów – niejako spodziewane. Na jednym ze szkoleń prowadząca ujęła to wprost, stwierdzając, że „jakoś sobie poradzą, a jak nie – to mają dzwonić”.

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Najwięcej wątpliwości sprawiało pakowanie materiałów.

18.05.2025

Karty niewykorzystane pozostały niezapakowane do końca ustalania wyników. Zapakowano je po zapakowaniu kart ważnych i reszty materiałów.

1.06.2025

Mąż zaufania

Na wszystkich szkoleniach, z wyjątkiem jednego, poruszono temat roli mężów zaufania oraz ich uprawnień. W zdecydowanej większości przypadków obserwatorzy ocenili, że zagadnienie zostało omówione w sposób wyczerpujący i poświęcono mu dużo uwagi – w opinii jednego nawet niewspółmiernie dużo do innych zagadnień.

Zgłoszono dwa rodzaje uwag. W trakcie niektórych szkoleń mogło dochodzić do nieprzekazywania informacji o tym, jak długo mąż zaufania musi przebywać w lokalu wyborczym, aby przysługiwała mu dieta – choć na części spotkań temat ten został poruszony. Pojawiały się również wątpliwości, czy mąż zaufania może uczestniczyć w otwarciu lokalu wyborczego; prowadzący w dwóch przypadkach nie udzielili jednoznacznej odpowiedzi. Na jednym ze szkoleń opisano także sytuację, w której osoby mające już doświadczenie w pracy w komisji narzuciły narrację, że mężowie zaufania będą jedynie przeszkadzać.

Od tego zaczęła prowadząca – było sporo slajdów, więcej o mężach zaufania niż o tym, jak ma wyglądać ruch w lokalu.

12.05.2025

Był slajd dotyczący ewidencji czasu pracy mężów zaufania.

8.05.2025

Nie przedstawiono informacji na temat czasu niezbędnego do otrzymania diety.

9.05.2025

Osoby „doświadczone” z sali narzuciły narrację, że mężowie zaufania będą jedynie przeszkadzać. Prowadzący szkolenie nie zareagowali na to jednoznacznie. Szczególnie debatowano, czy należy wpuścić męża zaufania do lokalu o godzinie

6:00 rano, przed jego otwarciem – kwestia ta również nie została jednoznacznie wyjaśniona.

8.05.2025

Obserwatorzy społeczni

Rola obserwatorów społecznych była omawiana niemal równie często, co rola mężów zaufania. Może to wynikać z faktu, że zagadnienia te są prezentowane obok siebie w materiałach szkoleniowych KBW, które były często wykorzystywane podczas szkoleń. Podobnie jak w przypadku poprzedniego zagadnienia, temat ten w przeważającej większości przypadków został omówiony poprawnie i bez większych problemów.

Niemniej jednak pojawiły się pewne nieścisłości. Na jednym ze szkoleń stwierdzono, że obserwatorzy społeczni, w przeciwieństwie do mężów zaufania, mają prawo pozostania w lokalu po jego zamknięciu i obserwowania procesu liczenia głosów, co nie jest prawdą – mężowie zaufania również mają takie uprawnienie. Na innym szkoleniu, w kontekście omawiania protokołów, prowadząca stwierdziła, że należy ująć w nim uwagi obserwatora, co jest niezgodne z przepisami – obserwatorzy społeczni nie posiadają uprawnienia do zgłaszania uwag do protokołu.

W końcowej części szkolenia, gdy mowa była o protokołach, prowadząca wspomniała, żeby „ująć uwagi męża zaufania, obserwatora czy kto tam jakieś miał”.

7.05.2025

Zostało powiedziane, że obserwatorzy społeczni różnią się od mężów zaufania możliwością pozostania po zamknięciu lokalu i obserwowania procesu liczenia głosów – w pozostałej części wymieniania różnic nie zauważyłam błędów.

13.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Nie wiedzieli, czym jest obserwator społeczny, próbowali mnie podciągnąć pod męża zaufania, który musi mieć (ze względu na dietę) minimum 5 godzin dyżuru i uznali, że o 20:00 to już za późno na obserwację – wiceprzewodnicząca musiała zadzwonić i upewnić się co do mojego statusu.

1.06.2025

Zostałam wpuszczona i rozpoczęłam obserwację. Po jakimś czasie przewodnicząca zorientowała się, że powinni sprawdzić KRS. Próbowала wyszukać sama w telefonie, ale nie umiała tego zrobić. Zadzwoniła do urzędu gminy, gdzie gmina zweryfikowała uprawnienia organizacji.

1.06.2025

Komisja zabroniła mi robić zdjęć układu lokalu. Zastępca się zgodził. Przewodnicząca stwierdziła po tym, jak już zrobiłam zdjęcia, że nie mam do tego prawa, bo nie mam prawa składać uwag do protokołu i nie mam prawa im przekazać zdjęć, a to jedyne na potrzeby czego mogę robić zdjęcia.

1.06.2025

Obserwatorzy międzynarodowi

Rola i uprawnienia obserwatorów międzynarodowych były omawiane zdecydowanie rzadziej niż rola mężów zaufania i obserwatorów społecznych, co może wynikać z niskiego prawdopodobieństwa ich obecności w lokalu wyborczym. Jednak na większości szkoleń (75%) temat ten został, zdaniem raportujących obserwatorów, omówiony w stopniu wyczerpującym. Na średnio co piątym szkoleniu obserwatorzy międzynarodowi nie zostali wspomniani w ogóle, a w kilku przypadkach ograniczono się jedynie do wzmianki o istnieniu takiej funkcji.

Wzory zaświadczeń dla mężów zaufania, obserwatorów społecznych i obserwatorów międzynarodowych

Na większości obserwowanych szkoleń omówiono wzory zaświadczeń dla mężów zaufania, obserwatorów społecznych oraz międzynarodowych. W większej części przypadków obserwatorzy oceniali przekazane informacje jako wystarczające.

Zastrzeżenia zgłoszono w odniesieniu do 11 szkoleń, na których temat był poruszany. W kilku przypadkach nie przedstawiono wszystkich wzorów zaświadczeń – skupiano się wyłącznie na mężach zaufania, pomijając wzory zaświadczeń dla obserwatorów społecznych i międzynarodowych, o których, jak się wydaje, najczęściej nie wspominało. Na części szkoleń wzory zaświadczeń były wprawdzie prezentowane na slajdach, ale nie omówiono szczegółowo zawartych w nich informacji.

Obserwatorzy zwracali również uwagę, że mimo przekazywanej informacji o konieczności weryfikacji zaświadczeń brakowało praktycznych wskazówek, jak tę weryfikację przeprowadzać – np. w jaki sposób zweryfikować uprawnienia fundacji lub stowarzyszenia do wyznaczenia obserwatora.

Pod koniec kwietnia 2025 roku komitety wyborcze Karola Nawrockiego i Marka Jakubiaka zaskarżyły wytyczne PKW dotyczące dopuszczania skanów zaświadczeń. 7 maja Sąd Najwyższy uwzględnił te zarzuty, a dzień później opublikowano nową wersję wytycznych. W związku z tym obserwatorzy byli instruowani, aby oceniać treść szkoleń zgodnie z obowiązującymi wytycznymi: do 7 maja traktowano za poprawną informację o akceptacji skanów, po tej dacie – wyłącznie oryginałów.

Na jednym ze szkoleń członkowie komisji otrzymali wydrukowane wytyczne z zapisem dopuszczającym skany zaświadczeń, podczas gdy prowadzący informowali, że akceptowane są wyłącznie oryginały. Ta rozbieżność wywołała pytania i wątpliwości, ponieważ nie wyjaśniono uczestnikom, że materiały są nieaktualne. Taka sytuacja mogła prowadzić do problemów – osoby, które nie zwróciły uwagi na przekaz ustny i później chciałyby samodzielnie zapoznać się z wytycznymi na podstawie otrzymanych wydruków, mogłyby zostać wprowadzone w błąd. Na innym

szkoleniu przekazano informację, że — analogicznie do zaświadczeń o prawie do głosowania — zaświadczenia dla obserwatorów społecznych i mężów zaufania również należy weryfikować pod kątem tego, czy zostały wystawione na I czy II turę, co jest niezgodne ze stanem faktycznym.

Nie było wzoru dla obserwatorów międzynarodowych.

10.05.2025

Omówili temat, jednak na szkoleniu nie było prezentacji ani slajdów. Prowadzący pokazał wydruk zaświadczeń w dużym formacie ze swojego miejsca, jednak osoby siedzące w dalszych rzędach nie mogły go dobrze widzieć.

8.05.2025

Omówiono tylko wzory dla mężów zaufania.

15.05.2025

Wskazano na konieczność ich weryfikacji, jednak nie przekazano instrukcji, jak to zrobić.

5.05.2025

W [nazwa miejscowości] mają nieaktualne wytyczne wydrukowane i mają „zonk”, że w wytycznych jest mowa o skanach, a na szkoleniu mówią, że skanów nie można. Wyszło to podczas części pytań do prowadzących.

13.05.2025

Podkreślono, aby w trakcie II tury sprawdzać, czy zaświadczenia zostały wystawione na I, czy na II turę — dotyczyło to zarówno obserwatorów społecznych, jak i mężów zaufania.

8.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

Komisja nie chciała oddać mi zaświadczenia; przy powołaniu się na wytyczne PKW udało się je odzyskać.

18.05.2025

Obecność dziennikarzy w lokalu wyborczym

Jedynie na 5 z obserwowanych szkoleń w ogóle nie poruszono kwestii obecności dziennikarzy w lokalu wyborczym. W większości przypadków obserwatorzy uznali, że zakres przekazywanych informacji był wystarczający. Tylko w dwóch sytuacjach zwrócili uwagę, że temat powinien być omówiony szerzej, na przykład z uwzględnieniem bardziej szczegółowych przykładów dotyczących etapów dnia głosowania, podczas których dziennikarz może albo nie może obserwować prac komisji.

Powiedziano, że dziennikarze nie mogą być obecni na tym etapie, chyba że komisja okręgowa wyrazi zgodę na filmowanie otwarcia urny.

16.05.2025

Obecność osób niepożądanych

Zagadnienie obecności osób niepożądanych w lokalu wyborczym — rozumianych jako osoby zakłócające porządek i bezpieczeństwo, nieuprawnione do przebywania w lokalu lub prowadzące agitację wyborczą — poruszano średnio na trzech z pięciu obserwowanych szkoleń. Na niektórych szkoleniach, jeśli w gronie prowadzących znaleźli się przedstawiciele policji, to właśnie oni przejmowali omówienie tego zagadnienia.

W większości przypadków obserwatorzy ocenili zakres i treść przekazywanych informacji jako satysfakcjonujące. Jednak niekiedy obserwatorzy zwracali uwagę na brak szerszego omówienia potencjalnych zdarzeń, które mogą wystąpić ze strony osób niepożądanych w lokalu wyborczym w dniu głosowania — w szczególności sytuacji kryzysowych lub zagrożeń

dla bezpieczeństwa. Wrażenie to potwierdza zróżnicowany sposób traktowania tego tematu: na jednym ze szkoleń omówiono ryzyko pozostawienia przez osobę niepożądaną ładunku wybuchowego, podczas gdy na innym ograniczono się jedynie do wzmianki o możliwości pojawienia się agresywnego wyborcy pod wpływem alkoholu, a dyskusja skoncentrowana była na tym, czy takiej osobie można umożliwić oddanie głosu.

Bardzo ogólnikowo w ramach wypowiedzi policjanta dot. tego, gdzie dzwonić i po co w razie potrzeby.

12.05.2025

Przyszła Pani z działu prasowego komendy policji w [nazwa miejscowości] i na początku szkolenia opowiadała o osobach niepożądanych, o groźbach podłożenia bomby, o pozostawianych plecakach, o zrywaniu plakatów wyborczych, o interwencjach, podano numer awaryjny do dyżurnego dwukrotnie. Też prosiła o zgłaszanie podejrzanych aut, które podjeżdżają po kilka razy, o podejrzanych sytuacjach. Zachęcili do dzwonienia do komendy po szkoleniu i pytaniu o trudne kwestie.

8.05.2025

Została tylko przedstawiona sytuacja człowieka pod wpływem alkoholu, który się awanturuje: podczas omawiania, czy wyborca pod wpływem może głosować.

12.05.2025

Przykłady sytuacji mogących wynikać z niedostatecznego omówienia zagadnienia

W lokalu wyborczym przebywała koleżanka jednej z członkiń komisji. Nie głosowała w trakcie swojego pobytu.

1.06.2025

4.

Ocena szkoleń oczami ich uczestników

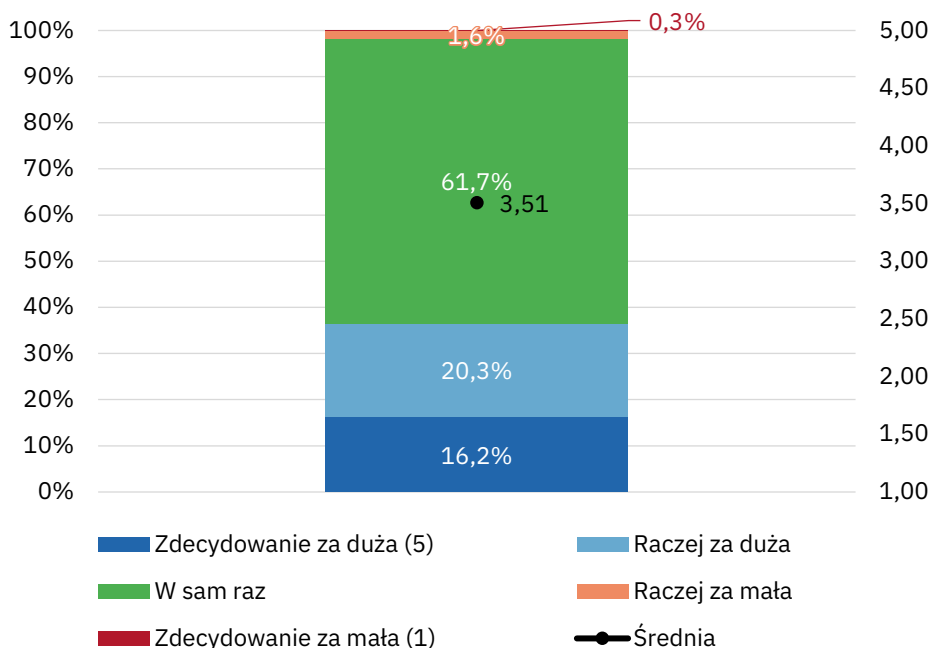
Ilość informacji przekazywanych na szkoleniach

WIĘKSZOŚĆ BADANYCH uczestników szkoleń (61,7%) uznała, że ilość przekazywanych informacji była odpowiednia i pozwalała na pełne zrozumienie omawianych zagadnień. Jedynie pojedyncze osoby wskazywały, że informacji było zbyt mało, co sugeruje, że program szkoleniowy generalnie odpowiadał na potrzeby większości uczestników. Jednocześnie jednak znaczący odsetek respondentów (36,5%) wyraził opinię, że przekazanych informacji było za dużo – w tym 16,2% określiło ich liczbę jako zdecydowanie za dużą, a 20,3% jako raczej za dużą.

Analiza odpowiedzi w podziale na dane metryczkowe nie wykazała istotnych różnic pomiędzy większością badanych grup, z jednym wyjątkiem – wielkości miejscowości, w której odbywało się szkolenie. Na poniższych wykresach przedstawiono średnie oceny ilości przekazywanych informacji w pięciostopniowej skali, gdzie 1 oznaczało „zdecydowanie za mało informacji”, a 5 – „zdecydowanie za dużo informacji”.

Jak ocenia Pan(i) ilość informacji przekazanych podczas szkolenia?

N = 1532

Wyniki wskazują na łagodną, ale konsekwentną tendencję: wraz ze wzrostem wielkości miejscowości nieznacznie maleje średnia ocena ilości przekazywanych informacji. Uczestnicy szkoleń z osad i wsi (średnia 3,70) częściej oceniali, że informacji było zbyt dużo, podczas gdy w dużych miastach i metropoliach oceny były nieco niższe (odpowiednio 3,46 i 3,45). Choć różnice między grupami nie są duże, kierunek zmian jest spójny i może odzwierciedlać zróżnicowaną specyfikę pracy komisji wyborczych w zależności od lokalnego kontekstu.

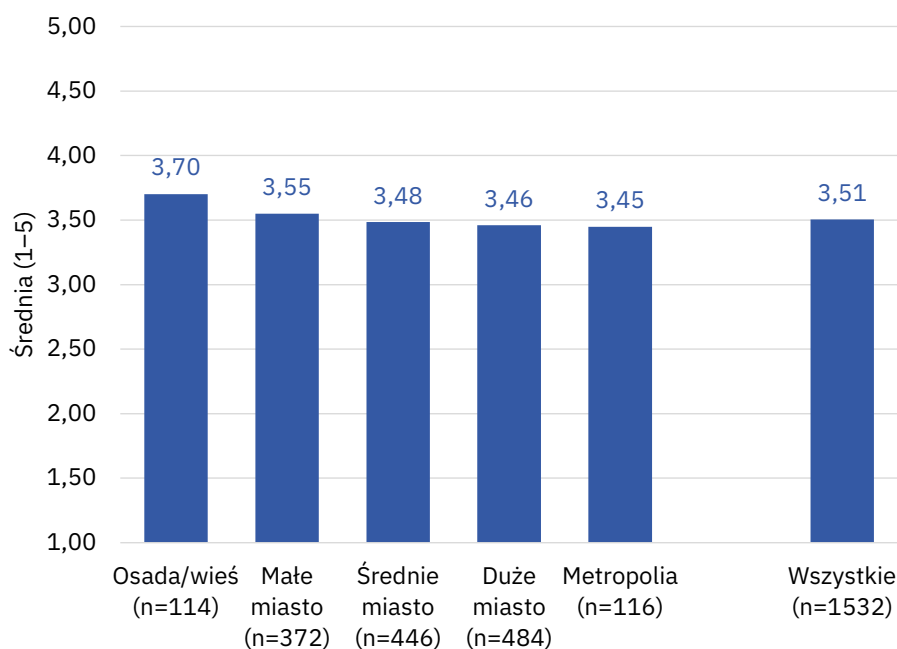
Można przypuszczać, że w mniejszych miejscowościach przebieg pracy komisji bywa bardziej uporządkowany i mniej zróżnicowany, m.in. ze względu na mniejszą liczbę wyborców oraz ograniczoną liczbę sytuacji nietypowych. Rzadziej pojawiają się tam na przykład zadania związane z obsługą wyborców głosujących poza miejscem zameldowania. Z kolei w większych miastach oraz miejscowościach turystycznych skala i różnorodność sytuacji wyborczych może być większa, co wiąże

się z bardziej złożoną organizacją pracy komisji. W konsekwencji osoby uczestniczące w szkoleniach w mniejszych miejscowościach mogą postrzegać niektóre omawiane zagadnienia jako mniej adekwatne do ich własnego doświadczenia i realiów pracy.

Jak ocenia Pan(i) ilość informacji przekazanych podczas szkolenia?

Wielkość miejscowości

N = 1532

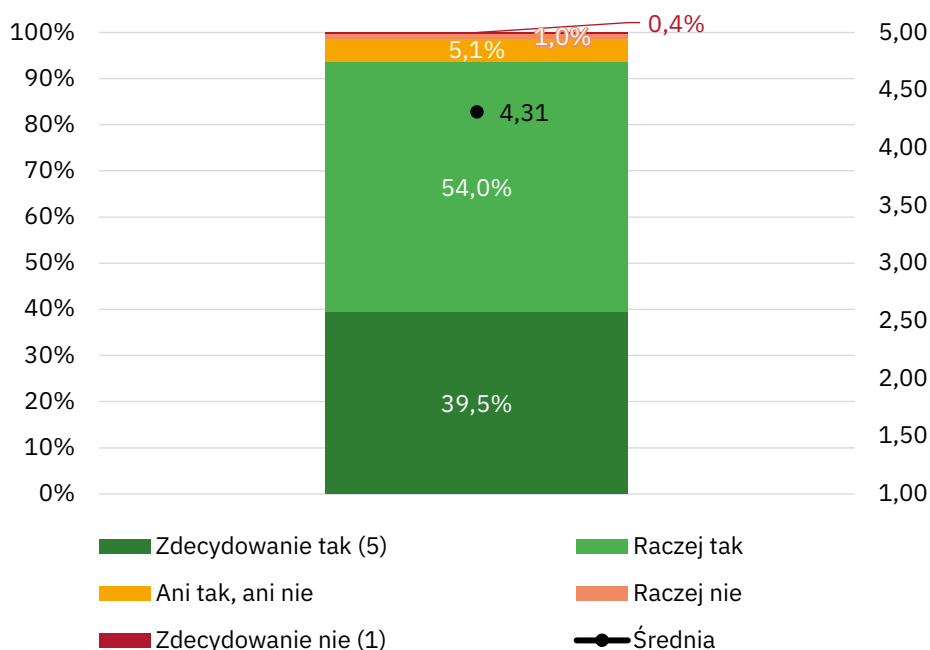

Subiektywne poczucie przygotowania do pracy w ObKW

Uczestnicy szkoleń w zdecydowanej większości deklarowali, że po ich zakończeniu czują się dobrze przygotowani do pełnienia roli w ObKW. Ponad połowa badanych (54%) wskazała odpowiedź „raczej tak”, a kolejne 40% „zdecydowanie tak”, co łącznie daje aż 94% pozytywnych ocen. Neutralnie wypowiedziało się 5% respondentów, natomiast tylko 1% uznał, że nie czuje się dobrze przygotowanym.

Czy po szkoleniu czuje się Pan(i) dobrze przygotowany(-a) do pełnienia roli w komisji?

N = 1539

Poczucie stopnia przygotowania do pracy w ObKW po szkoleniu różniło się w zależności od wieku i doświadczenia uczestników. Najniższe średnie oceny odnotowano wśród najmłodszych badanych – osoby w wieku **18–24 lata** oceniły swoje przygotowanie na **4,07**, a w grupie **25–34 lata** średnia wyniosła **4,26** (w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”). Wraz z wiekiem poziom deklarowanego przygotowania systematycznie wzrastał, osiągając najwyższe wartości w grupach **55–64 lata (4,43)** oraz **65 lat i więcej (4,41)**.

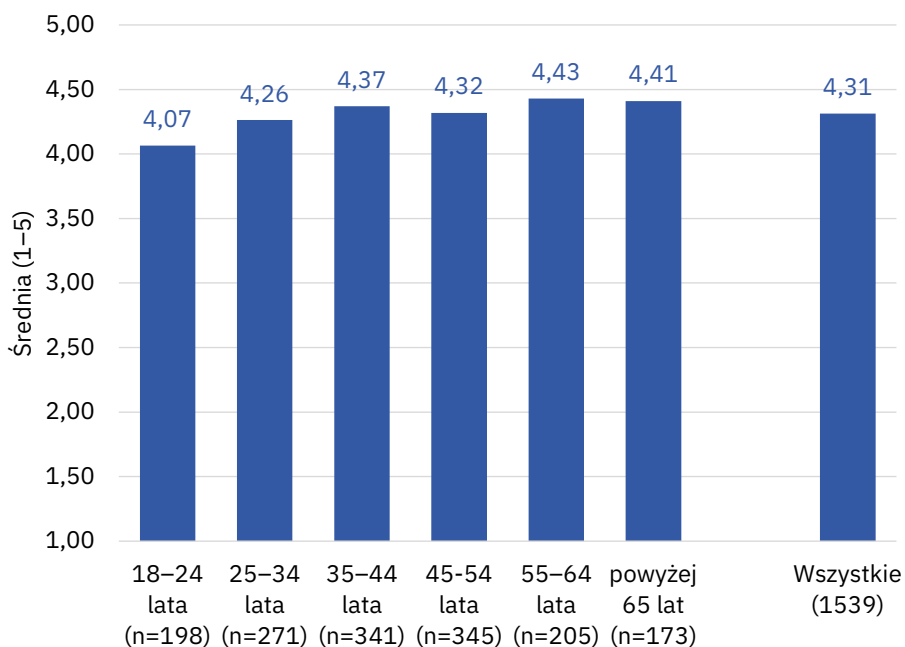
Podobny trend zaobserwowano w odniesieniu do doświadczenia w pracy komisji. **Uczestnicy biorący udział w pracach ObKW po raz pierwszy** oceniali swoje przygotowanie relatywnie niżej (**4,06**), natomiast wraz z rosnącą liczbą wcześniejszych doświadczeń oceny stopniowo rosły: **4,23** w przypadku drugiego udziału, **4,39** przy 3–5 razach oraz **4,52** wśród osób z doświadczeniem przekraczającym pięciokrotne zasiadanie w ObKW.

Zależność między wiekiem a oceną przygotowania można częściowo tłumaczyć właśnie kwestią doświadczenia – **starsi uczestnicy częściej mieli już za sobą udział w pracach komisji**, dzięki czemu szkolenie stanowiło dla nich przede wszystkim **powtórzenie i usystematyzowanie wiedzy**, a nie całkowicie nowy materiał. Można przypuszczać, że pozwoliło im to lepiej odnieść prezentowane treści do własnej praktyki, co mogło przełożyć się na wyższe poczucie przygotowania do pełnienia funkcji w ObKW.

Czy po szkoleniu czuje się Pan(i) dobrze przygotowany(-a) do pełnienia roli w komisji?

Wiek respondenta

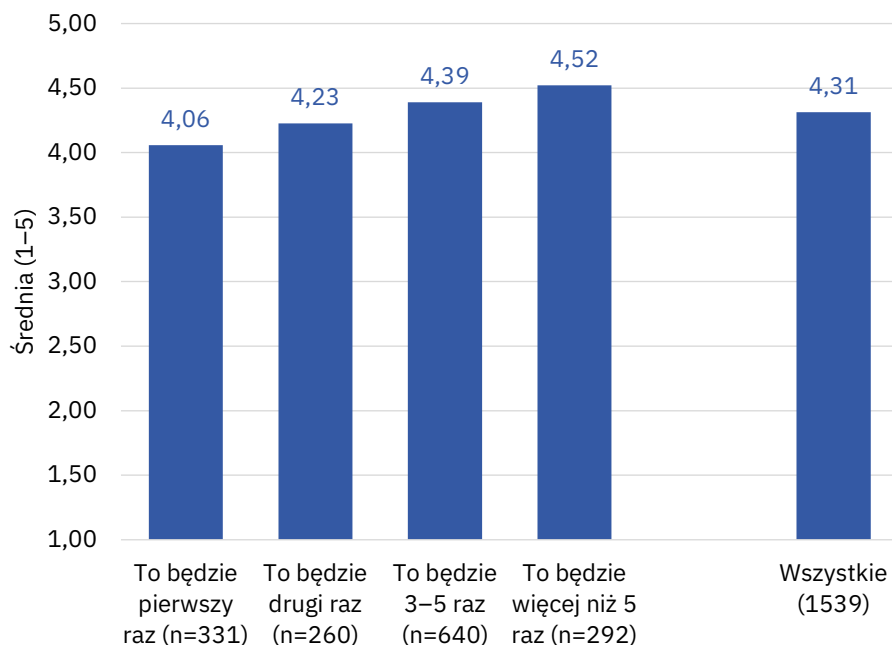
N = 1539

Czy po szkoleniu czuje się Pan(i) dobrze przygotowany(-a) do pełnienia roli w komisji?

Ile razy, począwszy od 2011 roku, pracował(a) Pan(-i) w obwodowej komisji wyborczej (łącznie z tym razem)?

N = 1539

Sugestie zmian

Respondentom zadano także pytanie otwarte z prośbą o przekazanie ich sugestii na temat tego, jak powinny wyglądać szkolenia. Oprócz wspomnianego wcześniej w tekście problemu kwestii organizacyjnych i długości szkoleń wielu spośród komentujących respondentów postulowało, żeby udostępniać prezentacje, streszczenia czy instrukcje w wersji elektronicznej lub papierowej – najlepiej przed lub po szkoleniu – aby można było spokojnie utrwalić przekazywane informacje. Wskazywano też na potrzebę przygotowania krótkich „ściągnięć” z najważniejszymi zasadami postępowania oraz opisami czynności w dniu wyborów, a także stworzenia strony internetowej z materiałami szkoleniowymi lub ich

publikacji w BIP³. Pojawiły się również opinie, że prezentacja podczas spotkań powinna być bardziej czytelna i wykorzystywana jako wsparcie wizualne, a nie jako tekst do odczytania przez prowadzącego.

Wśród odpowiedzi pojawił się również wątek dotyczący wynagrodzenia członków komisji wyborczych. Część uczestników wskazywała, że wysokość diet i wynagrodzeń jest niewspółmierna do zakresu obowiązków oraz czasu poświęconego na udział w szkoleniach i pracę podczas wyborów. Wypowiedzi w tym zakresie miały charakter postulatów, np.: „lepsze wynagrodzenie, bo pracy jest coraz więcej, a kwota nie wzrasta”, „dodatkowa dieta, bo godzin pracy ze wszystkimi szkoleniami jest dużo” czy „większe wynagrodzenie dla członków komisji”. Komentarze te wskazują, że część osób oczekuje większego docenienia finansowego swojego zaangażowania, traktując wysokość świadczeń jako element motywacyjny oraz wyraz uznania dla odpowiedzialnej i czasochłonnej roli, którą pełnią podczas procesu wyborczego.

- 3 Praktyka udostępniania materiałów szkoleniowych, w tym prezentacji, poprzez Biuletyn Informacji Publicznej (BIP) jest stosowana w niektórych gminach i zazwyczaj zapewnia łatwy dostęp do treści szkoleniowych. Zdarzają się jednak przypadki, w których materiały nie są publikowane lub dostęp do nich jest ograniczony – np. poprzez zabezpieczenie hasłem. Warto zauważyć, że część zgłoszonych sugestii dotyczących konieczności udostępnienia prezentacji pochodziła z lokalizacji, w których wiemy, że materiały te każdorazowo są dostępne w BIP. Może to wskazywać, że problem wynika nie tyle z braku udostępnienia materiałów, co z niedostatecznej komunikacji lub braku informacji o miejscu ich publikacji.

5. Między procedurą a rzeczywistością – jak szkolenia komisji wyborczych widzą ich organizatorzy

WYNIKI OBSERWACJI prowadzonych podczas szkoleń oraz badań przeprowadzonych wśród członków komisji postanowiliśmy zestawić z perspektywą osób odpowiedzialnych za organizację tych szkoleń. Nasze spojrzenie ma charakter zewnętrzny – analizujemy system szkoleniowy oczami badaczy i uczestników, pozostając jednocześnie poza jego wewnętrznym funkcjonowaniem. Choć możemy wskazywać mocne strony i niedoskonałości obecnych rozwiązań, uznaliśmy, że równie istotne jest poznanie opinii tych, którzy działają „na pierwszej linii” – osób bezpośrednio zaangażowanych w przygotowanie i realizację szkoleń.

Jak postrzegają swoją rolę? Jakie mają doświadczenia związane z funkcjonowaniem systemu, jego ograniczeniami i możliwymi usprawnieniami? Aby znaleźć odpowiedzi na te pytania, przeprowadziliśmy serię wywiadów pogłębionych z przedstawicielami delegatur Krajowego Biura Wyborczego oraz urzędnikami wyborczymi. W rozmowach wzięło udział sześcioro respondentów – rozmowy odbywały się na przełomie września i października 2025 roku.

Odpowiedzialność bez realnej sprawczości

Już na początku rozmów nasi respondenci określali się mianem „przekazników” – nie kreatorów ani decydentów, lecz osób odpowiedzialnych za przekazywanie materiałów przygotowanych na szczeblu centralnym.

Byliśmy przede wszystkim przekaznikiem dokumentów, informacji, które wytwarza Państwowa Komisja Wyborcza i nasza centrala Krajowego Biura Wyborczego. Tu była taka strona techniczna.

DELEGATURA

Jednym z najczęściej powracających wątków był brak wpływu na treść materiałów szkoleniowych. Choć prowadzący dostrzegają potrzebę ich uproszczenia i dostosowania do poziomu uczestników, nie czuli się uprawnieni do wprowadzania zmian. Wskazywali przy tym, że szkolenia były przeładowane treścią, co ograniczało czas na praktyczne ćwiczenia – a ich zdaniem zapotrzebowanie na nie było duże. Wśród najczęściej wymienianych pomysłów pojawiały się ćwiczenia z wypełniania protokołów, pakowania dokumentów czy obsługi sytuacji nietypowych.

Nie mogliśmy nic zmieniać w materiałach. To, co Państwowa Komisja uchwaliła, musieliśmy przekazać...

DELEGATURA

Prezentacje były bardzo obszerne, przez co uczestnicy tracili koncentrację. Materiały powinny być krótsze, bardziej przystępne.

URZĘDNIK WYBORCZY

Brakowało czasu i możliwości na praktyczne przeciwiczenie wypełniania protokołów, pakowania dokumentów, obsługi sytuacji nietypowych. Warto byłoby wprowadzić więcej ćwiczeń praktycznych, a nie tylko prezentację slajdów.

URZĘDNIK WYBORCZY

Pomimo powyższych uwag część prowadzących – zwłaszcza tych bardziej doświadczonych – podejmowała własne inicjatywy. Przygotowywali dodatkowe materiały, takie jak „ściągi” czy instrukcje. Jeden z respondentów opracowywał dla komisji orientacyjny harmonogram działań na dzień wyborów oraz spis dokumentów wraz z liczbą ich egzemplarzy, co – jego zdaniem – ułatwiało pakowanie materiałów po zakończeniu głosowania.

Respondenci pozytywnie oceniali fakt, że szkolenia opierały się na jednolitych materiałach, co zapewniało spójność przekazywanych treści – mimo zastrzeżeń co do ich struktury i objętości. Niektórzy wyrażali otwartość na dalszą centralizację, np. poprzez prowadzenie szkoleń na ogólnodostępnej platformie internetowej, która umożliwiałaby większą kontrolę nad zakresem i jakością przekazywanych treści. Jednocześnie wskazywali na potencjalne bariery, takie jak ograniczone kompetencje cyfrowe części członków komisji.

*To, że było takie centralne, to wydaje mi się, że było dobre [...].
Wszyscy przekazywali te same treści.*

URZĘDNIK WYBORCZY

Logistyka, presja i codzienność

Organizacja szkoleń każdorazowo wiąże się z licznymi wyzwaniami logistycznymi dotyczącymi realizacji zadań pod dużą presją czasu. Wyzwania te różniły się w zależności od m.in. wielkości miejscowości: w większych miastach kluczowym problemem było przeszkolenie setek osób, co wymuszało decyzję: szkolić mniejsze grupy kosztem dostępnego czasu czy większe – kosztem anonimowości. Ta druga opcja często prowadzić ma do mniejszego zaangażowania uczestników w dyskusję oraz wcześniejszego opuszczania szkoleń. Respondenci potwierdzali przy tym nasze obserwacje, że zjawisko to było szczególnie widoczne w dużych miastach, gdzie liczba uczestników jednego spotkania sięgała setek, a organizatorzy nierzadko musieli sięgać po środki przymuszające do pozostania do końca.

Urzednicy wyborczy mieli za zadanie zweryfikować, kto był obecny [...]. Niektórzy, by zapobiec wychodzeniu przed czasem, rozdawali listy obecności dopiero na zakończenie szkolenia – to była pewna metoda.

DELEGATURA

Prowadzący szkolenia – najczęściej urzędnicy wyborczy – przygotowywali sale, listy obecności, ustalali terminy i informowali o nich członków komisji. Szczególnie dwa ostatnie zadania okazywały się problematyczne, ponieważ terminy spotkań musiały być dopasowane zarówno do kalendarza wyborczego, jak i do dostępności członków komisji. Komunikacja z nimi bywała utrudniona, a ich pracodawcy nie zawsze respektowali zwolnienia na szkolenia, co ograniczało ich dostępność.

Nie wszyscy członkowie komisji odbierali telefony, czytali maile, co utrudniało przekazywanie informacji.

URZĘDNIK WYBORCZY

Respondenci wskazywali również na trudności związane z udostępnianiem materiałów. Często dysponowali jedynie możliwością wydruku jednego egzemplarza Kodeksu i wytycznych na całą komisję, co – szczególnie w przypadku większych zespołów – było niewystarczające. Radzili sobie z tym kreatywnie: drukując jedynie najważniejsze fragmenty lub przekazując materiały elektronicznie, choć ta druga opcja nie zawsze była możliwa ze względu na strukturę demograficzną komisji w niektórych regionach.

Dostawałem takie środki, że mogłem wydrukować jeden–dwa Kodeksy na komisję. Jedne wytyczne – a komisja miała 11 osób. Jak to podzielić?

URZĘDNIK WYBORCZY

Warto również podkreślić, że osoby prowadzące szkolenia często poświęcały na ich organizację i realizację znacznie więcej czasu, niż wynikało to z formalnych obowiązków. Nierzadko pozostawały do dyspozycji członków ObKW także „po godzinach”, odpowiadając na pojawiające się pytania i wątpliwości. Jedna z respondentek wskazała, że aby ułatwić kontakt, podczas szkoleń podawała swój prywatny numer telefonu.

Kompetencje osób szkolących

Respondenci poświęcali wiele uwagi kompetencjom osób prowadzących szkolenia, dzieląc swoje obserwacje na dwie główne kategorie: dotyczące kompetencji merytorycznych – związanych ze znajomością prawa wyborczego – oraz kompetencji trenerskich, czyli umiejętności przekazywania wiedzy.

Szkolenia najczęściej prowadzili urzędnicy wyborczy oraz komisarze wyborczy, choć zdarzało się, że w ich realizację angażowali się również pracownicy delegatur. W przypadku urzędników i komisarzy respondenci podkreślali, że część z nich posiadała duże doświadczenie w obszarze wyborczym. Jednocześnie wskazywano, że niektórzy

nie mieli żadnych wcześniejszych doświadczeń poza samym uczestnictwem w wyborach jako wyborcy – bez praktyki w pracy w komisji. Jedną z respondentek, będącą urzędnikiem wyborczym, przyznała, że pracowała w ObKW tylko raz i nie pełniła wówczas roli funkcyjnej.

Osoby prowadzące szkolenia powinny mieć doświadczenie w pracy przy wyborach, znać procedury i praktykę wyborczą. Często są to osoby, które już wielokrotnie uczestniczyły w organizacji wyborów lub były członkami komisji.

DELEGATURA

Część z nich wcześniej pełniła funkcje członków komisji, ale wielu to osoby bez wcześniejszego doświadczenia – zwykli wyborcy. Dlatego ich pierwsze szkolenia wyglądały dramatycznie, bo nie mieli żadnej wiedzy. Staraliśmy się przed każdą akcją wyborczą odświeżać wiedzę urzędników – organizowaliśmy spotkania przypominające zasady, wytyczne, Kodeks wyborczy i przebieg prac.

DELEGATURA

Ja byłem sam na szkoleniu kiedyś w gminie w powiecie X, gdzie urzędnik wyborczy skończył szkolenie po 14 minutach – to były wybory uzupełniające. W związku z tym przejąłem mikrofon i przeszkoliłem te komisje, i to mi zajęło godzinę i 20 minut.

DELEGATURA

Choć respondenci przyznawali, że w przypadku pojedynczych szkoleń mogły pojawiać się wątpliwości co do prawidłowości i kompletności przekazywanych treści, za główny problem uznawali brak umiejętności dydaktycznych u prowadzących. Osoby te nie były wspierane w rozwijaniu kompetencji trenerskich, a ich umiejętności w tym zakresie opisywano raczej jako ich „predyspozycje” lub „to coś, co się ma”.

*Nie wszyscy mają predyspozycje do tego,
żeby takie szkolenia prowadzić...*

DELEGATURA

Nie prowadzono również żadnych ustrukturyzowanych działań ewaluacyjnych dotyczących jakości szkoleń. Przedstawiciele delegatur przyznali, że sporadycznie zdarzało im się uczestniczyć w szkoleniach, jednak nie miało to charakteru systemowego. Odbywało się to raczej przy okazji wyborów uzupełniających, gdy dysponowali większą ilością czasu.

Mimo braku formalnego nadzoru do delegatur sporadycznie docierały informacje z urzędów miast – zarówno przekazywane z ich własnej inicjatywy, jak i na prośbę delegatur – dotyczące działalności urzędników wyborczych. Tego rodzaju kontakt miał jednak charakter reaktywny i incydentalny, a nie systematyczny.

Mieliśmy sporą rotację urzędników po pierwszej kadencji, więc prosiliśmy urzędy, żeby przekazywały nam swoje opinie. Obserwowaliśmy, co się dzieje, otrzymywaliśmy sygnały z komisji i staraliśmy się eliminować osoby [urzędników wyborczych – przyp.], które się po prostu nie sprawdziły.

DELEGATURA

Opieraliśmy się też na opiniach pracowników gmin, którzy byli obecni na szkoleniach. Może to nie brzmi najlepiej, ale słuchaliśmy, co mówią urzędy gmin na temat urzędników. Niestety, nie byliśmy w stanie wszędzie pojechać i wszystkiego wysłuchać.

DELEGATURA

Wyobrażenia i nastawienia członków ObKW do szkoleń

Kolejnym wyzwaniem, na które zwracali uwagę nasi rozmówcy, był skład obwodowych komisji wyborczych. W tym obszarze poruszali kilka istotnych kwestii, dotyczących m.in. możliwości i kompetencji członków komisji oraz ich wyobrażeń dotyczących charakteru pracy – nie tylko w dniu głosowania.

Respondenci wskazywali, że już po szkoleniu niekiedy okazywało się, iż nie wszyscy zgłaszający się do pracy byli gotowi na wyzwania związane z pełnieniem funkcji członka komisji – czy to ze względu na ograniczenia zdrowotne, fizyczne, czy inne zobowiązania. Zdarzały się przypadki, w których osoby zgłoszone do pracy w komisji były przekonane, że ich obowiązki ograniczają się wyłącznie do dnia głosowania, nie będąc przygotowanymi na udział w pozostałych posiedzeniach, szkoleniach czy konieczność samodzielnego zapoznania się z wytycznymi.

Często po szkoleniu ludzie rezygnowali, bo nie spodziewali się takiego zakresu obowiązków.

KOMISARZ WYBORCZY

Jednym z najczęściej poruszanych tematów była kwestia sprawności – zarówno fizycznej, jak i intelektualnej – osób zgłaszanych do pracy w komisjach. Problem ten dotyczył szczególnie osób starszych, u których, zdaniem naszych rozmówców, zauważano obniżoną sprawność poznawczą oraz trudności ze zrozumieniem obsługi narzędzi cyfrowych (np. kody QR). To z kolei utrudniało dostęp do materiałów szkoleniowych czy udział w szkoleniach online, jeśli takowe były organizowane w danej delegaturze.

Prowadziłem przez wiele lat szkolenia, m.in. dla miast. I nagle zobaczyłem moją nauczycielkę z liceum, moją profesor. Przyszedłem się przywitać... już nic do niej nie docierało. Później dowiedziałem się, że była w zaawansowanym stadium demencji.

DELEGATURA

Powinna być górna granica wieku dla członków komisji, np. 70 lub 75 lat, bo praca w komisji wymaga sprawności fizycznej i umysłowej.

KOMISARZ WYBORCZY

Gdy oczekiwania rozmięły się z rzeczywistością, niekiedy dochodziło do rezygnacji takich osób z udziału w pracach komisji, a w skrajnych przypadkach do ich formalnego odwołania na wniosek innych członków. Jak wynika z relacji naszych respondentów, takie sytuacje generowały konieczność szybkiego uzupełnienia składu, nierzadko już po zakończeniu szkoleń. Nowo powołane osoby musiały zostać przeszkolone indywidualnie lub samodzielnie zapoznać się z wytycznymi.

W najbardziej krytycznych przypadkach, gdy uzupełnienie składu następowało w przeddzień głosowania i nie było już możliwości przeprowadzenia szkolenia, zdarzało się, że członkowie komisji rozpoczynali pracę bez jakiegokolwiek przygotowania. W takich sytuacjach pomocne okazywały się lokalne zasoby – np. w urzędach miasta nieformalnie pytano, którzy ze zgłoszonych kandydatów mieli wcześniejsze doświadczenie w pracy w komisji.

Obecnie nie funkcjonuje żaden jednolity system pozwalający na weryfikację historii pracy kandydatów w obwodowych komisjach wyborczych. Zdaniem kilku respondentów brakuje narzędzia umożliwiającego sprawdzenie, czy dana osoba pełniła już funkcję członka komisji, jak przebiegała jej praca, czy została odwołana, czy też wywiązała się ze swoich obowiązków w sposób rzetelny. Wdrożenie takiego systemu mogłoby znacząco usprawnić proces powoływania członków komisji, ograniczając ryzyko wyboru kandydatów, którzy w przeszłości

nie sprawdzili się w tej roli. Jednocześnie system ten mógłby wspierać proces uzupełniania składów komisji – szczególnie w sytuacjach nagłych – poprzez wskazanie osób z wcześniejszym doświadczeniem, które można byłoby uznać za wstępnie przygotowane do pracy, nawet jeśli nie udałoby się ich przeszkolić w standardowym trybie.

Pomimo dostępności materiałów szkoleniowych i możliwości samodzielnego zapoznania się z nimi brakuje narzędzi pozwalających na weryfikację, czy uczestnicy faktycznie przyswoili przekazywane treści. W rozmowach pojawiały się pomysły wdrożenia quizów na platformach internetowych, choć jednocześnie wyrażano obawy, że ich wprowadzenie mogłoby skutkować odpływem osób, które nie zaliczyłyby takich testów – co z kolei generowałoby konieczność uzupełniania składów komisji.

Szkolenia alternatywne i wpływ komitetów wyborczych

Nasi rozmówcy wskazywali, iż zdarzało się, że członkowie obwodowych komisji wyborczych uczestniczyli w dodatkowych szkoleniach organizowanych przez różne podmioty – w tym przez partie polityczne. Zdaniem respondentów spotkania te mogły opierać się na odmiennych interpretacjach przepisów lub koncentrowały się bardziej na kontroli przebiegu głosowania niż na stosowaniu procedur zgodnych z Kodeksem wyborczym. W efekcie dochodziło do sytuacji, w których uczestnicy kwestionowali treści oficjalnych prezentacji, twierdząc, że „byli szkoleni inaczej”, co prowadziło do informacyjnego chaosu.

Wiedzieliśmy, że odbywały się szkolenia dla mężów zaufania [...] i niektórzy członkowie komisji brali udział też w innych szkoleniach. Nawet na spotkaniach mówili: „to jest źle w prezentacji”, bo byli szkoleni inaczej.

DELEGATURA

Szkolenia nie dotyczyły przestrzegania przepisów Kodeksu wyborczego, tylko tego, jak pilnować jeden drugiego, żeby zapobiec fałszerstwom.

DELEGATURA

W jednej z rozmów wskazano przykład, w którym partie polityczne prosiły swoich przedstawicieli w komisjach o bieżące raportowanie przebiegu prac. Tego rodzaju działania zakłócały organizację pracy komisji, wprowadzały napięcia i utrudniały skupienie się na realizacji ustawowych obowiązków.

Respondenci wspominali również o trudnościach związanych z próbami wykorzystywania przez niektórych członków komisji nieautoryzowanych przez PKW aplikacji do weryfikacji zaświadczeń o prawie do głosowania. Takie inicjatywy, choć często motywowane chęcią zwiększenia kontroli nad prawidłowością przebiegu głosowania, mogły prowadzić do nieporozumień i komplikować przebieg pracy komisji.

Błędy ludzkie w pracy komisji – skutki niedostatecznego przygotowania i presji czasu

Respondenci zostali poproszeni o odniesienie się do problemu błędów popełnianych przez członków komisji w dniu głosowania – w szczególności w kontekście sytuacji z wyborów Prezydenta RP w 2025 roku, kiedy w niektórych komisjach doszło, na etapie liczenia, do zamiany głosów przypisanych poszczególnym kandydatom.

Problem ten był przez nich postrzegany przede wszystkim jako efekt błędów ludzkich, spowodowanych zmęczeniem, pośpiechem oraz niedostateczną weryfikacją protokołów przed ich podpisaniem. Podkreślali, że ich zdaniem nie były to działania wynikające ze złej woli, lecz raczej konsekwencja niedociągnięć organizacyjnych, presji czasu w noc powyborczą, a także problemów komunikacyjnych.

Wielu rozmówców zaznaczało, że choć szkolenia obejmowały tematykę wypełniania protokołów, to w praktyce często brakowało czasu

na dokładne przećwiczenie tych czynności. Nacisk podczas szkoleń bywał przesunięty na inne zagadnienia, przez co członkowie komisji nie zawsze byli odpowiednio przygotowani do radzenia sobie z najbardziej newralgicznymi momentami – takimi jak końcowe liczenie głosów i wpisywanie wyników.

Uważam, że to była kwestia zmęczenia, bo wiem, jak komisje działają. To wygląda tak: „policzyliśmy, podpiszmy i do domu”. Każdy już przebiera nogami. Umówmy się – lokal zamknięto o 21:00, a jest czwarta nad ranem.

DELEGATURA

Członkowie komisji tłumaczyli, że byli zmęczeni, a presja czasu i chęć szybkiego zakończenia pracy sprawiły, że nie zweryfikowali dokładnie protokołu przed podpisaniem. Dopiero później zorientowali się, że wyniki zostały zamienione między kandydatami.

DELEGATURA

Komisja tłumaczyła się, że przewodniczący powiedział informatykowi, by wprowadził do systemu, że „pierwszy kandydat” zdobył tyle głosów – mając na myśli tego, który faktycznie miał ich najwięcej. Informatyk wprowadził dane przy nazwisku pierwszego kandydata, który wyświetlił się w systemie.

DELEGATURA

W przykładzie opisanym przez jednego z respondentów, doszło do kuriozalnej sytuacji, której źródła można było doszukiwać się nie tylko w niedostatecznym przeszkoleniu, ale także w braku świadomości członków komisji co do przebiegu procedur po ustaleniu wyników głosowania oraz ich odpowiedzialności za poprawność danych.

Zorientowali się w nocy, że coś się nie zgadza – ktoś zadzwonił, że w innym budynku są inne wyniki. Ale uznali, że są już w domu, zmęczeni, więc pójdą spać i rano to odkręcą. Tyle że o 9:00 była już konferencja PKW i nic nie dało się odkręcić.

DELEGATURA

Respondenci sugerowali, że większy nacisk na praktyczne aspekty pracy z protokołem oraz obecność doświadczonych członków komisji mogłyby znacząco ograniczyć ryzyko podobnych błędów w przyszłości. W tym kontekście wspominali również o rozwiązaniu, które funkcjonowało w przeszłości – obecności osoby z urzędu, najczęściej pracownika samorządowego, która była obecna w lokalu wyborczym oraz wspierała komisję w zakresie organizacyjnym i proceduralnym. Osoba ta „ogarniała wszystko”, jak określali to rozmówcy, czuwając nad poprawnością działań komisji, wspierając przewodniczącego i reagując na pojawiające się trudności.

W opinii respondentów powrót do tego modelu mógłby znacząco poprawić jakość pracy komisji, szczególnie w najbardziej krytycznych momentach, takich jak liczenie głosów i sporządzanie protokołów⁴. Alternatywnie, proponowali utworzenie nowej roli – stałego nadzorcy lub korpusu przewodniczących – czyli grupy osób z odpowiednim doświadczeniem, które byłyby powoływane do pełnienia funkcji przewodniczących lub wspierających komisje w sposób systemowy i profesjonalny. Taki model, ich zdaniem, zapewniłby większą stabilność, lepsze przygotowanie zespołów oraz ograniczyłby ryzyko błędów wynikających z braku doświadczenia, presji czasu czy zmęczenia.

4 W trakcie finalizacji niniejszego raportu do Sejmu wpłynął poselski projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks wyborczy ([druk sejmowy 2006](#)), który ma na celu wprowadzenie instytucji delegowanych przez wójta „sekretarzy” obwodowych komisji wyborczych. Na moment publikacji raportu, losy projektu są nieznane.

Podsumowanie

Z perspektywy osób odpowiedzialnych za organizację szkoleń obecny system funkcjonuje, jednak jest obciążony licznymi ograniczeniami, na które organizatorzy nie mają realnego wpływu. Choć szkolenia są realizowane zgodnie z wytycznymi, ich efektywność zależy od wielu czynników zewnętrznych, które utrudniają osiągnięcie zamierzonych rezultatów.

Największymi wyzwaniami pozostają motywacja i kompetencje członków komisji – zarówno w zakresie wiedzy merytorycznej, jak i gotowości do aktywnego uczestnictwa w szkoleniu. Organizatorzy zwracali uwagę na przeładowanie materiałów szkoleniowych, które często były zbyt obszerne i trudne do przyswojenia w krótkim czasie. Brakowało również przestrzeni na praktyczne ćwiczenia, które – ich zdaniem – mogłyby znacząco poprawić przygotowanie członków komisji do realizacji zadań w dniu wyborów.

Dodatkowo, trudności organizacyjne i komunikacyjne wpływały na jakość procesu szkoleniowego. Wskazywano, że skuteczność szkoleń zależała nie tylko od jakości samych materiałów, ale także od możliwości ich dostosowania do lokalnych realiów, kompetencji osób prowadzących szkolenia, zapewnienia wsparcia praktycznego oraz sprawnej komunikacji na wszystkich etapach procesu wyborczego – od powołania komisji, przez szkolenie, aż po dzień głosowania i rozliczenie dokumentacji.

Warto przy tym zaznaczyć, że nasze wnioski opierają się na rozmowach przeprowadzonych jedynie z ograniczonym gronem osób zaangażowanych w proces organizacji szkoleń. Według naszej wiedzy nie prowadzi się obecnie szerzej zakrojonych ewaluacji systemu szkoleniowego z udziałem ich organizatorów, które mogłyby pomóc w identyfikacji i ograniczeniu istniejących barier. W oparciu o zebrane dane rekomendujemy włączenie przedstawicieli tej grupy w proces projektowania i doskonalenia systemu, w którym funkcjonują. Osoby odpowiedzialne za organizację szkoleń posiadają unikalną wiedzę o praktycznych uwarunkowaniach i ograniczeniach działań, a ich doświadczenia mogą stanowić istotne źródło informacji przy opracowywaniu rozwiązań

usprawniających cały proces. Stałe uwzględnianie ich perspektywy w planowaniu i ewaluacji szkoleń mogłoby przyczynić się do zwiększenia efektywności systemu oraz lepszego dopasowania jego mechanizmów do rzeczywistych potrzeb.

W oparciu o zgromadzony materiał badawczy – obejmujący obserwacje, ankiety oraz pogłębione wywiady z przedstawicielami administracji wyborczej – przygotowaliśmy zestaw rekomendacji służących usprawnieniu kluczowych obszarów procesu szkoleń członków obwodowych komisji wyborczych. Poniżej prezentujemy ich podsumowanie w formie tabelarycznej.

6.

Rekomendacje

Rekomendacja 1.

Stworzenie ogólnopolskiej platformy e-learningowej jako alternatywnej ścieżki szkolenia członków ObKW

Zaleca się utworzenie centralnej, ogólnopolskiej platformy e-learningowej, poprzez którą każdy członek obwodowej komisji wyborczej będzie mógł odbyć szkolenie online. Ukończenie kursu na tej platformie byłoby formalnie równoważne z zaliczeniem szkolenia stacjonarnego. Platforma powinna być dostępna przez całą dobę, umożliwiając uczestnikom naukę w dogodnym dla nich czasie i tempie. Materiały szkoleniowe, testy wiedzy oraz interaktywne ćwiczenia byłyby jednolite dla wszystkich uczestników w kraju, przygotowane i aktualizowane centralnie przez Krajowe Biuro Wyborcze.

Platforma stanowiłaby również podstawowe narzędzie do szybkiego szkolenia osób uzupełniających skład komisji tuż przed dniem wyborów – co jest częstym i trudnym organizacyjnie wyzwaniem.

W urzędach gmin, bibliotekach oraz innych ogólnodostępnych miejscach powinny być dostępne komputery umożliwiające ukończenie kursu. Jednocześnie rekomenduje się utrzymanie możliwości udziału w szkoleniach stacjonarnych dla osób preferujących tę formę nauki, z zaleceniem ich stopniowego wygaszania w miarę upowszechniania się platformy online. W okresie przejściowym oraz później w każdej gminie powinny być organizowane dyżury urzędnika wyborczego, umożliwiające konsultacje na żywo dla osób mających pytania lub potrzebujących wsparcia.

Zakłada się, że platforma e-learningowa obejmie wszystkie zagadnienia merytoryczne związane z pracą obwodowych komisji wyborczych. Jednocześnie należy uwzględnić konieczność przekazywania informacji o charakterze lokalnym, które nie mogą być ujęte w ogólnokrajowym kursie, dotyczących między innymi:

- terminów i miejsc odbioru/zdawania materiałów wyborczych,
- informacji kontaktowych.

Rekomenduje się, aby tego typu informacje były przekazywane członkom komisji przy okazji obowiązkowych posiedzeń. Nie powinny być one przedmiotem osobnych spotkań, co pozwoli ograniczyć obciążenie organizacyjne i czasowe zarówno po stronie gmin, jak i członków komisji.

Centralna platforma zapewni identyczny zakres i jakość przekazywanych treści wszystkim członkom komisji w całym kraju. Ograniczy to rozbieżności wynikające z lokalnych interpretacji czy różnic w kompetencjach prowadzących szkolenia stacjonarne. Dostępność szkoleń online zmniejszy także obciążenie szkoleń stacjonarnych, co może pozytywnie wpłynąć na komfort ich uczestników w gminach niedysponujących pomieszczeniami przystosowanymi do ich prowadzenia.

Platforma pozwoli na lepszą kontrolę nad przebiegiem szkoleń, automatyczne generowanie zaświadczeń o ukończeniu kursu oraz szybkie aktualizowanie materiałów w przypadku zmian w wytycznych i automatyczne informowanie o tym kursantów.

Uczestnicy będą mogli realizować szkolenie w dowolnym terminie, co rozwiązuje problem niedogodnych godzin szkoleń stacjonarnych i konieczności zwalniania się z pracy. Platforma rozwiązałaby także problem związany z koniecznością przeszkolenia poza standardowymi terminami osób powołanych jako uzupełnienie składu.

Jednocześnie osoby mniej biegłe cyfrowo lub preferujące kontakt bezpośredni nadal będą mogły korzystać ze szkoleń stacjonarnych i konsultacji na żywo, co pozwoli to na płynne przejście do nowego modelu, bez wykluczania żadnej grupy uczestników.

Rekomendacja 2.

Uruchomienie ogólnodostępnych testów wiedzy online jako narzędzia samooceny dla osób planujących pracę w obwodowych komisjach wyborczych

Zaleca się uruchomienie przez Krajowe Biuro Wyborcze ogólnodostępnych testów wiedzy online dla osób planujących pracę w obwodowych komisjach wyborczych. Testy te powinny mieć charakter **niewiążący i nieweryfikujący formalnie**, służąc wyłącznie samoocenie poziomu przygotowania do pełnienia funkcji członka komisji. Wyniki testów nie

powinny być nigdzie gromadzone, a także nie miałyby one wpływu na możliwość zasiadania w komisji.

Testy mogłyby mieć formę krótkich, losowo generowanych zestawów pytań (np. 15 pytań wybieranych z większej, centralnie przygotowanej bazy), obejmujących kluczowe zagadnienia związane z organizacją głosowania, obowiązkami członków komisji oraz najczęściej występującymi sytuacjami problemowymi.

Po zakończeniu testu użytkownik powinien otrzymywać informację zwrotną wskazującą obszary wymagające uzupełnienia wiedzy wraz z odesłaniem do odpowiednich materiałów szkoleniowych lub wytycznych. Testy powinny być dostępne publicznie, bez konieczności logowania, i możliwe do wielokrotnego wykonania.

Przygotowanie do pracy w obwodowej komisji wyborczej wymaga nie tylko udziału w szkoleniu, lecz także samodzielnego przyswojenia i utrwalenia wiedzy dotyczącej procedur wyborczych oraz odpowiedzialności związanej z pełnieniem tej funkcji. Z relacji respondentów oraz obserwacji procesu szkoleniowego wynika, że część członków komisji nie zawsze ma możliwość lub motywację do samodzielnej weryfikacji swojego poziomu przygotowania, a trudności merytoryczne ujawniają się dopiero w trakcie pracy komisji lub w kluczowych momentach dnia głosowania.

Brak prostego narzędzia umożliwiającego sprawdzenie wiedzy przed szkoleniem lub po jego zakończeniu utrudnia zarówno identyfikację luk kompetencyjnych po stronie członków komisji, jak i świadome przygotowanie się do pełnienia tej funkcji. Ogólnodostępne testy online pełniłyby funkcję niskoprobowego narzędzia wsparcia, pozwalającego osobom zainteresowanym pracą w komisji na realistyczną ocenę własnego przygotowania oraz ukierunkowanie dalszej nauki.

Wprowadzenie testów samooceny stanowiłoby rozwiązanie pośrednie pomiędzy obecnym modelem szkoleń a docelowym systemem e-learningowym. Jest to narzędzie relatywnie proste do wdrożenia, niewymagające zmian ustawowych ani reorganizacji systemu szkoleń, a jednocześnie pozwalające na stopniowe budowanie kultury

standaryzacji wiedzy, odpowiedzialnego przygotowania do pracy w komisji oraz świadomego podejmowania decyzji o pełnieniu tej funkcji.

Rekomendacja 3.

Modernizacja materiałów szkoleniowych – nowoczesność, interaktywność

Zaleca się gruntowną modernizację materiałów szkoleniowych wykorzystywanych podczas szkoleń członków obwodowych komisji wyborczych. Nowe materiały powinny być bardziej zwarte, atrakcyjne wizualnie, interaktywne i angażujące. Wskazane jest wykorzystanie nowoczesnych form przekazu, takich jak krótkie filmy instruktażowe, animacje, quizy, symulacje sytuacji w lokalu wyborczym czy interaktywne prezentacje. Szczególny nacisk należy położyć na dostosowanie treści i formy do oczekiwań młodszych odbiorców, którzy są przyzwyczajeni do dynamicznych, multimedialnych i angażujących form nauki.

Obecne materiały szkoleniowe są obszerne i trudne do przyswojenia, co zniechęca uczestników i utrudnia efektywne przygotowanie do pracy w komisji. Rozmówcy zwracają uwagę na ich przeładunek treścią i brak przejrzystości.

Nowoczesne, zwarte i angażujące formaty – takie jak filmy instruktażowe czy animacje – nie tylko zwiększają motywację do nauki, ale także ułatwiają zapamiętywanie kluczowych informacji. Co istotne, mogą służyć modelowaniu konkretnych zachowań, które w wersji tekstowej bywają trudne do wyobrażenia i podlegają różnym interpretacjom. Przykładem może być procedura liczenia głosów – instrukcja „głosy należy liczyć razem” bywa rozumiana niejednoznacznie, podczas gdy obrazowy schemat działania pozwala jednoznacznie pokazać, jak wygląda wspólne liczenie i jakie zachowania są zgodne z intencją ustawodawcy.

Rekomendacja 4.

Zwiększenie praktycznego wymiaru szkoleń

Zaleca się wzbogacenie szkoleń o systematyczne i dobrze zaplanowane ćwiczenia praktyczne, które odzwierciedlają realne zadania wykonywane przez komisje wyborcze. W szczególności rekomenduje się wprowadzenie:

- ćwiczeń z wypełniania protokołów i dokumentacji wyborczej (w tym wyszukiwania i korekty błędów przed wprowadzeniem ich do systemu),
- symulacji pakowania dokumentów i zabezpieczania materiałów wyborczych,
- symulacji sytuacji nietypowych i problemowych (np. błędnie wydana karta, osoba bez dokumentu),
- symulacji aranżacji lokalu wyborczego zgodnie z wytycznymi,
- symulacji podejmowania decyzji kolegialnych i rozwiązywania sytuacji konfliktowych.

Obecnie szkolenia mają głównie charakter narracyjny, koncentrując się na przekazie ustnym i prezentacji slajdów, przy minimalnym udziale elementów praktycznych. Taki model nie zapewnia wystarczającego przygotowania do pracy w komisji, zwłaszcza dla osób bez wcześniejszego doświadczenia. Praktyczne ćwiczenia znacząco zwiększają zrozumienie procedur, redukują stres związany z niepewnością co do przebiegu dnia wyborczego i poprawiają jakość pracy komisji. Umożliwiają także identyfikację trudnych obszarów, które wymagają dodatkowego wsparcia lub wyjaśnienia. Wprowadzenie praktycznych komponentów powinno być standardem, a nie wyjątkiem – niezależnie od formy szkolenia (stacjonarnej czy zdalnej).

Rekomendacja 5.

Opracowanie zwięzłych list kontrolnych i instrukcji krok po kroku dla członków komisji

Zaleca się przygotowanie zestawu praktycznych materiałów wspierających pracę komisji wyborczych w dniu głosowania. Powinny one przyjąć formę:

- list kontrolnych (checklist) obejmujących wszystkie kluczowe czynności do wykonania przed, w trakcie i po zakończeniu głosowania,
- instrukcji krok po kroku dotyczących procedur wymagających szczególnej precyzji, takich jak otwarcie lokalu, wydawanie kart, liczenie głosów, sporządzanie protokołów, pakowanie dokumentów czy przekazywanie materiałów do urzędu.

Materiały te powinny być zwięzłe, przejrzyste graficznie, dostępne w wersji papierowej i elektronicznej, a także możliwe do wykorzystania w szkoleniach oraz w dniu wyborów jako podręczne narzędzie wspierające działanie komisji.

Zaleca się, aby materiały wspierające były udostępniane członkom komisji przy jednoczesnym zachowaniu właściwej roli szkolenia jako podstawowego źródła wiedzy. Materiały te powinny stanowić narzędzie pomocnicze służące utrwaleniu i praktycznemu zastosowaniu informacji przekazanych podczas szkolenia, a nie ich substytut. W związku z tym rekomenduje się, by były one przekazywane uczestnikom po zakończeniu szkolenia, w dniach poprzedzających dzień głosowania.

Obecnie dostępne materiały szkoleniowe (prezentacje PowerPoint) są przeładowane treścią i pisane językiem formalnym, niedostosowanym do potrzeb odbiorców, co utrudnia szybkie zapoznanie się z nimi – zwłaszcza w warunkach stresu, ograniczonego czasu i presji ze strony obserwatorów oraz mężów zaufania. Członkowie komisji często się wcześniej nie znają i dopiero na miejscu uczą się współpracy, dzieląc obowiązki i podejmując decyzje w dynamicznych warunkach.

Dlatego kluczowe jest, by materiały były podane w sposób jasny, zwięzły i praktyczny. Listy kontrolne (checklisty) i krótkie instrukcje zwiększają prawdopodobieństwo, że członkowie komisji rzeczywiście

się z nimi zapoznają i będą z nich korzystać w praktyce. Pomagają uporządkować działania, ograniczają ryzyko pominięcia obowiązków oraz ułatwiają współpracę w komisji – szczególnie w sytuacjach, gdy trzeba szybko ustalić wspólne zasady działania.

Rekomendacja 6.

Szkolenia przygotowujące dla prowadzących (kompetencje dydaktyczne)

Zaleca się wprowadzenie obowiązkowych szkoleń z zakresu dydaktyki i komunikacji dla osób prowadzących szkolenia dla członków komisji wyborczych. Program powinien obejmować m.in.:

- podstawy projektowania i prowadzenia szkoleń dla osób dorosłych (andragogika),
- techniki angażowania uczestników i prowadzenia interaktywnych zajęć,
- umiejętność przekazywania informacji w sposób zrozumiały, uporządkowany i dostosowany do poziomu doświadczenia uczestników,
- radzenie sobie z trudnymi sytuacjami szkoleniowymi (np. pytania problemowe, opór uczestników),
- elementy komunikacji interpersonalnej i zarządzania dynamiką grupy.

Szkolenia powinny być prowadzone w systemie ciągłym przez specjalistów z zakresu edukacji dorosłych i komunikacji, a ich ukończenie powinno być warunkiem dopuszczenia do prowadzenia szkoleń komisji. Koszt organizacji szkoleń powinien być pokrywany z budżetu państwa.

Nie wszyscy prowadzący szkolenia dysponują odpowiednimi kompetencjami trenerskimi, co wpływa negatywnie na jakość przekazu i skuteczność przygotowania członków komisji do pracy. Nawet osoby dobrze zaznajomione z procedurami wyborczymi mogą mieć trudności z ich jasnym, angażującym i praktycznym przedstawieniem. Warto również pamiętać, że część urzędników wyborczych nigdy nie pełniła funkcji członka komisji, a ich wiedza ma charakter wyłącznie teoretyczny – co

sprawia, że sami mogą mieć trudność z wyobrażeniem sobie przebiegu niektórych czynności i sytuacji, które mają tłumaczyć innym.

Brak umiejętności dydaktycznych prowadzi do dominacji formy wykładowej, ograniczenia interakcji i trudności w przyswajaniu wiedzy przez uczestników. Profesjonalizacja roli prowadzącego poprzez rozwój kompetencji dydaktycznych i komunikacyjnych zwiększy efektywność szkoleń, poprawi komfort uczestników i ograniczy liczbę błędów popełnianych w dniu wyborów.

Rekomendacja 7.

Fakultatywne podnoszenie kompetencji miękkich funkcyjnych członków obwodowych komisji wyborczych

Rekomenduje się utworzenie dobrowolnego systemu podnoszenia kompetencji miękkich członków obwodowych komisji wyborczych, skierowanego przede wszystkim do osób zainteresowanych pełnieniem ról funkcyjnych (przewodniczącego lub zastępcy). Celem systemu byłoby wspieranie rozwoju umiejętności przydatnych w zarządzaniu pracą komisji oraz zwiększanie świadomości wyzwań i odpowiedzialności związanych z pełnieniem tych funkcji.

System mógłby opierać się na certyfikowanych szkoleniach zakończonych testem sprawdzającym wiedzę i umiejętności praktyczne. Szkolenia byłyby ukierunkowane na rozwój kompetencji w zakresie m.in.:

- organizacji pracy zespołu i zarządzania czasem,
- kontroli przestrzegania procedur wyborczych,
- komunikacji z urzędnikami wyborczymi, obserwatorami i wyborcami,
- rozwiązywania sytuacji problemowych i reagowania na nieprawidłowości.

Udział w szkoleniu miałby charakter dobrowolny, lecz jego ukończenie byłoby rekomendowane osobom wybranym do pełnienia funkcji przewodniczącego bądź zastępcy. Komisje nadal zachowywałyby pełną autonomię w wyborze osób funkcyjnych spośród swojego składu.

Pełnienie funkcji przewodniczącego lub zastępcy w obwodowej komisji wyborczej wiąże się z istotną odpowiedzialnością organizacyjną,

proceduralną i komunikacyjną. Osoby pełniące te role muszą nie tylko znać przepisy, ale również umieć je egzekwować w praktyce, często w warunkach stresu, presji czasowej i przy ograniczonych zasobach. Wymaga to kompetencji wykraczających poza standardowe przygotowanie członka komisji.

Obecnie nie istnieje systemowe narzędzie wspierające rozwój takich kompetencji, co sprawia, że wybór osób funkcyjnych bywa przypadkowy lub oparty wyłącznie na deklaratywnym doświadczeniu. Wprowadzenie dobrowolnych, certyfikowanych szkoleń pozwoliłoby na:

- lepsze przygotowanie kandydatów do pełnienia funkcji kierowniczych,
- zwiększenie jakości pracy komisji i przestrzegania procedur,
- ograniczenie liczby błędów organizacyjnych i proceduralnych,
- wzmocnienie poczucia odpowiedzialności i profesjonalizacji zespołów ObKW.

Rekomendacja 8.

Opracowanie ogólnych rekomendacji organizacyjnych dotyczących sal i wyposażenia podczas szkoleń

Zaleca się opracowanie ogólnych rekomendacji organizacyjnych dotyczących warunków lokalowych i technicznych, w jakich powinny odbywać się szkolenia dla członków obwodowych komisji wyborczych. Wskazania te powinny obejmować m.in.:

- optymalną liczbę uczestników dopuszczalną w danej sali, uwzględniającą jej powierzchnię, układ i widoczność,
- optymalne wymagania dotyczące akustyki i nagłośnienia – tak, aby każda osoba mogła wyraźnie słyszeć prowadzącego,
- standardy dotyczące widoczności prezentacji multimedialnych (odległość od ekranu, wielkość czcionki, jakość rzutnika lub monitora)

Rekomenduje się, aby delegatury regularnie – z odpowiednim wyprzedzeniem – przypominały gminom o konieczności przeprowadzenia weryfikacji dostępnych zasobów lokalowych i technicznych przed rozpoczęciem planowania szkoleń dla członków obwodowych komisji wyborczych. Przypomnienia wysyłane przez delegatury powinny

zawierać rekomendacje organizacyjne oraz wskazówki dotyczące ewaluacji zasobów.

W trakcie obserwowanych szkoleń pojawiały się powtarzające się trudności organizacyjne, takie jak słaba akustyka, zbyt duże odległości do rzutnika, ograniczona widoczność materiałów czy przepełnione sale, które utrudniały efektywne przyswajanie wiedzy. W skrajnych przypadkach uczestnicy nie byli w stanie śledzić treści prezentowanych przez prowadzącego, co znacząco obniżało jakość szkolenia. Opracowanie i stosowanie jednolitych standardów organizacyjnych pozwoli zapewnić minimalny poziom komfortu i skuteczności szkoleń w całym kraju, niezależnie od lokalnych warunków. To rozwiązanie ma duży potencjał poprawy odbioru treści.

Rekomendacja 9.

Wprowadzenie pouczenia dla kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych dotyczącego warunków i specyfiki pracy w komisji

Rekomendujemy, by kandydaci na członków obwodowych komisji wyborczych przed wyrażeniem zgody na zgłoszenie zapoznawali się z dołączonym do formularza zgłoszenia pouczeniem dotyczącym specyfiki pracy w ObKW. Zapoznanie się z tymi informacjami miałyby na celu zapewnienie, że każda osoba rozumie charakter i wymagania związane z pełnieniem tej funkcji.

Pouczenie powinno w sposób jasny i zrozumiały przedstawiać, że praca w obwodowej komisji wyborczej wiąże się z długimi godzinami pracy w dniu głosowania i następnym oraz wymaga dobrej kondycji psychofizycznej, zdolności do koncentracji, odporności na stres i odpowiedzialnego podejścia do powierzonych zadań. Należałoby w nim również wskazać, że udział w pracach komisji nie ogranicza się wyłącznie do dnia głosowania, lecz obejmuje obowiązkowy udział w szkoleniach oraz posiedzeniach komisji.

Każdy kandydat powinien potwierdzić podpisem, że zapoznał się z treścią pouczenia, rozumie przedstawione w nim informacje i jest świadomy wymagań związanych z pełnieniem funkcji członka komisji.

Pouczenie skłaniałoby do refleksji: stanowiłoby swoisty „znak stop”, przed którym kandydat zatrzymuje się, by jeszcze raz przemyśleć, czy rzeczywiście jest gotów podjąć się tej roli i sprostać jej wymaganiom. Powinno skłonić do zastanowienia, czy kandydat biorąc pod uwagę swój wiek, stan zdrowia, a także obowiązki rodzinne i zawodowe, będzie w stanie w pełni i odpowiedzialnie uczestniczyć w pracy komisji.

Praca w obwodowej komisji wyborczej wymaga wysokiego poziomu sprawności fizycznej i umysłowej, odporności na stres oraz zdolności do wielogodzinnej koncentracji, szczególnie w kluczowych momentach, takich jak liczenie głosów czy sporządzanie protokołów. Wymaga także dyspozycyjności szczególnie w dniu głosowania, jak również w okresie przygotowawczym – uczestnictwa w szkoleniach, posiedzeniach organizacyjnych i czynnościach związanych z przyjęciem lokalu wyborczego.

W praktyce obserwuje się, że realizacja zadań komisji – w tym również udział w szkoleniach i posiedzeniach – bywa utrudniona z różnych powodów np. zdrowotnych, rodzinnych czy zawodowych. Także z relacji naszych respondentów wynika, że część członków komisji nie zawsze w pełni uświadamia sobie intensywność i długotrwałość pracy w dniu głosowania, co w konsekwencji prowadzi do zmęczenia, obniżenia koncentracji, a niekiedy i do rezygnacji z pełnienia funkcji lub problemów z prawidłowym wykonywaniem zadań.

Wprowadzenie pouczenia, z którym kandydat zapoznaje się przed powołaniem do komisji, miałoby na celu zwiększenie świadomości osób zgłaszających się do pełnienia tej funkcji o charakterze i zakresie obowiązków na siebie przyjmowanych. Kandydat zapoznając się z treścią pouczenia, mógłby zastanowić się, czy jego stan zdrowia, sytuacja rodzinna i zobowiązania zawodowe pozwalają na pełne i odpowiedzialne uczestnictwo w pracy komisji wyborczej.

Rekomendacja 10.

Wcześniejsza publikacja wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych

Rekomenduje się wcześniejszą publikację wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, z odpowiednim wyprzedzeniem względem terminów rozpoczęcia szkoleń oraz z uwzględnieniem ustawowego terminu na ewentualne zaskarżenie uchwały przez komitety wyborcze i czas potrzebny na rozpoznanie sprawy przez Sąd Najwyższy.

W wyborach Prezydenta RP w 2025 roku uchwała Państwowej Komisji Wyborczej dotycząca wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych została podjęta 23 kwietnia, zaledwie kilka dni przed rozpoczęciem pierwszych szkoleń. Zgodnie z obowiązującymi przepisami komitety wyborcze mają prawo zaskarżyć taką uchwałę w terminie 7 dni od jej ogłoszenia – i w tym przypadku z tego prawa skorzystano. 7 maja Sąd Najwyższy rozpoznał trzy skargi pełnomocników wyborczych komitetów kandydatów na urząd Prezydenta RP, a w wyniku rozstrzygnięcia uchwała PKW 8 maja została zmieniona.

W tym czasie wiele komisji zostało już przeszkolonych według pierwotnej wersji wytycznych, co wiązało się z koniecznością późniejszego poinformowania ich o zmianach. Trudno jednoznacznie ocenić skuteczność tych powiadomień, a sytuacja tego rodzaju rodzi ryzyko niejednolitego stosowania procedur oraz obniżenia jakości przygotowania członków komisji.

Wcześniejsza publikacja wytycznych pozwoliłaby nie tylko na lepsze przygotowanie materiałów szkoleniowych i ich zgodność z ostateczną wersją uchwały, ale także na zapewnienie większej stabilności organizacyjnej, przewidywalności procesu szkoleniowego i jednolitości stosowanych procedur w całym kraju.

7. Załączniki

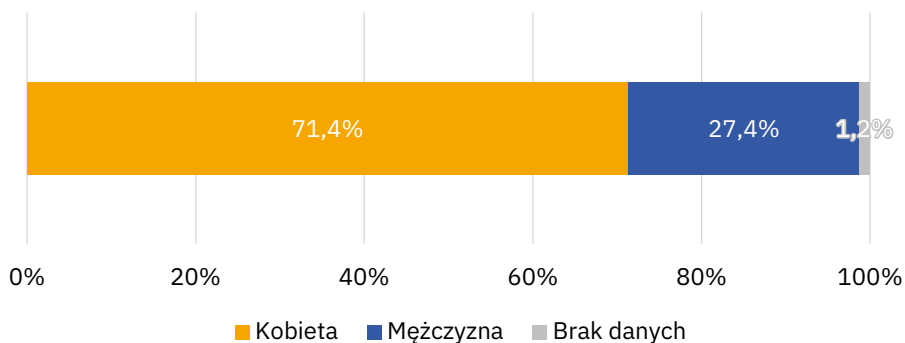
Struktura badanej grupy

Płeć

W badanej próbie dominowały kobiety, które stanowiły 71,4% ogółu respondentów, podczas gdy mężczyźni – 27,4%. Struktura płci różniła się jednak wyraźnie w zależności od wielkości miejscowości, w której szkolili się uczestnicy. W najmniejszych miejscowościach (osady i wsie) udział kobiet wynosił aż 83,5%, a mężczyzn – jedynie 14,2%. Wraz ze wzrostem wielkości miejscowości równowaga płci wyraźnie się wyrównywała: w metropoliach kobiety stanowiły 58,5% respondentów, a mężczyźni 41,5%.

Płeć

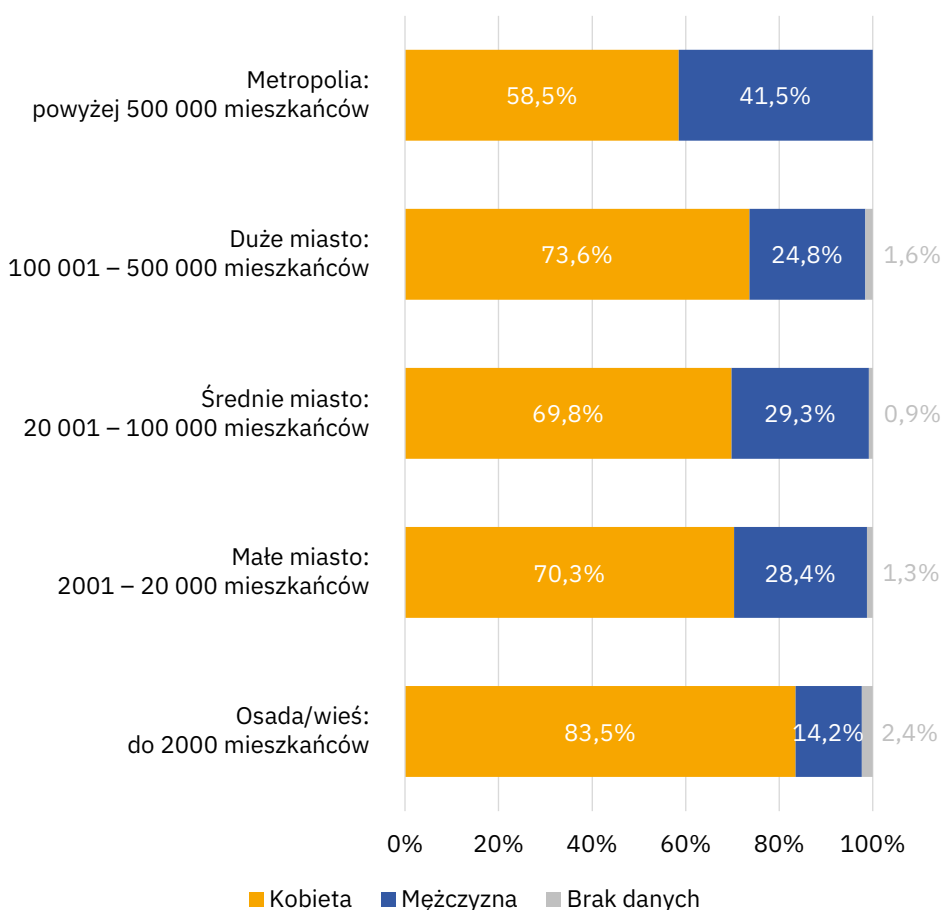
N = 1606

Płeć

Wielkość miejscowości

N = 1606

Wiek

W badanej próbie największy odsetek stanowili respondenci w wieku 45–54 lata (22,6%) oraz 35–44 lata (22,1%), co wskazuje na silną reprezentację osób w tzw. późnym i średnim wieku produkcyjnym. Wyraźny udział miały również osoby młodsze, w wieku 25–34 lata (17,1%), oraz te w wieku 55–64 lata (13,3%). Najmłodsza grupa (18–24 lata) stanowiła 13,0% uczestników, natomiast osoby powyżej 65. roku życia – 11,5%.

W osadach i na wsiach większy był udział najmłodszych respondentów (18,1%) oraz osób w wieku 25–34 lata (22,8%), a udział seniorów

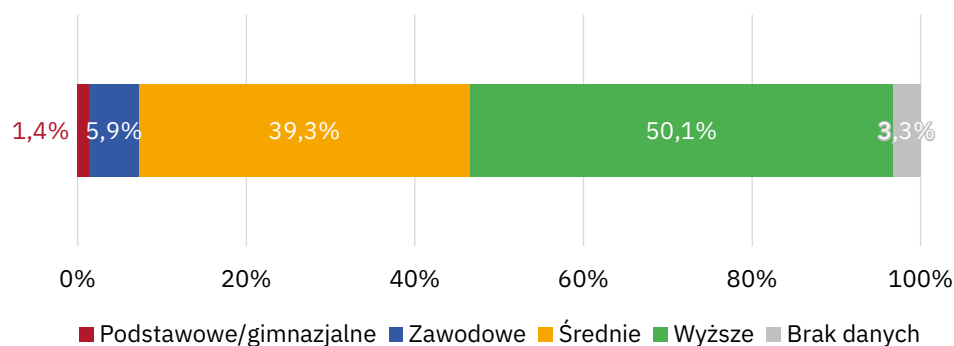
powyżej 65 lat był najniższy (5,5%). W małych miastach rozkład był bardziej wyrównany, z przewagą grup 35–44 lata (23,9%) i 45–54 lata (23,4%). W średnich i dużych miastach dominowały osoby w wieku 35–54 lata, przy rosnącym udziale starszych grup wiekowych – szczególnie w dużych miastach, gdzie osoby powyżej 65 lat stanowiły już 14,2% respondentów. W metropoliach największą grupę tworzyli respondenci w wieku 45–54 lata (31,4%), a udział najmłodszych (8,5%) był najniższy w całej próbie.

Wykształcenie

W badanej próbie dominowały osoby z wykształceniem wyższym (50,1%) oraz średnim (39,3%). Wykształcenie zawodowe deklarowało 5,9% respondentów, a podstawowe – jedynie 1,4%. Brak danych dotyczył 3,3% uczestników. Większość osób z wykształceniem podstawowym należała do grupy wiekowej 18–24 lata, co pozwala przypuszczać, że część z nich wciąż była w trakcie nauki.

Wykształcenie

N = 1606

Analiza według wielkości miejscowości pokazuje, że najwyższy odsetek osób z wykształceniem wyższym odnotowano w metropoliach (76,3%) oraz średnich i dużych miastach (odpowiednio 51,6% i 48,4%). W małych miastach wskaźnik ten wyniósł 48,0%, a na obszarach wiejskich – 33,9%. Ogólnie widoczny jest trend rosnącego udziału osób z wykształceniem wyższym wraz ze wzrostem wielkości miejscowości.

Pod względem wykształcenia średniego największy udział tej kategorii wystąpił na wsi (46,5%) i w dużych miastach (41,6%), natomiast wykształcenie zawodowe było szczególnie częste na terenach wiejskich (15,8%), a najmniej popularne w metropoliach (4,24%).

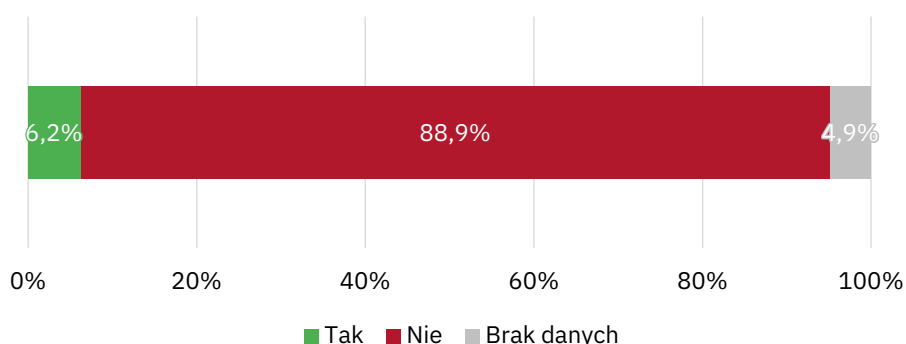
Członkostwo w partiach politycznych lub innych organizacjach o charakterze politycznym

Pośród osób biorących udział w badaniu 6,2% zadeklarowało przynależność do partii politycznej lub innej organizacji o charakterze politycznym. Warto podkreślić, że odsetek osób deklarujących członkostwo w partiach politycznych w badanej grupie jest znacznie wyższy niż w ogólnej populacji Polski, gdzie według danych GUS z 2022 roku partie polityczne zrzeszały łącznie 203,8 tys. członków⁵, co stanowi około 0,5% populacji.

We wszystkich typach miejscowości odsetek osób deklaruujących przynależność do partii politycznych lub innych organizacji o charakterze politycznym oscylował wokół 6% (w przedziale 5,4–6,3%), z wyjątkiem metropolii, w których liczba mieszkańców wynosiła około 500 tys. lub więcej – tam członkowie partii i innych organizacji stanowili 12,7% ankietowanych.

Czy jest Pan(i) członkiem partii politycznej lub innej organizacji o charakterze politycznym?

N = 1606

5 [Główny Urząd Statystyczny / Obszary tematyczne / Gospodarka społeczna, wolontariat / Gospodarka społeczna. Trzeci sektor / Partie polityczne w 2022 roku.](#)

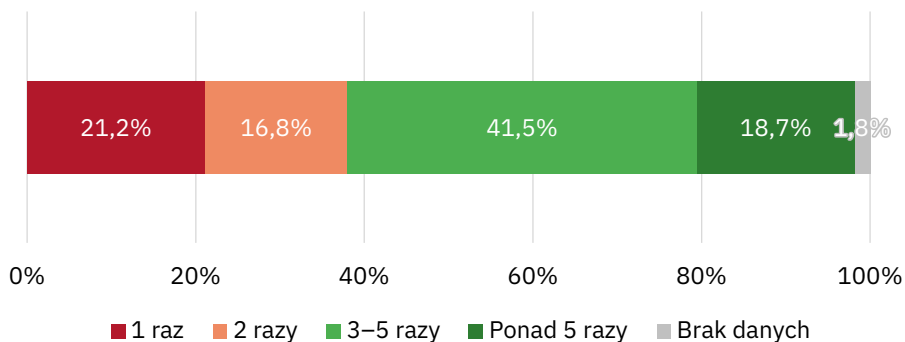
Doświadczenie w zasiadaniu w obwodowej komisji wyborczej

Respondenci zostali poproszeni o udzielenie informacji na temat swojego doświadczenia w pracy w obwodowej komisji wyborczej, począwszy od 2011 roku. Wybrano ten punkt odniesienia ze względu na obszerną nowelizację Kodeksu wyborczego, która miała miejsce w tym czasie, a która w znaczący sposób zmieniła dotychczasowy sposób pracy ObKW.

Największą grupę stanowili badani, którzy pracowali w komisji 3–5 razy (41,5%). Pierwszorazową pracę w komisji wskazało 21,2% respondentów, natomiast pracę po raz drugi – 16,8%, przez co można stwierdzić, że w badanej grupie przeważają osoby o umiarkowanym doświadczeniu. Ponad 18% (18,7%) badanych zadeklarowało, że będzie zasiadać w ObKW więcej niż 5. raz.

Ile razy, począwszy od 2011 roku, pracował(a) Pan(i) w obwodowej komisji wyborczej (łącznie z tym razem)?

N = 1606

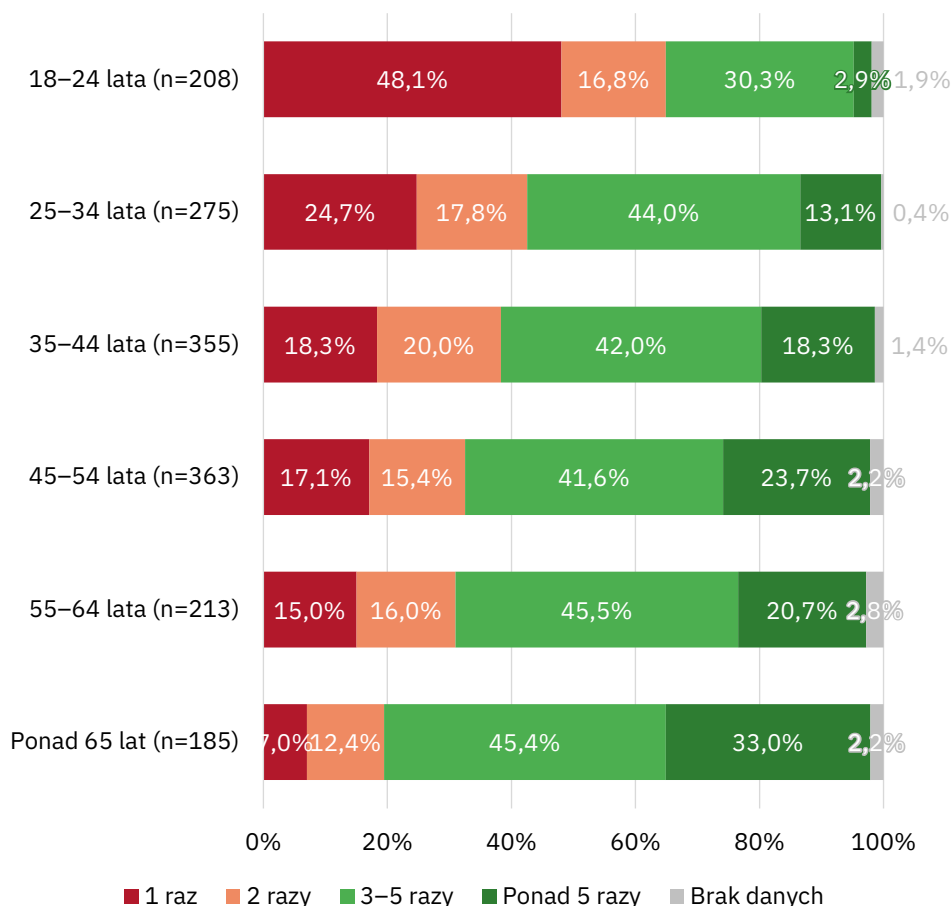

Najmłodsze osoby (18–24 lata) najczęściej pracowały w komisji po raz pierwszy (48%), co wynika bezpośrednio z ich wieku – dla części z nich mogły to być pierwsze wybory, w których już mogli zasiadać w komisji. W starszych grupach wiekowych dominowało doświadczenie na poziomie 3–5 razy, natomiast wśród najstarszych respondentów (powyżej 65 lat) znaczący był odsetek osób pracujących w komisji więcej niż 5 razy.

Ile razy, począwszy od 2011 roku, pracował(a) Pan(i) w obwodowej komisji wyborczej (łącznie z tym razem)?

Wiek

N = 1599

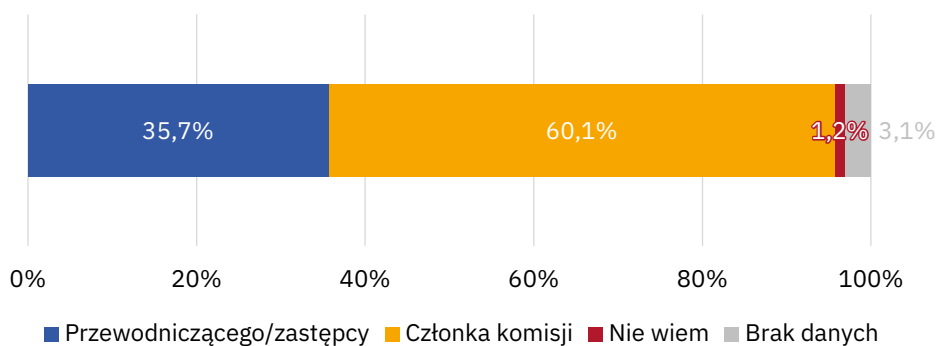

Pełniona rola w ObKW

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone przy okazji obserwacji szkoleń komisji wyborczych obejmujących różne typy zajęć – zarówno szkolenia dla wszystkich członków komisji, jak i te przeznaczone dla przewodniczących wraz z chętnymi członkami, a także wyłącznie dla przewodniczących. Z tego względu wśród respondentów może występować nadreprezentacja przewodniczących i ich zastępców w stosunku

do ich udziału w całej populacji członków komisji na obszarach objętych obserwacją. W badaniu 35,7% respondentów zadeklarowało pełnienie funkcji przewodniczącego lub zastępcy, 60,1% – członka komisji, natomiast 1,2% nie wiedziało jeszcze, jaką rolę obejmie.

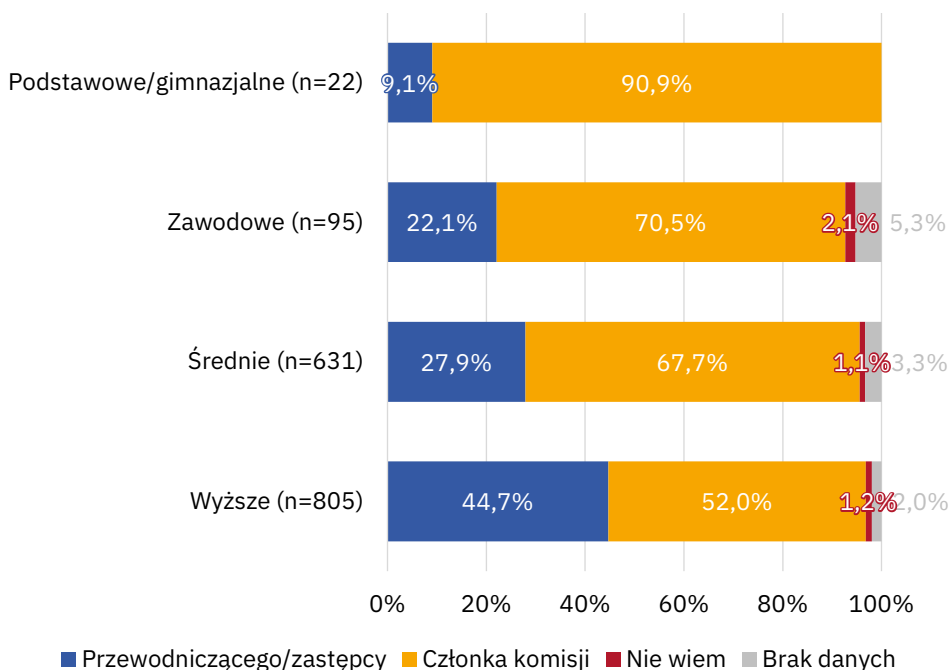
Jaką rolę będzie Pan(i) pełnić przy okazji tych wyborów? N = 1606

Jaką rolę będzie Pan(i) pełnić przy okazji tych wyborów?

Wykształcenie

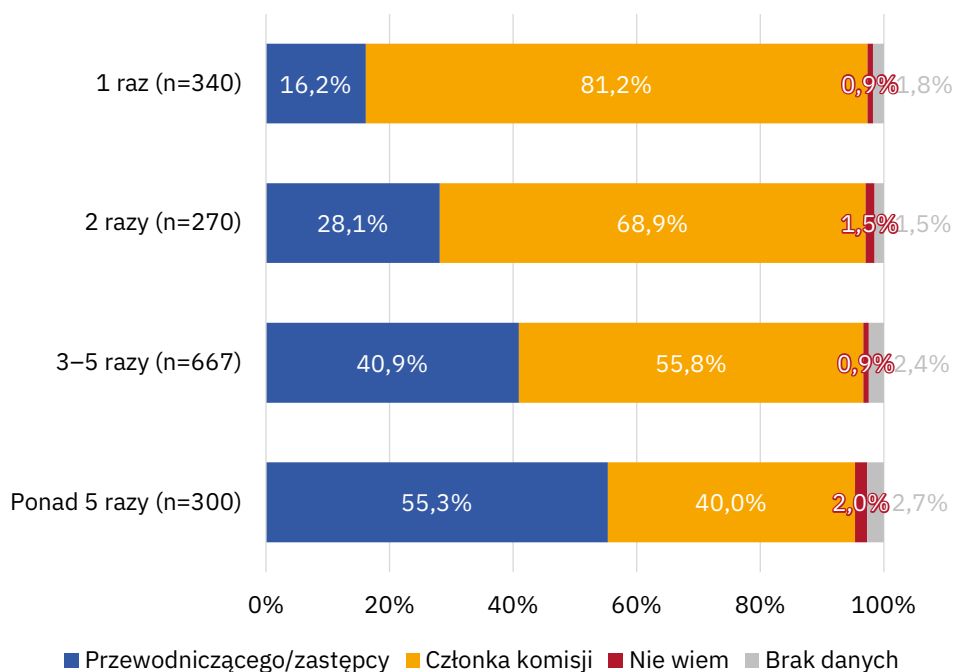
N = 1553

Jaką rolę będzie Pan(i) pełnić przy okazji tych wyborów?

Ile razy, począwszy od 2011 roku, pracował(a) Pan(i) w obwodowej komisji wyborczej (łącznie z tym razem)?

N = 1577

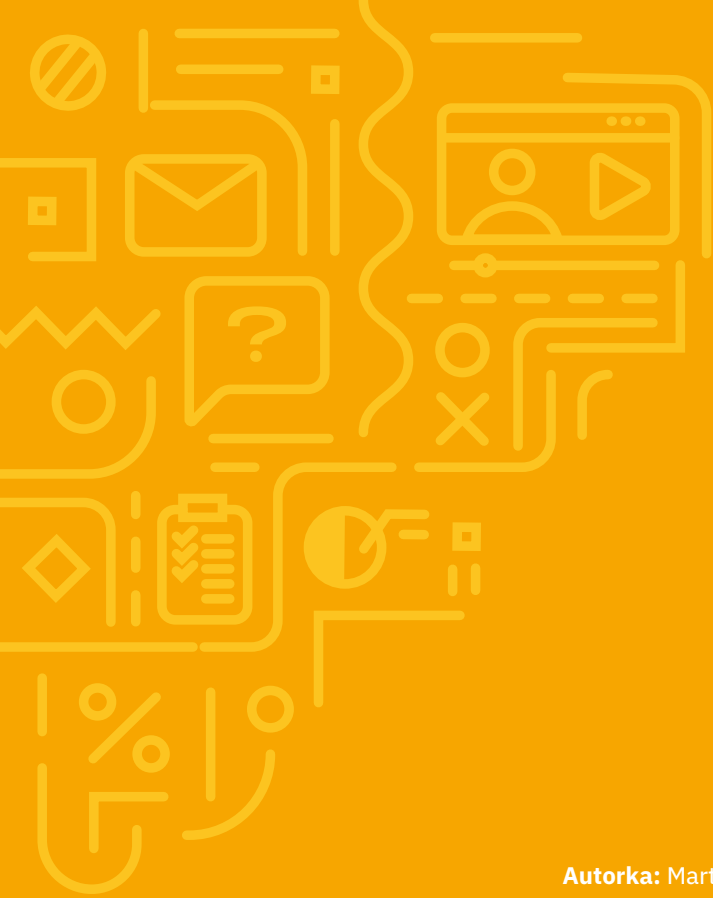
Funkcje przewodniczących i zastępców częściej pełniły osoby z wyższym wykształceniem niż te z wykształceniem średnim. Ponadto skłonność do pełnienia funkcji rosła wraz z doświadczeniem – aż 55,3% osób, które zasiadały w obwodowych komisjach wyborczych więcej niż 5 razy, obejmowało funkcję przewodniczącego lub zastępcy. Jednocześnie wśród osób funkcyjnych znalazły się także osoby debiutujące – 16,2% respondentów, którzy mieli po raz pierwszy zasiadać w komisji, pełniło rolę przewodniczącego bądź zastępcy.

Zgłoszenie do pracy w ObKW

Respondenci poproszeni zostali o wskazanie, w jaki sposób zostali zgłoszeni do ObKW, a w przypadku reprezentowania komitetu – także o podanie jego nazwy. Warto przypomnieć, że członkowie ObKW mogą

zostać powołani wyłącznie w dwóch trybach: poprzez zgłoszenie przez komitet wyborczy kandydata lub z uzupełnienia składu przez komisarza wyborczego spośród zgłoszonych do niego chętnych wyborców (za pośrednictwem urzędu gminy/miasta). Połowa badanych zadeklarowała, że zgłoszono ich przez komitet kandydata, a 22% wskazało urząd miasta/gminy, czyli zgłoszenie przez komisarza wyborczego. Z kolei 23,7% wybrało odpowiedź „nie wiem/zgłosił mnie ktoś inny”, choć formalnie nie ma więcej podmiotów mogących zgłaszać kandydatów na członków. Po zweryfikowaniu deklaracji dotyczących trybu zgłoszenia z informacjami o komitetach, które badani wskazywali jako reprezentowane, dane zostały skorygowane: ostatecznie szacujemy, że 68,5% członków ObKW najprawdopodobniej zostało zgłoszonych przez komitet, 18,9% przez komisarza wyborczego, a w przypadku 11,4% nie udało się tego ustalić. Wyniki te potwierdzają problemy z wiedzą członków ObKW na temat zasad ich powoływania, które wcześniej zidentyfikowały w badaniu przeprowadzonym w 2020 roku w Toruniu Anna Frydrych-Depka i Martyna Hoffman⁶. Wstępna analiza danych z poszczególnych miejscowości, w których zgromadzono większą liczbę ankiet, również sugeruje, że część deklaracji badanych mogła być błędna – liczba osób wskazujących urząd miasta/gminy jako podmiot zgłaszający bywa wyższa niż wynikałoby to z obwieszczeń. Zagadnienie to zostanie szerzej omówione w kolejnej przygotowywanej publikacji.

6 M. Hoffman, A. Frydrych-Depka, *Motywacje i identyfikacje członków obwodowych komisji wyborczych w czasach COVID-19 na przykładzie Torunia*, [w:] „Problemy prawa polskiego i obcego w ujęciu historycznym, praktycznym i teoretycznym”, cz. 14, red. A. Bielecki, D. Szafrński, T. Gąsior, Warszawa 2023, s. 63–88.

Autorka: Martyna Hoffman

Współpraca merytoryczna:

dr Anna Frydrych-Depka, Zofia Lutkiewicz

Korekta: Helena Krajewska

Projekt okładki: Krzysztof Szatkowski

Skład: Piotr Kozanecki

ISBN: 978-83-979314-2-8

www.odpowiedzialnapolityka.pl

Publikacja została opracowana w ramach projektu
*Na drodze do zwiększenia integralności wyborów
w Polsce – edukacja, monitoring i rzecznictwo,*
finansowanego ze środków Funduszu Obywatelskiego
im. Ludwika i Henryka Wujców

**Fundusz Obywatelski
im. Ludwika i Henryka
Wujców**